

Nr 40

Finansutskottets betänkande angående konjunkturstimulerande åtgärder.

Med stöd av 55 § riksdagsordningen¹ har vid höstsessionens början följande motioner väckts

1. 1972: 1710 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om konjunkturstimulerande åtgärder,
2. 1972: 1711 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om hyresstopp,
3. 1972: 1712 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om prisstopp,
4. 1972: 1713 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om slopande av mervärdeskatten på livsmedel,
5. 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. (m) om sysselsättningsstimulerande åtgärder,
6. 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. (c) om sysselsättningsstimulerande åtgärder samt
7. 1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) om sysselsättningsstimulerande åtgärder.

För att få förslagen i motionerna närmare belysta har finansutskottet inhämtat yttranden från skatteutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet, trafikutskottet, näringsutskottet, inrikesutskottet och civilutskottet. Dessa yttranden återfinns i slutet av detta betänkande.

I propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m. — som framlades för riksdagen den 7 november 1972 — har Kungl. Maj:t under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 20 oktober 1972 *dels* föreslagit riksdagen att godkänna den allmänna uppläggning av den ekonomiska politiken som förordats i statsrådsprotokollet, *dels* i bilagorna 1—9 gjort anslagsframställningar m. m.

Med anledning av propositionen har följande motioner väckts

1. 1972: 1804 av herr Norrby i Gunnarskog (c),
2. 1972: 1871 av herr Enlund (fp),
3. 1972: 1872 av herr Fälldin m. fl. (c),
4. 1972: 1873 av herr Fälldin m. fl. (c),
5. 1972: 1874 av herr Gernandt (c),
6. 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

¹ Det stycke i 55 § som därvid återopats lyder: "I frågor, som omedelbart för-
anledas av något av riksdagen redan fattat beslut eller av annan under riksdagen
inträffad händelse, må motion väckas, så länge session pågår."

7. 1972: 1876 av herrar Johansson i Växjö (c) och Gustavsson i Alvesta (c),
8. 1972: 1877 av herr Josefson i Arrie m. fl. (c),
9. 1972: 1878 av herr Larsson i Umeå (fp),
10. 1972: 1879 av herr Sellgren (fp),
11. 1972: 1880 av herr Sjönell m. fl. (c),
12. 1972: 1881 av herrar Torwald (c) och Bengtsson i Göteborg (c),
13. 1972: 1882 av herrar Wiklund i Stockholm (fp) och Larsson i Umeå (fp),

Dessa motionsyrkanden redovisas i det följande under de enskilda huvudtitlarna respektive under Övriga frågor.

Utskottet har inhämtat yttranden över propositionen och de med anledning av denna väckta motionerna från skatteutskottet, justitieukskottet, försvarsutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet, kulturutskottet, utbildningsutskottet, trafikutskottet, jordbruksutskottet, näringsutskottet, inrikesutskottet och civilutskottet. Också dessa yttranden återfinns i slutet av detta betänkande.

Motionerna väckta med stöd av 55 § riksdagsordningen

Yrkanden

1. I *motionen 1972: 1710* av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås
 1. att riksdagen uttalar sig för skyndsamt projektering av statliga basindustrier, finansierade med medel ur AP-fonderna och med ett avgörande inflytande för de anställda,
 2. att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamma förslag till samhällsnyttiga arbeten på framför allt följande områden: åtgärder för att rädda miljön, utbyggnad av barnstugor och annan service för hushållen, åtgärder för att bekämpa krisen inom vårdsektorn, åtgärder för att skapa ökad trafiksäkerhet, framför allt genom utbyggnad av den kollektiva trafiken, ökad inriktning på ombyggnad och reparationer av bostäder, byggande av lokaler för hantverk och småindustrier, ökad yrkesutbildning, särskilt av kvinnor och ungdom, samt att erforderliga förslagsanslag föreläggs riksdagen,
 3. att riksdagen uttalar sig för en allmän räntesänkning med minst 1 procent.
-
2. I *motionen 1972: 1711* av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås
 1. att riksdagen hos regeringen hemställer om skyndsamt utarbetande av förslag till sådan ändring av prisregleringslagen att denna kan äga tillämpning även på hyresområdet,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer att — så snart formella möjligheter härtill föreligger — hyresstopp med omedelbar tillämpning utfärdas.

3. I *motionen 1972: 1712* av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen hemställer hos regeringen att lagen om allmän prisreglering skyndsamt åter sätts i kraft med priserna av den 15 oktober 1972 som stoppriser.

4. I *motionen 1972: 1713* av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om förslag om slopande av mervärdeskatten på livsmedel från den 1 januari 1973.

5. I *motionen 1972: 1721* av herr Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen

A. beslutar

1. att upphäva sitt tidigare beslut om en fördubbling av arbetsgivaravgiften från den 1 januari 1973,
2. att, för att stimulera sysselsättningen inom avfolkningsregionerna, borttaga arbetsgivaravgiften inom det s. k. allmänna stödområdet,
3. att sänka ATP-uttaget från den 1 januari 1973 med 2 procentenheter;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer

1. att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt skatteutredningen att skyndsamt utarbeta och framlägga förslag om ändringar i skattesystemet ägnade att stimulera arbete, företagande och initiativ i enlighet med vad i motionen anförts,
2. att Kungl. Maj:t tillsätter en parlamentarisk besparings- och rationaliseringsutredning med uppgift att, i samverkan med riksrevisionsverket, föreslå åtgärder ägnade att begränsa den offentliga sektorns tillväxt,
3. att Kungl. Maj:t måtte förelägga nästa års riksdag förslag till åtgärder i de hänseenden som angivits i motionen för att förbättra mindre och medelstora företags situation och underlätta deras försörjning med riskvilligt kapital,
4. att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag om åtgärder för att stimulera förbättrings- och renoveringsarbeten på äldre fastigheter och att åstadkomma en ökning av småhusbyggandet och glesbebyggelsen (i vad avser skattefrågor, behandlingen av momentet i övrigt överflyttad till civilutskottet),
5. att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att möjliggöra byggande av speciella trafikleder genom enskilda entreprenörer och finansierade med avgifter;

C. beslutar uttala

1. att ett stabiliseringspolitiskt program bör utarbetas i syfte att hejda de fortgående prisstegringarna,
2. att den offentliga sektorns expansion begränsas och att näringspolitiken ges en generell utformning och inriktas på att stimulera företagande och initiativ,
3. att den ekonomiska politiken fortsättningsvis anpassas till konjunkturutvecklingen på ett sådant sätt att en upprepning av 1970 års extrema kreditpolitik icke skall behöva förekomma,
4. sin anslutning till de i motionen i övrigt angivna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

6. I motionen 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar

1. att det under vårriksdagen fattade beslutet att höja den allmänna arbetsgivaravgiften från två till fyra procent av den utgivna lönesumman inte skall träda i kraft,
2. att som sin mening uttala, att den statliga upplåningen samt kredit- och räntepolitiken i övrigt inriktas så att näringslivets behov av långfristig upplåning kan tillgodoses och en sänkning av räntan på långfristiga lån komma till stånd,
3. att den som under perioden 1 november 1972—30 juni 1973 påbörjar arbete med byggnad avsedd att utnyttjas i industri, jordbruk m. m. skall åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag med 10 procent enligt i motionen angivna grunder,
4. att medge att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar får utgå ur anslaget till Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. enligt samma grunder, som i övrigt gäller för anslaget, samt att hemställa hos Kungl. Maj:t om utfärdande av erforderliga tillämpningsföreskrifter,
5. att uppdra åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.

7. I motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs

A. att riksdagen beslutar

1. att fördubblingen av den allmänna arbetsgivaravgiften efter den 1 januari 1973 inte skall träda i kraft,
2. att den nuvarande rätten till skattemässiga avskrivningar av gjorda maskin- och inventarieinvesteringar utsträcker till att gälla även första kvartalet 1973,
3. att en särskild rätt till skattemässiga avskrivningar med 10 procent införes avseende byggnadsinvesteringar inom näringslivet igångsatta före den 1 oktober 1973,
4. att fastighetsägare som under tiden fram till den 1 juli 1973 på-

börjar upprustnings- eller ombyggnadsarbeten beviljas avdrag i fastighetsdeklarationen med 20 procent av investeringsbeloppet i de fall arbetet utförts av av arbetsförmedling anvisad s. k. svårplacerad arbetskraft och i övriga fall med 10 procent,

5. att på tilläggsstat anslå erforderliga medel för drift av såväl statliga, kommunala som enskilda vägar;

B. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

6. att de av statens järnvägar planerade investeringarna prövas med förtur för att så långt möjligt tidigarelägga igångsättningen,

7. att särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder av det slag som redovisas i denna motion vidtas mot ungdomsarbetslösheten,

8. att stabiliseringspolitiska konferenser snarast anordnas i enlighet med vad som framhållits i denna motion; samt

C. att riksdagen uttalar sig för

9. att ett ensidigt utnyttjande av kreditpolitiken som stabiliseringsmetod i en uppåtgående konjunktur ej bör ske.

Utskottet behandlar motionernas yrkanden dels under punkten 1, dels under respektive huvudtitel.

Motivering

1. I *motionen 1972: 1710* av herr Hermansson m. fl. (vpk) hävdar motionärerna, efter att ha redovisat den senaste arbetslöshetsstatistiken, att vänsterpartiet kommunisternas analys av arbetslöshetskrisen — vilken vid flera tillfällen också presenterats för riksdagen — bekräftas av utvecklingen. Partiet har visat att periodiskt återkommande arbetslöshetskriser och en långsiktig ökning av reservarmén av arbetslösa hör till det kapitalistiska systemet.

Vänsterpartiet kommunisterna har redan tidigare påvisat vilka omedelbara åtgärder som måste vidtas för att nedbringa arbetslösheten. Dit hör anläggande av statligt ägda basindustrier finansierade med medel ur AP-fonderna, statligt finansierade arbeten på olika samhällsnyttiga områden såsom miljövård, utbyggnad av daghem och annan service samt insatser inom vårdsektorn. Dessa förslag är även i dagens läge de viktigaste. Insatserna måste sättas in efter en medveten planering. Målsättningen måste vara att göra slut på arbetslösheten.

I det aktuella läget måste det också enligt motionärerna vara riktigt att den allmänna räntan sänks ytterligare. Detta skulle kunna få gynnsamma följder såväl för hyres- och prisnivån som för sysselsättningen.

2. I *motionen 1972: 1711* av herr Hermansson m. fl. (vpk) sägs att det höga kostnadsläget i nyproduktionen av bostäder utgör ett av de främsta och angelägnaste inrikesproblemen. Talet om att vi har byggt bort bostadsbristen är inte sant. 475 000 hushåll är fortfarande trångbodda. Samtidigt står trots höjda familjebostadsbidrag tusentals lägen-

heter tomma, därför att folk inte har råd att hyra dem. De tomma lägenheterna beror främst på de skyhöga hyrorna. Trots den enorma hyreshöjningen fram till i fjol talar mycket för att 1972 kommer att bli det verkliga rekordåret för hyreshöjningar. Hyreshöjningar är begärda över hela hyresområdet.

Vänsterpartiet kommunisterna har mot bakgrund av den allt starkare kritik som förts mot hyreshöjningspolitiken nyligen i ett brev till regeringen begärt att hyresstopp införs. Under den tid som hyrorna låses fast har man begärt att regeringen för höstriksdagen lägger fram förslag om ett nytt bostadssocialt program med syfte att bryta den nuvarande hyresstegringsvågen och anvisa vägar för att i stället sänka hyrorna. Oeftergivliga krav i detta sammanhang är, enligt motionärernas mening, att man snabbt genomför totalfinansiering av bostadsbygandet via en statlig bostads- eller samhällsbyggnadsbank som tillhåller kapital till låg och fast ränta samt vidare att man ingriper mot monopoliseringen inom byggnadsmaterialindustrin och vidtar kraftåtgärder mot markspekulationen.

3. I den gemensamma motiveringen till *motionerna 1972: 1712 och 1713* av herr Hermansson m. fl. (vpk) anförs att uppgifterna från statens pris- och kartellnämnd om prisutvecklingen visar på en fortgående stegring. Under perioden 1 januari—30 september 1972 steg priserna i dagligvaruhandeln med 7,0 procent. Fortfarande är det matpriserna som fortsätter att vara den främsta motorn i våra allmänna prishöjningar.

Den nuvarande indirekta beskattningen innebär också enligt motionärerna en accelererad prisstegring. För varje kompensation till jordbrukarna för inflationen följer ett ökat uttag av matmomsen. En ny sådan prisstegring väntas i januari 1973 med ökat uttag av mervärdeskatt. Denna utveckling måste stoppas.

Motionärerna föreslår därför att lagen om allmän prisreglering åter sätts i kraft och att mervärdeskatten på livsmedel slopas.

4. I *motionen 1972: 1721* av herr Bohman m. fl. (m) sammanfattar motionärerna sin syn på det ekonomiska läget i Sverige på följande sätt.

Under 1960-talets senare hälft har den ekonomiska utvecklingen i Sverige varit ogynnsammare än under decenniets första del. Under de två senaste åren har den totala resurstillväxten varit obetydlig. Industriproduktionen har stagnerat.

Den otillfredsställande investeringsutvecklingen utgör en betydelsefull förklaring härtill. De investeringar som kommit till stånd har företrädesvis varit av defensiv natur och syftat till att genom arbetsbesparande rationaliseringar dämpa kostnadsutvecklingen. De offensiva investeringarna i nya projekt och anläggningar har i stor utsträckning uteblivit. Nyförvärdandet har gått tillbaka. Antalet konkurser har ökat.

Till följd härav har arbetslösheten successivt stigit. Sysselsättningsproblemen är på sikt särskilt påfallande inom det regionalpolitiska stödområdet. Nya arbetstillfällena har icke tillkommit i takt med tillskottet av ny arbetskraft. Nya meningsfyllda arbetsuppgifter har icke kunnat skapas åt dem som blivit friställda i samband med rationaliseringar och nedläggning av företag.

Stagnationen i den svenska samhällsekonomin är inte i första hand konjunkturpolitiskt betingad. Den har sin rot i den alltför snabba expansionen av den offentliga sektorn. Tillräckliga resurser har icke avdelats för produktiva investeringar och för en utbyggnad av den industriella kapaciteten. Svårigheterna har ytterligare förvärrats genom regeringens dåligt konjunkturanpassade politik.

För att komma till rätta med balansrubbningsarna i den svenska ekonomin och lägga en grund för ökad tillväxt, utveckling och sysselsättning krävs enligt motionärerna framför allt åtgärder av långsiktig natur. De bör emellertid utformas på sådant sätt att de såvitt möjligt får omedelbara verkningar och minskar de nuvarande sysselsättningsproblemen samt förhindrar en försämring av läget. Härvidlag bör framför allt tillgripas generellt verkande ekonomisk-politiska åtgärder. Den av den inhemska politiken orsakade konjunkturedgången är till betydande del en följd av regeringens ovilja att använda sådana. I stället har man sökt komma till rätta med problemen genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder — omskolning, beredskapsarbeten m. m. — eller genom selektiva stödinsatser åt enskilda företag.

Beträffande motionärernas specialmotiveringar till olika förslag kan följande nämnas.

Förbättring av näringslivets lönsamhet är en förutsättning för att företagen skall ha möjlighet att göra investeringar i nya anläggningar och därmed bereda ny sysselsättning. Den höjning av arbetsgivaravgiften, den s. k. löneskatten, som regeringspartiet med hjälp av kommunisterna genomdrev vid vårriksdagen kommer, om den genomförs den 1 januari 1973, att ytterligare sänka lönsamheten. I det läge som nu råder bör därför riksdagen besluta att höjningen av löneskatten icke skall träda i kraft. Om samhällsekonomin senare på grund av den väntade konjunkturuppgången skulle drabbas av så hårda påfrestningar att restriktiva åtgärder icke kan underlåtas är motionärerna beredda att medverka till genomförandet av tjänliga stabiliseringspolitiska åtgärder.

Ett med 2 procentenheter sänkt ATP-uttag är enligt motionärernas uppfattning fullt tillräckligt för att garantera utfästa pensionsförpliktelser och ett högre uttag försäkringstekniskt omotiverat. Under förutsättning att det klargörs att ett sänkt ATP-uttag inte skapar ökat utrymme för lönelöft skulle en sådan sänkning leda till en direkt lönsamhetsförbättring. De bedömer det inte heller som sannolikt att ett lägre ATP-sparande skulle leda till en sänkning av det totala sparandet i samhället utan

till en omfördelning från kollektivt sparande till ett ökat företagssparande och sålunda till en investeringsbefrämjande högre självfinansieringsgrad inom näringslivet.

Bättre balans mellan finanspolitik och penningpolitik bör eftersträvas. Erfarenheterna från 1970 års kreditpolitik har varit ytterligare en investeringsdämpande faktor under 1971 och 1972. Företagen har föredragit att förbättra sin likviditet framför att engagera sig i projekt som ökar deras beroende av kreditpolitiken för att därigenom kunna skydda sig mot vådorna av en upprepning av vad som hände 1970. Kan statsmakterna inte garantera en fungerande kreditmarknad även efter en konjunkturuppgång torde det enligt motionärerna inte vara möjligt att i någon nämnvärd omfattning stimulera näringslivets investeringsaktivitet trots god tillgång på krediter under en lågkonjunktur.

Ett program mot prisstegringar bör utarbetas. Statsmakterna bör i samarbete med oppositionspartierna samt näringslivets och arbetsmarknadens parter sträva efter att åstadkomma en samordning av alla de skilda åtgärder som kan komma i fråga för att förhindra eller dämpa den fortgående inflationen. Samordningen måste utgå ifrån att förutsättningen för prisstabilitet är bättre balans mellan löncökningar och produktivetsförbättringar samt att statsmakterna avhåller sig från alla åtgärder, som kan vara ägnade att pressa priserna i höjden.

I motionen 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. (c) anför, att den stagnation, som kännetecknat den svenska ekonomin sedan början av förra året, alltjämt består. Visserligen har en begränsad återhämtning tidvis gjort sig gällande inom vissa delar av näringslivet, men den tycks nu ha stannat av. Någon påtaglig förbättring av utlandskonjunkturen har inte heller skett. Det uppsving som finansministern räknade med under hösten i den reviderade finansplanen i maj har därför inte kommit till stånd. Det är inte heller troligt, att någon påtaglig förbättring kommer att äga rum under vintern.

Att konjunkturförbättringen uteblivit har tillsammans med de fortgående strukturförändringarna lett till att sysselsättningssituationen har förvärrats ytterligare. Dagens arbetslöshetssituation och den ytterligare säsongmässiga försämring som kan väntas under vintern är helt oacceptabel och oförenlig såväl med målsättningen om full sysselsättning och inkomstrygghet som med en riktig användning av våra resurser. Enligt motionärerna krävs omedelbara insatser och initiativ från riksdagen.

En sådan förstärkning av arbetsmarknadspolitiken, som regeringen förklarat sig komma att föreslå i samband med framläggandet av förslaget till tilläggsstat I för budgetåret 1972/73, finner motionärerna befogad. Men arbetsmarknadspolitiken och andra selektiva åtgärder blir verkligt effektiva först om de kombineras med generella ekonomiskpolitiska åtgärder. Målsättningen måste alltid vara att så långt möjligt

förebygga arbetslöshet och inte vänta med åtgärderna tills den är ett faktum.

Den ekonomiska politik, som regeringen fört de senaste åren, har lett till att den finanspolitiska handlingsberedskapen nu är begränsad. Det är ändå enligt motionärernas uppfattning nu nödvändigt att av sysselsättningspolitiska skäl uppskjuta ikraftträdandet av den i våras beslutade höjningen av den allmänna arbetsgivaravgiften. Arbetsgivaravgiften drabbar i första hand de mest arbetskraftsintensiva företagen. Till dessa hör flertalet småföretag. En höjning av arbetsgivaravgiften nu skulle otvivelaktigt leda till en ännu snabbare nedläggning av mindre företag, fortsatt minskning av nyetableringarna och ytterligare friställning av arbetskraft.

De åtgärder som hittills vidtagits för att öka näringslivets investeringar har inte varit tillräckliga. Det är därför angeläget, att den ekonomiska politiken och näringspolitiken nu inriktas på att ge företagen större möjligheter till konsolidering och investeringar i anläggningar, forskning och marknadsföring än under de senaste åren. I det sammanhanget spelar både tillgången på kapital och ränteläget en viktig roll. Bl. a. utgör den nuvarande höga räntan på långa lån utan tvivel en hämmande faktor på både näringslivs- och bostadsinvesteringarna. Räntan på långa lån har under den innevarande lågkonjunkturperioden inte sänkts i motsvarande grad som diskontot.

Skillnaderna i räntesatser på korta och långa lån återspeglar bl. a. inflationsförväntningar. Ökad prisstabilitet skulle därför sannolikt automatiskt leda till en viss utjämning. Men det är också uppenbart, att regeringen och riksbanken genom en förändring av kreditpolitiken skulle kunna medverka till en lägre ränta. Ett medel härför är att i större utsträckning täcka statens budgetunderskott genom kortfristig upplåning. AP-fondernas räntepolitik är likaså av mycket stor betydelse, eftersom dessa nu på ett eftertryckligt sätt dominerar den långa lånemarknaden. Det ligger givetvis i löntagarnas, övriga förvärvsarbetandes och pensionärernas intresse, att ATP-medlen förvaltas på sådant sätt, att medlen ger en god förräntning. Men det kan knappast ligga i dessa gruppers intresse, att förräntningskraven drivs så långt, att det leder till kraftiga hyreshöjningar och inskränkningar i industriinvesteringarna med åtföljande negativa verkningar på sysselsättningen. Det är mot denna bakgrund angeläget att söka bringa den långa räntan i bättre överensstämmelse med diskontot och den allmänna räntenivån.

Inte minst byggnadsinvesteringarna spelar en framträdande roll för industrins och andra näringsgrenars möjligheter att öka sin kapacitet. Det är mot den bakgrunden olyckligt, att det särskilda investeringsavdrag som infördes förra året har begränsats till att bara omfatta maskininvesteringar. Avdraget för byggnadsinvesteringar bör liksom avdraget för maskininvesteringar utgå för investeringar avsedda att ut-

nyttjas i rörelse, jordbruk eller skogsbruk. Det bör inte tillämpas generellt. Flertalet investeringar, som räknats som oprioriterade i samband med att vissa byggnadsobjekt varit belagda med investeringsavgift, bör sålunda undantas. Avdraget bör utgå med 10 procent av byggnadskostnaden och tills vidare få utnyttjas för byggnadsprojekt som sätts i gång före den 1 juli 1973 och avse den byggnadskostnad som läggs ner före den 31 december 1973.

På motsvarande sätt bör enligt motionärerna det befintliga statliga stödet till miljövårdande åtgärder inom industrin få utnyttjas inte bara till vatten- och luftreningsanläggningar utan även till åtgärder för bättre arbetsmiljöer i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar. Den föreslagna stimulansåtgärden bör inte få utnyttjas i de fall då annat stöd utgår, såsom vid medgivande att ta i anspråk investeringsfond.

I *motionen 1972: 1723* av herr Helén m. fl. (fp) anförs inledningsvis att den höga arbetslösheten visar att regeringen har misslyckats med den ekonomiska politiken. Andra tecken på detta är en fortsatt hög inflationstakt, stagnation i den ekonomiska tillväxten och låg total investeringstakt. Regeringen har felbedömt tidpunkten för en konjunkturuppgång liksom hur snabbt en sysselsättningsökning, som följer med en sådan uppgång, inträffar.

Trots att stor enighet råder om behovet av åtgärder mot arbetslösheten har regeringen likväl inte önskat förelägga riksdagen beslutsunderlag i en sådan omfattning och i så god tid att riksdagen snabbt kan påverka sysselsättningsläget för instundande vintersäsong.

Debatten har under en längre tid främst gällt huruvida ekonomin skall stimuleras med generella eller selektiva åtgärder. Regeringens politik har i huvudsak varit inriktad på selektiva åtgärder. Det dominerande inslaget har varit direkta arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Men dagens arbetslöshetsstatistik visar att regeringens ensidigt selektiva åtgärder varit helt otillräckliga och delvis felaktiga. Utvecklingen visar i stället att generellt verkande åtgärder av det slag som folkpartiet föreslog redan hösten 1971, som stimulerar både efterfrågan och investeringsverksamheten på bred front, skulle varit det rätta greppet. Så har inte skett och arbetslösheten har bara förvärrats. Vad som nu framstår som särskilt olyckligt är att regeringen genom att envist avvisa varje generellt verkande åtgärd allvarligt minskat sitt handlingsutrymme i fråga om snabbt verkande åtgärder i ett förändrat konjunkturläge.

Sammantaget torde det behövas åtgärder för att hjälpa in gången en väntad konjunkturuppgång, ge uppgången ett mera varaktigt verkande stöd samt klara det besvärliga arbetsmarknadsläget i vinter. En konjunkturuppgång löser inte i sig hela sysselsättningsproblemet. Den strukturella utvecklingen fordrar åtgärder på en rad områden. En sak

står dock klar: den gör det än mer nödvändigt att få i gång en industriexpansion som både skapar nya resurser och ger fler sysselsättnings-tillfällen. I dagsläget när de kommunala investeringarna och bostadsbyggandet visar sjunkande tendens finns ett större utrymme för industrin att expandera inom. En extra stimulans för byggnadsinvesteringar inom näringslivet får anses som en adekvat konjunkturpolitisk åtgärd. Folkpartiet föreslår sålunda att en tioprocentig skattemässig avdragsrätt för byggnadsinvesteringar inom näringslivet införes att gälla sådana byggnadsprojekt som är igångsatta före den första oktober 1973. Därvid vinner man en gynnsam inverkan på byggarbetssektorns sysselsättning även vintern 1973—1974. Det är vidare motionärernas förhoppning att denna extra konjunkturpolitiska stimulans kan medverka till att arbetsmiljön kan förbättras genom att arbetslokaler repareras, byggs om eller helt nyuppföres. Dessutom föreslås att den nu t. o. m. utgången av 1972 skattemässigt gällande avdragsrätten för maskininvesteringar utsträcks att gälla även första kvartalet 1973.

Det är viktigt att riksdagen klart uttalar sig för en ekonomisk politik, som inte på nytt kan komma att innebära ett ensidigt utnyttjande av kreditåstramning som stabiliseringsmetod för den händelse konjunkturläget skulle motivera åtstramande åtgärder.

Det måste löna sig att arbeta både för den enskilde och för företagen. Ett skatte- och bidragssystem med starka inflationsdrivande inslag som det nuvarande liksom stora prisökningar går knappast att förena med kravet på en fortsatt ökad realstandard. Åtskilliga beräkningar har gjorts — nu senast LO:s höstrapport — där man kan visa att stora nominella löneökningar äts upp av skatter och priser. Inte minst för att undvika en sådan utveckling och för att skapa balans i ekonomin är det viktigt att regeringen i god tid före nästa avtalsrörelse i stabiliseringskonferensens form söker samråd med riksdagen och arbetsmarknadens parter.

Det är folkpartiets uppfattning att motiven för sådana överläggningar har ökat och blivit ännu klarare i ljuset av de erfarenheter som parterna på arbetsmarknaden redan nu dragit av innevarande treårsavtal.

De berörda ekonomisk-politiska åtgärderna kan sägas vara mer långsiktigt inriktade. Men åtgärder måste också vidtagas med snabb inverkan.

Den just nu viktigaste åtgärden är att beslutet om löneskatten rivs upp. Det är orimligt att mitt i en vinter med rekordhög arbetslöshet fördubbla skatten på arbete. Riksdagen bör därför med förtur behandla denna fråga.

Om man rev upp beslutet om arbetsgivaravgiften nu skulle företagen få anledning och råd att inte bara behålla utan också nyanställa arbetskraft. Inom industrin har man beräknat att den höjda löneskatten kan

omräknas till en rationaliserings- och sysselsättningspotential på ca 12 000 arbetstillfällen. Det gäller att direkt påverka själva den ekonomiska möjligheten att nyrekrytera, när nu förestående konjunkturuppgång troligen stimulerar rekryteringsbenägenheten i näringslivet.

Motionärerna för fram fem förslag mot ungdomsarbetslösheten:

Den viktigaste åtgärden är att inte höja löneskatten. Arbetsförmedlingen måste få större möjligheter att hjälpa arbetslösa ungdomar. Fler praktikplatser måste skapas. Myndigheterna bör gripa in och med kompletterande yrkesanpassad utbildning fylla arbetslöshetstiden med meningsfull sysselsättning. En allmän sysselsättningsförsäkring skulle ge arbetslösa ungdomar ett grundskydd, men genom att också leda till en registrering av dem öka möjligheterna till samhällliga insatser.

Behovet av en intensifierad upprustning av bostadshus är klart dokumenterat. För att snabbt komma i gång med reparationsarbetena bör de tomma lägenheterna i nya flerfamiljshus i viss utsträckning ställas till förfogande som tillfälliga evakueringsbostäder. Den möjlighet att erhålla förbättringslån, som enligt vad regeringen aviserat skall ges allmännyttiga och kommunala företag, måste, enligt motionärerna, utsträckas att gälla även kooperativa och enskilda fastighetsägare.

Den arbetslöshet som finns inom byggarbetskåren och bland hantverkare måste även på kort sikt leda till en snar expansion av ombyggnads- och reparationsarbete på äldre fastigheter. Det av regeringen antydda stimulanstödet på 40 procent för byggarbetskraft, som av arbetsförmedlingarna bedöms som svårplacerad, är en väg som folkpartiet tidigare anvisat. Den räcker dock inte utan måste kompletteras med ytterligare åtgärder.

Det finansiella utrymme som skapats genom lägre igångsättning av nyproducerade bostäder måste i första hand användas för lån till reparationsarbeten. För att stimulera fastighetsägarna att snabbt komma i gång med dessa arbeten bör ett investeringsavdrag på fastighetsdeklarationen beviljas för arbeten som sätts i gång fram till 1 juli 1973.

En inventering av projekt som med kort varsel kan sättas i gång borde oftare än vad fallet är i dag ingå som en naturlig del av en långsiktig investeringsplanering.

Inom de statliga verken torde även på kort sikt ett stort antal arbeten kunna påbörjas som förbättrar sysselsättningsläget. Såväl vägverkets som SJ:s petita ger vid handen att planeringen inte lägger hinder i vägen för att snabbt komma i gång med projekt som prioriteras högt av verken och som också ger ett betydande sysselsättningstillskott.

Sålunda skulle ytterligare medel till underhåll av vägnätet vara ytterst angelägna. Inte minst eftersläpningen av upprustningen av enskilda vägar hade bort föranleda ökade anslag. Inför den stundande vintern med befarad fortsatt hög arbetslöshet är det viktigt att ytterligare medel tilldelas vägsektorn för att därigenom skapa fler arbeten. Detsamma gäller

järnvägstrafiken. Den långa rad av angelägna investeringsprojekt som SJ redovisar i sina petita bör prövas med förtur inom departementet för att så långt möjligt tidigarelägga igångsättningen.

Biträdes i motionen framlagda förslag till åtgärder kommer samtidigt behovet av selektiva åtgärder att minska, hävdar motionärerna, som också anför att en underbalansering av statsbudgeten i rådande dåliga sysselsättningsläge är konjunkturpolitiskt väl motiverad.

Med hänsyn till sysselsättningsläget förutsätter motionärerna att riksdagen med största skyndsamhet behandlar förslagen.

Propositionen 1972: 125

I propositionen begärs anslag på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder med sammanlagt 1 165 milj. kr. Vissa åtgärder som vidtagits för att skapa flera arbetstillfällen leder inte till behov av anslag på tilläggsstat. Detta gäller sålunda för åtgärder vilkas utgifter belastar förslagsanslag. I förhållande till riksstaten beräknas en ökad kostnad på ca 80 milj. kr. för arbetsmarknadsutbildning och ca 50 milj. kr. för bidrag till kommunala avloppsreningsverk. Ytterligare kostnader till ett belopp om 250 milj. kr. beräknas inträffa på begränsade anslag utan att ett omedelbart behov av nya anslag framträder. Sammanlagt kan kostnaderna för ökningen av de sysselsättningsstimulerande insatserna anges till drygt 1 500 milj. kr.

Underskottet på statsbudgeten för budgetåret 1972/73 kan, med hänsyn till nu kända utgiftsanspråk och vid de bedömningar om statsinkomsternas utveckling som riksrevisionsverket gjort, beräknas till i runt tal 6,5 miljarder kr. I förhållande till riksstaten är det en saldotsämring på mer än 3 miljarder kr. Utgifterna kan förutses bli inemot 2 miljarder kr. större än enligt riksstaten, huvudsakligen som en följd av de ökade sysselsättningsstimulerande åtgärderna. Vidare kan statsinkomsterna beräknas bli ca 1,2 miljarder kr. lägre än vad som togs upp i riksstaten, bl. a. mot bakgrunden av storleken på det skatteinflöde som skett sedan i våras och det numera kända taxeringsutfallet för år 1971.

I propositionen lämnas därefter en översiktlig redogörelse för den ekonomiska utvecklingen.

En klar ökning av produktionen och efterfrågan i Sverige 1972 angavs i finansplanen som den mest sannolika utvecklingen. Bedömningen i kompletteringspropositionen blev i huvuddrag densamma som i finansplanen. Samtidigt framhölls emellertid att beredskapen måste hållas hög om den fortsatta konjunkturförbättringen mot förmodan skulle låta vänta på sig.

Ser man till utvecklingen under hela året 1972 såvitt denna nu kan bedömas kommer exporten att i stort sett motsvara förväntningarna,

medan däremot efterfrågan inom landet utvecklas svagare än väntat. Inom landet har efterfrågan stigit mindre än beräknat främst vad gäller den privata konsumtionen och byggnadsinvesteringarna. Vidare har lagerinvesteringarna sjunkit mera än förutsett. För den privata konsumtionens del finns det numera anledning att räkna med en något svagare tillväxt för hela 1972 än som förutsattes i den reviderade finansplanen. Även investeringarna väntas öka mindre än förutsett. Maskininvesteringarna beräknas stiga tämligen kraftigt medan uppgången för byggnadsinvesteringarna beräknas bli begränsad. Lagerinvesteringarna synes jämfört med 1971 få en avsevärt mindre tillbakagång 1972 men denna nedgång torde likväl bli större än beräknat. Det är främst inom handeln samt inom industrins råvaruförråd som en vikande lagerutveckling hållit i sig längre än väntat.

Med denna utveckling av den inhemska efterfrågan är det inte förvånande att även importen under 1972 utvecklas i något långsammare takt än man tidigare trott. Handelsbalansen väntas under sådana omständigheter bli ytterligare förstärkt och bytesbalansen kan komma att visa ett överskott även under 1972.

De internationella konjunkturutsikterna det närmaste året framstår nu som gynnsamma. I Förenta staterna väntas en fortsatt snabb tillväxt och återhämtningen förutses gå vidare i Västeuropa och Japan. För Västeuropas del gäller frågan i första hand i vilken takt expansionen fortsätter i de länder där en uppgång redan inletts. Mot bakgrund av konjunkturutvecklingen den senaste tiden i flera länder kan lager- och industriinvesteringar väntas spela en allt mer framträdande roll i uppsvinget.

Med dessa utsikter för den internationella ekonomiska utvecklingen finns för Sveriges del förutsättningar för en tillfredsställande exporttillväxt 1973. En speciell omständighet som bidrar härtill är att EEC-tullarna på flertalet svenska industrivaror kommer att sänkas med 20 % den 1 april 1973 och med ytterligare 20 % årsskiftet 1973—1974.

För den privata konsumtionen finns det särskilda skäl att vänta en förhållandevis betydande volymökning år 1973. Den av årets vårriksdag beslutade skattereformen medför en lindring av den direkta statliga skatten med mellan 2 och 2,5 miljarder kr. De kvarsattnings skatter som skall inbetalas 1973 beräknas bli närmare 1 miljard kr. lägre än 1972. En nedgång i preliminärskattcuttaget utöver vad som tidigare angetts tillkommer som följd av att skattetabellerna justeras. Effekten härav har uppskattats till 600 milj. kr. 1973. Det sammantagna resultatet av bl. a. dessa åtgärder blir att skatteinbetalningarna påverkas i nedåtgående riktning med drygt 4 miljarder kr. Kommunalskatterna kan beräknas stiga förhållandevis obetydligt jämfört med 1972. Hushållens disponibla inkomster kan sålunda med hänsyn till dessa omständigheter beräknas stiga förhållandevis starkt år 1973. De ovanligt stora skatteåter-

bäringarna i december 1972 — ca 1,4 miljarder kr. högre än föregående år — kan förväntas få en stimulerande effekt på hushållens efterfrågan också 1973.

Även lagerutvecklingen kan under 1973 väntas komma in i en mera expansiv konjunkturfas. I synnerhet kan exportens och den privata konsumtionens expansiva utveckling väntas bidra härtill. Bostadsbygandet och de kommunala investeringarna kan av nuvarande planer att döma komma att representera svagare inslag i den inhemska efterfrågeutvecklingen. Det finns emellertid anledning att räkna med en ökad tillförsikt i den kommunala planeringen sedan kommunerna bättre kunnat överblicka sitt finansiella läge och sina ekonomiska utsikter för år 1973. Utvecklingen på det kommunala verksamhetsområdet måste emellertid följas med noggrann uppmärksamhet.

En genomgång av olika efterfrågefaktorerers utvecklingstendenser tyder sammanfattningsvis på att den totala produktionen år 1973 kan väntas stiga i en takt som väl ansluter till en normal utveckling.

Utvecklingen under året har motiverat att regeringen under sommaren och hösten har vidtagit en rad åtgärder vilka nu redovisas för riksdagen. Härutöver föreläggs riksdagen i propositionen ytterligare förslag. Den inriktning av politiken som angavs i den reviderade finansplanen bör alltjämt vara vägledande vid valet av åtgärder. Således bör åtgärderna inriktas på att främja näringslivets investeringar, att stimulera arbetskraftens rörlighet och att med punktvisa insatser hjälpa de grupper som drabbas av arbetslösheten.

Näringslivets investeringar stimuleras genom en rad åtgärder. Industrins investeringsfonder för investeringar i byggnader har genom beslut av regeringen i maj 1972 i praktiken släppts fria. Genom beslut i augusti 1972 utvidgades möjligheterna att använda investeringsfonderna till att gälla företag även i andra branscher. Regeringen har nu beslutat att dessa frisläpp skall förlängas till utgången av juni 1973. Investeringsfondernas användning i stödområdet kommer liksom hittills att ske utan tidsbegränsning och avse även maskininvesteringar. Fondutnyttjande på dessa villkor får tills vidare ske även i Borås- och Eskilstunaregionerna.

Ett tjugoprocentigt skatteavdrag för företagens investeringar i maskiner och andra inventarier infördes 1971 och har gällt även under 1972. Förslag läggs nu fram om en förhöjning och förlängning av detta avdrag. Avdraget föreslås utgå med 30 % för maskiner och inventarier beställda under tiden den 1 november 1972—30 juni 1973 och som levereras senast före utgången av år 1974.

I syfte att ytterligare stimulera industrins byggnadsinvesteringar och att under år 1973 åstadkomma en tidigareläggning av sådant byggande föreslås införandet av ett särskilt, tillfälligt skatteavdrag. Avdraget föreslås utgå med 10 % på byggnadsprojekt som sätts i gång under tiden

den 1 november 1972—den 30 juni 1973 och avse kostnader som läggs ned fr. o. m. den 1 november 1972 fram till utgången av år 1973. Skatteavdraget bör även avse investeringar i jordbrukets ekonomibyggnader.

Vidare läggs förslag fram om en förlängning under 1973 av Kungl. Maj:ts rätt att medge tillfällig nedsättning av energiskatten.

För att mer långsiktigt stödja den svenska industrins utvecklingsförmåga och förnyelse har regeringen beslutat att ytterligare stimulera forsknings- och utvecklingsarbete inom industrin. Avsikten är att till 1973 års vårriksdag lägga fram förslag såväl om ett generellt extra skatteavdrag i detta syfte som ett utökad direkt stöd till forsknings- och utvecklingsarbete inom industrin.

För att främja industrins export har regeringen vidare beslutat att vidta särskilda åtgärder för att öka svenska företags möjligheter att i speciella fall lämna krediter för exportleveranser. En närmare prövning av formerna härför pågår f. n. inom berörda departement.

Industrisektorn har beretts ett ökat utrymme på kapitalmarknaden. I samma riktning verkar också det förslag som nu läggs fram om ytterligare stödinsatser för industrins miljövårdsinvesteringar.

I fråga om investeringar inom andra områden av näringslivet än industrin har under år 1972 till slutet av oktober byggnadstillstånd lämnats för s. k. oprioriterat byggande till ett värde av inemot 1,6 miljarder kr. I september beslöt regeringen att temporärt avskaffa begränsningarna för flertalet sådana byggen i år.

I avvaktan på ställningstagande till dels den långsiktiga utvecklingen av ATP-avgiften och dels förcliggande förslag om arbetsgivarfinansiering av vissa sociala reformer, föreslås avgiftsuttaget till ATP under år 1973 bibehållas på nuvarande nivå, dvs. 10,5 %. Regeringens förslag i förstnämnda frågor kommer att redovisas till 1973 års vårriksdag.

Vad gäller de arbetsmarknadspolitiska insatserna redovisas att arbetsmarknadsutbildningen ytterligare vidgats och kommer att ha en kapacitet på ca 60 000 elever. Regeringen kommer att i samråd med kommunförbunden vidta särskilda insatser för utbildning inom vårdsektorn.

Även när det gäller ungdomsarbetslösheten har särskilda insatser bedömts nödvändiga. Ett särskilt tillfälligt utbildningsstöd föreslås utgå till företag som anställer och utbildar ungdomar och andra som är arbetslösa på grund av otillräcklig utbildning och med bristfällig förankring på arbetsmarknaden. Stödet utgår med 5 kr. per timme. I syfte att underlätta ungdomens utträde i arbetslivet har vidare möjligheter öppnats för 18- och 19-åringar att genomgå en särskild arbetsmarknadskurs med praktik. Arbetsförmedlingen har förstärkts med 100 tjänster samt därutöver med särskild personal för att under vintern bistå arbetslös ungdom.

Inom inrikesdepartementet har sedan en tid pågått ett arbete med en bred genomgång av ungdomens situation på arbetsmarknaden. Resultatet av detta arbete kommer att läggas fram inom kort.

En väsentlig expansion av beredskapsarbetena har skett och förslag läggs nu fram om den erforderliga medelsanvisningen. Sammanlagt begärs nu 900 milj. kr. för detta ändamål. Departementschefen pekar i sammanhanget på de betydande insatser som görs inom vägområdet och inom naturvården.

Bidragen till kommunala investeringar som utförs som beredskapsarbeten föreslås för tiden den 1 september 1972—den 30 april 1973 höjas till 50 %. Förhöjda statsbidrag för kommunala miljövårdsinvesteringar har utgått under första halvåret 1972. Liknande förmåner föreslås nu gälla för tiden den 1 september 1972—den 30 april 1973.

För att underlätta finansieringen av kommunernas investeringar har regeringen beslutat medverka till att kommunerna bereds ett ökat låneutrymme i förhållande till tidigare år med 500 milj. kr. En annan åtgärd som har vidtagits för att underlätta finansieringen av kommunala investeringar är tidigareläggningen av utbetalningarna av barnstugelån.

I propositionen hänvisas till i annat sammanhang anmälda förslag om att genom förbättringslån stimulera saneringsverksamheten. Redan tidigare har regeringen fattat beslut om beredskapsarbeten i samma syfte.

Statliga byggnadsobjekt till ett värde av ca 300 milj. kr. har tidigare lagts och regeringen har vidare medgivit tidigareläggning av ett antal sjukhusbyggen.

Den samlade effekten av de redovisade åtgärderna tillsammans med den pågående konjunkturuppgången torde enligt departementschefen medföra en successiv förbättring av sysselsättningsläget första halvåret 1973.

Sammanfattningsvis anförs att konjunkturutvecklingen är på väg uppåt. Utsikterna för det framförliggande året pekar mot en klar uppgång. Risker för att denna uppgång leder till en överhettning får inte förbises. En huvuduppgift för den ekonomiska politiken måste i detta läge vara att med bibehållen flexibilitet slå vakt om sysselsättning, prisutveckling och utrikesbalans. Behov av ytterligare selektiva sysselsättningsåtgärder föreligger ännu. De förslag härom som läggs fram har utformats med sikte på att snabbt kunna dras ned om läget så skulle påkalla. Sammantagna representerar de föreslagna åtgärderna betydande anspråk på statens budget. Som redovisats beräknas nu underskottet i budgeten innevarande budgetår stiga till ca 6,5 miljarder kr. De anspråk på samhällsekonomin, som ett statligt lånebehov av denna omfattning ställer, ter sig acceptabla i nuvarande konjunkturfass. Eftersom

man bör undvika att i ett expansivt konjunkturläge behöva tillgripa en drastisk kreditpolitik sätts bestämda gränser för budgetunderskottets storlek.

Motionerna väckta med anledning av propositionen

Motionerna 1972: 1804 och 1871—1882 behandlas i det följande under de enskilda huvudtitlarna respektive under Övriga frågor.

1. Den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken

I det följande behandlar utskottet det avsnitt i propositionen 1972: 125 som rör den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken. I anslutning här till tar utskottet upp vissa därmed sammanhängande yrkanden i motionerna

1972: 1710 av herr Hermansson m. fl. (vpk)

1972: 1712 av herr Hermansson m. fl. (vpk)

1972: 1721 av herr Bohman m. fl. (m)

1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. (c)

1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp).

Utskottet

I propositionen framhålls tre positiva element i *konjunkturutsikterna för 1973*. En fortsatt internationell konjunkturuppgång väntas för Sveriges del skapa förutsättningar för en tillfredsställande exporttillväxt 1973. Konjunkturinstitutet beräknar, som framgår av dess höstrapport, att den svenska exportens volym skall öka mer än dubbelt så snabbt nästa år (10 %) som i år. För den privata konsumtionen finns, bl. a. till följd av sänkta direkta skatter nästa år och ovanligt stora skatteåterbärningar i december i år, anledning vänta en förhållandevis betydande volymökning år 1973. Konjunkturinstitutet räknade — innan propositionen om konjunkturstimulerande åtgärder lagts fram — med att den privata konsumtionens volymmässiga ökning skulle bli ca 3 1/2 %. Institutet utgick härvid från att sparkvoten nästa år skulle nå samma höga nivå som 1971, dvs. drygt 6 %. Den tredje expansiva faktorn är det förväntade omslaget i lagerutvecklingen. Medan minskningen i lagerinvesteringarna mellan 1971 och 1972 drog ned bruttonationalprodukten med 1 procentenhet beräknas deras ökning nästa år medföra en stegring med 0,8 procentenheter.

Konjunkturinstitutet sammanfattar sin bedömning av det ekonomiska läget 1973 i följande prognos över försörjningsbalansens förändringar:

Försörjningsbalans

Procentuella volymförändringar	1971—1972	1972—1973
<i>Tillgång</i>		
Bruttonationalprodukt	2,1	3,9
Import av varor	3,8	8,8
Summa tillgång	2,4	4,7
<i>Efterfrågan</i>		
Totala bruttoinvesteringar	3,5	1,0
Byggnader och anläggningar	2,0	-1,5
Maskiner m.m.	6,3	5,2
Förändring i lagerinvestering ¹	(-1,0)	(0,8)
Privat konsumtion	2,8	3,5
Statlig konsumtion	1,1	2,4
Kommunal konsumtion	5,0	3,5
Tjänstenetto ²	(-0,2)	(-0,2)
Export av varor ²	4,7	9,8
Summa efterfrågan	2,4	4,7

¹ Förändring i procent av BNP för basperioden.

² Nationalräkenskapernas volymutveckling för exporten skiljer sig från den som redovisas i handelsstatistiken främst genom att prisdeflatorerna för verkstadsprodukter är olika.

Det bör understrykas att denna prognos gjordes innan propositionen om konjunkturstimulerande åtgärder lagts fram. Tillsammans tyder de olika efterfrågefaktorernas utvecklingstendenser på att den totala produktionen 1973 kan väntas stiga med ca 4 % jämfört med drygt 2 % i år.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under den förflutna sommaren och hösten har präglats av att efterfrågan på arbetskraft ökat endast långsamt. En bidragande orsak härtill har varit en fortsatt snabb produktivitetsutveckling inom industrin. Det totala antalet sysselsatta personer har fortsatt att öka, en utveckling som bl. a. kan återföras på 1970 års skattereform och på aktiva arbetsförmedlingsinsatser. Arbetslösheten ligger dock i stort sett kvar på fjolårets nivå. På tjänstemannasidan har problemen ökat i omfattning. Bland de redan etablerade på arbetsmarknaden har sysselsättningen kunnat hävdas väl, men för de nytillträdande, kvinnor och ungdom, har antalet lediga arbeten inte räckt till.

De sysselsättningspolitiska åtgärder som regeringen initierat under sommaren och hösten, framför allt inom byggområdet, och som följs upp med förslag i propositionen innebär en sammanlagd sysselsättningspolitisk insats av mycket betydande mått. Utskottet finner denna insats erforderlig under vintern och våren.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1973 hänger i hög grad samman med i vilken utsträckning ett nyrekryteringsbehov kumulerats under 1971—1972 och kan tänkas slå igenom i stegrad efterfrågan under år 1973.

En kraftig ökning av den privata konsumtionen kan förutses få betydelse för utvecklingen av antalet anställda inom handeln. Industrin har redan i nuläget problem att tillgodose efterfrågan på yrkesarbetare inom vissa branscher. Vid en snabb uppgång i exporten och vid omslag i den inhemska lagerutvecklingen kan efterfrågan på arbetskraft inom industrisektorn snabbt skjuta i höjden. Inom byggnadsverksamhet och kommunal sektor kan även under 1973 väntas stor återhållsamhet. För att motverka nedgången i byggsysselsättningen har en särskild inventering av ytterligare byggnadsprojekt inom den offentliga sektorn inletts.

Sammanfattningsvis bör utvecklingen under 1973 leda till att de särskilt insatta arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under våren kan avlösas av ett ökat arbetskraftsbehov som genereras från i första hand industrin och handeln. Uppsvinget kan väntas få betydande omfattning innan brist på arbetskraft utgör en hämmande faktor. Goda förutsättningar synes nu vara för handen att under uppsvinget åstadkomma en önskvärd inhemsk nyrekrytering till industrisektorn. Den säsongrensade arbetslösheten bör successivt kunna bringas ned från nuvarande höga tal. Även under år 1973 måste man emellertid räkna med att sysselsättningssvårigheter kommer att kvarstå till följd av bl. a. det kärvarre läget inom byggnadsbranschen och i den kommunala verksamheten. En hög yrkesmässig rörlighet är därför en viktig förutsättning för en framgångsrik sysselsättningspolitik. Behovet av en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap kvarstår också.

Den nu redovisade bedömningen av konjunkturutsikterna för 1973 och arbetsmarknadsläget under den kommande vintern och våren kan starkt förenklat sammanfattas på följande sätt. Genom att den hittillsvarande konjunktursvackan blivit oväntat djup och utdragen kommer det under tiden fram till sommaren 1973 att föreligga en situation med outnyttjad kapacitet beträffande såväl arbetskraft som realkapital. Å andra sidan ter det sig sannolikt att den redan inträdda konjunkturuppgången kommer att successivt förstärkas och fr. o. m. andra halvåret 1973 nå en avsevärd styrka. Enligt utskottets mening bör de nu föreslagna konjunktur- och sysselsättningsstimulerande åtgärderna bedömas mot bakgrund av denna framtidsbild.

De förslag till åtgärder som lagts fram för riksdagen i propositionen har framför allt inriktats på att främja näringslivet's investeringar, att stimulera arbetskraftens rörlighet och att med punktvisa insatser hjälpa de grupper som drabbas av arbetslöshet. De ligger därmed i linje med de mål för den ekonomiska politiken som utskottet i olika sammanhang förordat. Samtidigt ter sig deras storlek och tidslokalisering väl avvägda med hänsyn till den konjunktur- och arbetsmarknadsutveckling som nu framstår som trolig. I princip kan utskottet därför ansluta sig till de framlagda förslagen.

Den samlade bedömning som nu kan göras av statens inkomster och

utgifter under innevarande budgetår ger vid handen att *finanspolitiken* kommer att bli väsentligt mer expansiv än under budgetåret 1971/72. I propositionen beräknas budgetunderskottet för 1972/73 komma att uppgå till i runt tal 6,5 miljarder kr. Man har därvid förutsatt att förslagen till konjunkturstimulerande åtgärder kommer att antas av riksdagen och vidare utgått från de bedömningar av statsinkomsternas utveckling som riksrevisionsverket gjort. Det sålunda beräknade budgetunderskottet är närmare tre miljarder större än budgetunderskottet för föregående budgetår, vilket uppgick till 3,7 miljarder kr.

Utskottet vill i sammanhanget fästa uppmärksamheten på ett par omständigheter, som kan leda till att budgetunderskottet innevarande budgetår blir ännu större än vad man räknat med i propositionen. Riksrevisionsverket har nämligen i den budgetprognos, som offentliggjordes vid månadsskiftet oktober—november, inte kunnat ta hänsyn till förslagen till konjunkturstimulerande åtgärder. De åtgärder som främst kan tänkas leda till ett ytterligare bortfall av statsinkomster och därmed till ett större budgetunderskott är de generella skatteavdragen för näringslivets investeringar och förlängningen av den tillfälliga nedsättningen av energiskatten. Tyngst i sammanhanget väger det 30-procentiga avdraget för näringslivets investeringar i maskiner och inventarier. Enligt konjunkturinstitutet kan dessa investeringar för 1973 totalt beräknas till ca 12 miljarder kr. i löpande priser. Härav kan ca 9 miljarder kr. antas bli beställda inom det tidsintervall som i och för sig skulle ge rätt till skatteavdrag. Maximalt — dvs. om samtliga investerande företag har så stor vinst att de fullt ut kan utnyttja skatteavdraget — skulle detta kunna leda till ett inkomstbortfall för staten av storleksordningen 1 miljard kr. för inkomståret 1973. Denna siffra reduceras emellertid av att skatteavdragen inte kan utnyttjas av alla investerande företag.

Det föreslagna skatteavdraget för industrins och jordbrukets byggnadsinvesteringar har betydligt mindre finanspolitisk effekt än maskininvesteringsavdraget. För det första är avdraget begränsat till 10 procent och för det andra kan dessa investeringar endast väntas komma att uppgå till ca en fjärdedel av maskininvesteringarna under 1973. Maximalt torde det här enligt utskottets uppskattning kunna bli fråga om ett skattebortfall för inkomståret 1973 på mellan 50 och 100 milj. kr.

En fortsatt nedsättning av eller befrielse från energiskatt i oförändrad omfattning, som föreslås i propositionen, kan med stöd av erfarenheterna hittills beräknas leda till ett ytterligare skattebortfall för 1973 av ca 100 milj. kr. varav något mer än hälften torde falla på budgetåret 1972/73.

Tillsammans tagna utgör de föreslagna skatteavdragen och dispensen från energiskatt finanspolitiska åtgärder av sådan omfattning att de enligt utskottets bedömning måste medföra en kraftig stimulans för näringslivets investeringar under innevarande budgetår. Det framstår vi-

dare med hänsyn till vad som nu anförts som sannolikt att budgetunderskottet för 1972/73 kan bli större än de 6,5 miljarder som angivits i propositionen. I sin budgetprognos den 4 december har riksrevisionsverket uppskattat underskottet till 7 miljarder kr.

Enligt utskottets uppfattning är det mot bakgrund av detta finanspolitiska perspektiv, som man framför allt har att bedöma de förslag till ytterligare expansiva åtgärder som framförts i motionerna 1972: 1713 och 1972: 1721—1723. Utskottet syftar därvid i första hand på förslagen att avskaffa mervärdeskatten på livsmedel, att upphäva vårriksdagens beslut om höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften från 2 till 4 % fr. o. m. den 1 januari 1973 och att sänka ATP-avgiften med 2 procentenheter fr. o. m. den 1 januari 1973. I samtliga fall är det fråga om åtgärder som skulle medföra en betydande påspädning av den privata efterfrågan och en minskning av det offentliga inkomster.

Som framgår av skatteutskottets bifogade yttrande skulle ett bifall till förslaget om avskaffande av mervärdeskatten på livsmedel medföra ett årligt skattebortfall på ca 4,5 miljarder kr. För budgetåret 1972/73 kan skattebortfallet uppskattas till ca 1,5 miljarder kr. Skulle riksdagen återta beslutet om höjning av arbetsgivaravgiften skulle detta enligt vad skatteutskottet inhämtat medföra ett inkomstbortfall för statsverket med ca 2,2 miljarder kr. per år, varav ca 900 milj. kr. belöper på budgetåret 1972/73. Borttas dessutom arbetsgivaravgiften helt inom det allmänna stödområdet, blir inkomstbortfallet ännu större.

Finansutskottet har känt en viss tveksamhet när det gällt att relatera de vid höstsessionens början framförda förslagen till konjunkturstimulerande åtgärder till de förslag som lagts fram i propositionen. Eftersom de olika motionärerna inte därefter yrkat avslag på regeringsförslagen, har utskottet kommit till slutsatsen, att de i detta sammanhang behandlade motionsyrkandena i allt väsentligt är att betrakta som tillägg till förslagen i propositionen. Under denna förutsättning skulle såväl ett borttagande av mervärdeskatten på livsmedel som en 2-procentig reduktion av arbetsgivaravgiften leda till kraftigt ökade budgetunderskott. Skulle båda dessa åtgärder genomföras kan de som framgått av vad skatteutskottet anfört beräknas medföra ett årligt skattebortfall på ytterligare 6,5 miljarder kr.

Med hänsyn till det väntade konjunkturuppsvinget är en sådan försvagning av finanspolitiken enligt utskottets mening oacceptabel. Det samma gäller yrkandet i motionen 1972: 1721 om en sänkning av ATP-avgiften med 2 procentenheter. Även om den minskning av det offentliga sparandet som en sådan sänkning medför till en del kan kompenseras genom större privat sparande, skulle åtgärden lagd ovanpå motionärernas övriga här behandlade förslag enligt utskottets bedömning i hög grad öka riskerna för inflationistiska påfrestningar under nästa år. Däremot har utskottet ur konjunkturpolitisk synpunkt intet att erinra

mot att ATP-avgiften, som föreslås i propositionen, bibehålls oförändrad vid 10,5 % under 1973.

Inflationsriskerna måste enligt utskottets uppfattning också tillmätas stor vikt vid den fortsatta utformningen av *penningpolitiken*.

Efter den hårda åtstramningen 1969 och 1970 lättades kreditpolitiken undan för undan. Diskontot sänktes under 1971 i fyra omgångar från 7 till 5 %. Den långa räntan reducerades däremot endast obetydligt — med 1/4 %. Den ökande skillnad mellan långa och korta räntor, som därigenom uppstod, motiverade riksbanken bl. a. med att utrymmet för näringslivets obligationsemissioner borde vidgas. Likviditeten hos banker och företag har tillåtits öka väsentligt och sedan sommaren 1971 har riksbanken inte lagt några restriktioner på bankernas utlåning. Kreditexpansionen har i år varit betydande. Nettoutlåningen på den totala kreditmarknaden steg från 6,4 miljarder kr. första halvåret 1971 till 10,0 miljarder första halvåret 1972. Härav föll på näringslivet 4,5 respektive 5,9 miljarder kr.

Av erfarenhet vet vi att det tar avsevärd tid innan penningpolitiska åtgärder påverkar den ekonomiska utvecklingen. Att nu ytterligare lätta på kreditpolitiken skulle enligt utskottets mening innebära, att man bäddade för inflatoriska påfrestningar under det fortsatta konjunktursväng. I sammanhanget bör också beaktas att den svenska räntepolitiken inte kan föras oberoende av ränteutvecklingen i andra länder. Flera av våra viktigaste handelspartners — bl. a. Västtyskland, Frankrike, Holland och Belgien — har under den senaste tiden genomfört diskontohöjningar. Önskemålet att såvitt möjligt vidga den långa kapitalmarknaden måste också enligt utskottets mening alltså tillmätas stor betydelse vid utformningen av räntepolitiken.

Utskottet anser sig därför ej kunna biträda yrkandet i motionen 1972: 1722 om ett riksdagens uttalande att kredit- och räntepolitiken inriktas så att en sänkning av räntan på långfristiga lån kommer till stånd. Ej heller kan utskottet biträda yrkandet i motionen 1972: 1710 att riksdagen skall uttala sig för en allmän räntesänkning med minst 1 procent.

I propositionen uttalar departementschefen att man bör undvika att i ett expansivt konjunkturläge behöva tillgripa en drastisk kreditpolitik. Detta förhållande sätter bestämda gränser för budgetunderskottets storlek. Utskottet instämmer häri och har i det föregående varnat för inflationsriskerna. Därmed torde syftet med yrkandena i motionerna 1972: 1721 och 1972: 1723 om ett riksdagens uttalande beträffande kreditpolitiken under en uppåtgående konjunktur få anses tillgodosett.

I motionen 1972: 1712 föreslås att *allmänt prisstopp* införs med priserna den 15 oktober 1972 som stoppriser. Riksdagen avslög i våras ett motsvarande krav med den 1 maj som prisstoppsbas. Finansutskottet underströk i det sammanhanget (FiU 1972: 25) att det inte torde råda

några delade meningar om önskvärdheten av att så långt möjligt hålla tillbaka en inflatorisk prisutveckling. Pris- och kartellnämnden följer noga utvecklingen av priser och handelsmarginaler och handelsministern har deklarerat att regeringen inte kommer att tveka att på nytt införa prisstopp, om priserna skulle utvecklas på ett sådant sätt att detta skulle visa sig erforderligt.

Genom att införa ett allmänt prisstopp kan man såvitt utskottet förstår knappast i och för sig stimulera konjunkturen. Tvärtom kan det befaras att en sådan åtgärd skulle verka konjunkturdämpande. I förevarande sammanhang avstyrker utskottet därför yrkandet i motionen 1972: 1712.

I motionen 1972: 1721 hemställs att riksdagen beslutar uttala att ett *stabiliseringspolitiskt program* utarbetas i syfte att hejda de fortgående prisstegringarna. I motiveringen anförs att statsmakterna i samarbete med oppositionspartierna samt näringslivets och arbetsmarknadens parter bör eftersträva en samordning av alla de skilda åtgärder som kan komma i fråga för att förhindra eller dämpa den fortgående inflationen.

Utskottet har den uppfattningen att varje finansplan resp. reviderad finansplan och därtill fogade förslag som regeringen lägger fram för riksdagen utgör ett rullande stabiliseringspolitiskt program. På motsvarande sätt borde oppositionspartiernas ställningstaganden i motioner och utskottsbetänkanden kunna betraktas som alternativa stabiliseringspolitiska handlingslinjer. Något uttalande från riksdagens sida om utarbetande av ett stabiliseringspolitiskt program bedömer utskottet mot denna bakgrund inte som erforderligt.

Av motiveringarna i motionen 1972: 1721 framgår att motionärerna närmast vill ha till stånd någon form av samordnade stabiliseringspolitiska överläggningar. Ett konkret yrkande om *stabiliseringspolitiska konferenser* framförs i motionen 1972: 1723. Utskottet har tagit ställning till denna fråga vid flera tidigare tillfällen. Utskottets bedömning framgår av vad som anfördes i dess betänkande 1972: 1 (s. 18). På utskottets hemställan avslög riksdagen yrkandet. Anledning till ändrat ställningstagande föreligger enligt utskottets mening inte, varför det nu aktuella yrkandet avstyrks.

I motionen 1972: 1721 begärs en parlamentarisk besparings- och rationaliseringsutredning med uppgift att, i samverkan med riksrevisionsverket, föreslå åtgärder ägnade att begränsa den offentliga sektorns tillväxt. I samma motion begärs att den offentliga sektorns expansion begränsas och att näringspolitiken ges en generell utformning och inriktas på att stimulera företagande och initiativ.

Utskottet kan inte dela den grundläggande uppfattning som motionen ger uttryck för, nämligen att den offentliga sektorn under lång tid på ett olyckligt sätt skulle ha krympt utrymmet för näringslivets produktiva investeringar. Enligt utskottets mening har samhällets insatser i hög

grad inriktats på åtgärder av grundläggande betydelse för näringslivets långsiktiga utbyggnad: kommunikationer, energiförsörjning, utbildning och en förbättrad kommunal planering. Även om expansionen av framför allt den kommunala verksamheten i vissa skeden tenderat att gå för snabbt finns inte grundad anledning att betrakta huvuddragen i den utveckling vi har bakom oss som annat än nödvändiga och lämpliga inslag i samhällsutvecklingen. Inte minst debatten i riksdagen visar på kvarstående uppgifter inom den offentliga sektorn: vuxenutbildning, miljövård, regional utbyggnad osv.

Motionärerna yrkar att en *parlamentarisk besparings- och rationaliseringsutredning* tillsätts. Självfallet anser utskottet det i hög grad angeläget att alla möjligheter till besparingar i den offentliga verksamheten tas till vara. Ansträngningarna i detta syfte har redovisats i utskottets betänkande (FiU 1972: 29) i maj i år i anledning av ett motionsyrkande av motsvarande innebörd som det nu aktuella. Utskottet pekade i sammanhanget dels på den skiljaktiga expansionstakten inom kommunal och statlig verksamhet, dels på betydelsen av att inom den statliga sektorn skilja mellan inkomstöverföringar och reala resursanspråk. Utskottet redovisade i betänkandet utförligt varför utredningsyrkandet borde avvisas av riksdagen och finner inte anledning till annat ställningstagande nu. Yrkandet avstyrks sålunda.

Vad slutligen angår yrkandet om ett uttalande om *begränsning av den offentliga sektorns expansion och näringspolitikens utformning* har utskottet redovisat sin syn på den offentliga sektorn i det föregående. Ett uttalande om att näringspolitiken bör ges en generell utformning skulle, som utskottet ser saken, kunna tolkas så att de i propositionen föreslagna sysselsättningspolitiska åtgärderna inte skulle vara erforderliga. Det skulle dessutom kunna komma i konflikt med huvudlinjerna i det regionalpolitiska program som riksdagen har att ta ställning till under höstsessionen. Av anförda skäl kan utskottet inte biträda motionsyrkandet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

- A. beträffande *uttalande om en allmän räntesänkning med minst 1 procent* att riksdagen avslår motionen 1972: 1710 såvitt nu är i fråga,
- B. beträffande *den statliga upplåningen och kredit- och räntepolitikens inriktning* att riksdagen avslår motionen 1972: 1722 såvitt nu är i fråga,
- C. beträffande *utnyttjande av kreditpolitiken i en uppåtgående konjunktur* att riksdagen avslår motionen 1972: 1723 såvitt nu är i fråga,
- D. beträffande *den ekonomiska politikens anpassning till konjunkturutvecklingen* att riksdagen avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga,

- E. beträffande *ikraftsättande av prisregleringslagen* att riksdagen avslår motionen 1972: 1712,
- F. beträffande *stabiliseringspolitiskt program* att riksdagen avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga,
- G. beträffande *stabiliseringspolitiska konferenser* att riksdagen avslår motionen 1972: 1723 såvitt nu är i fråga,
- H. beträffande *tillsättande av en parlamentarisk besparings- och rationaliseringsutredning* att riksdagen avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga,
- I. beträffande *begränsning av den offentliga sektorns expansion och näringspolitikens utformning* att riksdagen avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga,
- K. beträffande *den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken* att riksdagen
 - 1. avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga,
 - 2. med godkännande av vad i statsrådsprotokollet förordats som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

ANDRA HUVUDTITELN

2. **Maskin- och verktygsutrustning m. m. Engångsanskaffning av inventarier m. m.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med justitieutskottet — Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 125, bilaga 1, s. 13—14 framlagda förslag (punkterna 1—2 i utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 20 oktober 1972) och hemställer

att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar

- A. till *Maskin- och verktygsutrustning m. m.* ett reservationsanslag av 335 000 kr.,
- B. till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 1 300 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

3. **Polishus m. m. med flera anslag.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med justitieutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 3—5, s. 14—17) och hemställer

att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar

- A. till *Polishus m. m.* ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,
- B. till *Byggnadsarbeten för domstolsväsendet* ett investeringsanslag av 1 200 000 kr.,
- C. till *Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården* ett investeringsanslag av 5 900 000 kr.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

KAPITALBUDGETEN

FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND

4. **Arméförband: Anskaffning av anläggningar m. fl. anslag.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med försvarsutskottet — Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 125, bilaga 2, s. 19—21 framlagda förslag (punkterna 1—5 i utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 20 oktober 1972) och hemställer

att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar

- A. till *Arméförband: Anskaffning av anläggningar* ett investeringsanslag av 33 750 000 kr.,
- B. till *Marinförband: Anskaffning av anläggningar* ett investeringsanslag av 10 950 000 kr.,
- C. till *Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar* ett investeringsanslag av 13 560 000 kr.,
- D. till *Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar* ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.,
- E. till *Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar* ett investeringsanslag av 600 000 kr.

SOCIALDEPARTEMENTET

KAPITALBUDGETEN

FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

5. **Lån till anordnande av barnstugor. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med socialutskottet — Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 125, bilaga 3, s. 23—24 framlagda förslag (punkterna 1—2 i utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 20 oktober 1972) och hemställer

att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar

- A. till *Lån till anordnande av barnstugor* ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,
- B. till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

6. **ATP-avgiften för år 1973.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 24—25) föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till *dels lag* om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring, *dels lag* om ändring i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggspension.

I propositionen föreslås som en bland flera sysselsättningsfrämjande åtgärder att ATP-avgiften för år 1973 skall bibehållas på nuvarande nivå, dvs. 10,5 %.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner

1972: 1721 av herr Bohman m. fl. (m) vari såvitt nu är i fråga hemställs att riksdagen beslutar att sänka ATP-uttaget från den 1 januari 1973 med två procentenheter, samt

1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari såvitt nu är i fråga hemställs att riksdagen måtte avslå framställt förslag till Lag om ändring i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggspension.

I motionen 1972: 1721 anser motionärerna att ett uttag med 8,75 % är fullt tillräckligt för att garantera utfästa pensionsförpliktelser. De framhåller att den föreslagna sänkningen — förutsatt att den inte tillåts

skapa utrymme för löneökningar — skulle leda till direkta lönsamhetsförbättringar för företagen.

I motionen 1972: 1875 har yrkats avslag på propositionen i denna del. Motionärerna menar att i propositionen inte redovisats någon bärande motivering för att ändra redan fastställda regler för ATP-uttag under perioden 1970—1974.

Utskottet

Socialförsäkringsutskottet anför i sitt yttrande (SfU 1972: 1 y) över propositionen och motionerna att utskottet i första hand tagit ställning från socialpolitiska utgångspunkter. Utskottet crinrar om de uttalanden i princippropositionen år 1958 (nr 55), som låg till grund för lagstiftningen om tilläggs pensionering, nämligen att en betydande fondering var motiverad i pensioneringens eget intresse och av samhällsekonomiska skäl. Fondmedlen skulle med beaktande av bortfall av annat sparande medverka till en snabbare utbyggnad av produktionsapparaten och därmed till en produktionsökning. Pensionsfonden skulle möjliggöra en utjämning av kostnaderna för tilläggs pensioneringen så att avgifterna för utgående pensioner inte behövde bli så stora i framtiden som de måste bli om avsättningarna blev otillräckliga.

Denna inställning till fondbildningen har bekräftats av riksdagen, senast när avgiftsuttag för perioden 1970—1974 fastställdes.

Socialförsäkringsutskottet framhåller att man under löpande avgiftsperiod inte utan vägande skäl bör frångå det av riksdagen 1968 fattade beslutet angående avgiftsuttaget för 1973. Med hänsyn till att förslaget om oförändrat avgiftsuttag för år 1973 kan vara ägnat att bidra till att det syfte man vill uppnå med propositionen tillgodoses, har utskottet i nuvarande konjunkturpolitiska läge ansett sig böra biträda förslaget i propositionen. Socialförsäkringsutskottet anger att man härvid särskilt beaktat föreliggande utredningsförslag om att vissa sociala reformer delvis bör finansieras med arbetsgivaravgifter och att förslag om det fortsatta ATP-uttaget kan väntas till 1973 års riksdag.

Socialförsäkringsutskottet avstyrker följaktligen såväl yrkandet i motionen 1972: 1875 om avslag på propositionen som yrkandet i motionen 1972: 1721 om en nedsättning av avgiftsuttaget med två procentenheter fr. o. m. den 1 januari 1973.

Utskottet har ingen erinran mot lagförslagen från teknisk synpunkt.

Finansutskottet ansluter sig till de i socialförsäkringsutskottets yttrande framförda synpunkterna. Proposition om det fortsatta ATP-uttaget kan väntas till 1973 års riksdag. Förslaget i propositionen 1972: 125 om oförändrat uttag för år 1973 bör ses som en av det konjunkturpolitiska läget betingad tillfällig avvikelse från en utstakad handlingslinje.

Finansutskottet vill betona att ATP-systemet inte endast utgör ett

socialt försäkringssystem utan även kommit att spela en betydelsefull roll för kapitalbildningen i samhället. Frågan om avgiftsuttagets storlek är sålunda inte endast en försäkringsteknisk fråga. Ett sänkt avgiftsuttag av den omfattning som förespråkas av två ledamöter i socialförsäkringsutskottet, som anmält avvikande mening, skulle allvarligt försvåra en tillfredsställande kapitalbildning och finansiering av bl. a. bostadsbyggande och viktiga kommunala investeringar. Det bör också påpekas att ett kraftigt sänkt uttag kan tänkas rubba underlaget för de under år 1971 träffade löneuppgörelserna på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund tillstyrker finansutskottet förslaget i propositionen och avstyrker bifall till yrkandena i motionerna 1972: 1721 och 1972: 1875.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen antar vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring (*bilaga 1*),
- B. att riksdagen med avslag på motionerna 1972: 1721 och 1972: 1875, båda såvitt nu är i fråga, antar vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggs pension (*bilaga 2*).

*Bilaga 1***Förslag till****Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring**

Härigenom förordnas, att 19 kap. 5 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

5 §

Avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 1 § samt tilläggspensionsavgift enligt 3 § skola utgå efter en procentsats, som fastställas av Konungen med riksdagen. Procentsatsen skall vara så avvägd att avgifterna i förening med andra tillgängliga medel förslå till bestridande av pensionsutbetalningar, förvaltningskostnader och andra försäkringen för tilläggspension åvilande utgifter ävensom till den fondering som finnes erforderlig.

Beslut om den procentsats, som skall tillämpas för visst år, skall fattas senast *ett år* dessförinnan. Riksförsäkringsverket åligger att vart femte år framlägga förslag beträffande procentsatserna under nästföljande sju år, i den mån uttaget icke redan beslutats.

Beslut om den procentsats, som skall tillämpas för visst år, skall fattas senast *under året* dessförinnan. Riksförsäkringsverket åligger att vart femte år framlägga förslag beträffande procentsatserna under nästföljande sju år, i den mån uttaget icke redan beslutats.

De avgifter, som avses i första stycket, skola ingå till en fond, benämnd *allmänna pensionsfonden*, med vars tillgångar kostnaderna för försäkringen för tilläggspension skola bestridas.

Allmänna pensionsfonden förvaltas på sätt Konungen med riksdagen förordnar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Bilaga 2***Förslag till****Lag om ändring i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggspension**

Härigenom förordnas, med ändring av vad som föreskrivits i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggspension, att den i 19 kap. 5 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring nämnda procentsatsen för uttag av avgift till försäkringen för tilläggspension skall för år 1973 utgöra tio och en halv procent.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

SJÄTTE HUVUDTITELN

7. **Motion om ytterligare medel till drift av vägar.** I motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen beslutar att på tilläggsstat anslå erforderliga medel för drift av såväl statliga, kommunala som enskilda vägar.

Utskottet

Trafikutskottet hänvisar i sitt yttrande (TU 1972: 1 y) till att medel föreslås anvisade på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73, dels till Sysselsättningskapande åtgärder för arbetslösa ett reservationsanslag av 645 000 000 kr., varav förslagsvis 225 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen, dels till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning ett reservationsanslag av 320 000 000 kr., varav förslagsvis 75 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i dessa delar synes också innebära ett tillgodoseende av syftet med motionärernas yrkande.

Motionärerna begär att erforderliga medel skall anslås för drift av vägar. Vad som i sammanhanget förstås med erforderliga medel har inte angetts av motionärerna. Medel för drift av vägar för budgetåret 1972/73 har anvisats av riksdagen i ordinarie ordning. Därutöver tillförs vägväsendet mycket betydande resurser genom anvisning av medel för beredskapsarbeten. Finansutskottet finner denna form av medelsanvisning, som medger hänsynstagande till sysselsättningsförhållandena regionalt och lokalt, vara lämplig och avstyrker bifall till ifrågavarande yrkande i motionen 1972: 1723.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1723 såvitt nu är i fråga.

8. **Motion om avgiftsfinansierade trafikleder.** I motionen 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att möjliggöra byggande av speciella trafikleder genom enskilda entreprenörer och finansierade med avgifter.

Utskottet

Trafikutskottet anför i sitt yttrande att förslag om avgiftsfinansierade trafikleder under en lång rad av år prövats och avvisats av riksdagen. Så skedde senast under riksdagens vårsession. Under hänvisning till vad som härvid anfördes i trafikutskottets betänkande 1972: 1 (s. 16) avstyrker trafikutskottet det nu aktuella motionsyrkandet.

Finansutskottet kan inte finna att frågan om avgiftsfinansierade trafikleder har samband med de konjunkturpolitiska åtgärder, varom nu är fråga. Skäl till ändring av riksdagens ställningstagande i våras föreligger sålunda inte.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga.

KAPITALBUDGETEN**STATENS AFFÄRSVERKSFONDER**

9. **Posthus m. m.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med trafikutskottet — Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 125, bilaga 4, s. 29 framlagda förslag (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 20 oktober 1972) och hemställer

att riksdagen till *Posthus m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

10. **Motion rörande statens järnvägars planerade investeringar.** I motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att de av statens järnvägar planerade investeringarna prövas med förtur för att så långt möjligt tidigarelägga igångsättningen.

Utskottet

Trafikutskottet erinrar i sitt yttrande om den anslagsteknik som tillämpas bl. a. på detta område och som innebär att på respektive kollektivanslag utöver ramen beräknas en marginal om ca 10 procent för att möjliggöra en av främst konjunkturmässiga skäl påkallad höjning av medelsförbrukningen under löpande budgetår. Trafikutskottet förutsätter att investeringsplanen inom SJ är sådan att tidigareläggning av arbeten i tillräcklig omfattning kan ske i mån av sysselsättningsbehov, varför motionsyrkandet enligt trafikutskottet inte bör påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Finansutskottet vill under åberopande av vad trafikutskottet anført, erinra om att Kungl. Maj:t under sommaren i sysselsättningsstödande

syfte tidigarelagt statliga arbeten i all den omfattning som med hänsyn till planeringsläge och investeringarnas angelägenhetsgrad befunnits lämpligt. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t och myndigheten att bedöma möjligheterna att tidigarelägga ytterligare arbeten. Någon särskild begäran härom hos Kungl. Maj:t synes inte erforderlig.

I sammanhanget bör uppmärksammas vad som i fråga om upprustning av järnvägsstationer anförs under Inrikesdepartementet (punkten 23) i detta betänkande.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1723 såvitt nu är i fråga.

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

11. Byggnadsarbeten för meteorologiska observationsstationer m. m. Finansutskottet tillstyrker — i likhet med trafikutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 29—30) och hemställer

att riksdagen till *Byggnadsarbeten för meteorologiska observationsstationer m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 400 000 kr.

FINANSDEPARTEMENTET

12. **Skattepolitiska åtgärder m. m.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1972: 125, bilaga 5, s. 31—41 (punkterna 1—3 i utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 20 oktober 1972) föreslagit riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1. *förordning om ändring i förordningen (1971: 928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten,*
2. *förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,*
3. *förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten.*

I *motionen 1972: 1713* av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om förslag om slopande av mervärdeskatten på livsmedel från den 1 januari 1973.

I *motionen 1972: 1721* av herr Bohman m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen

A. beslutar

- 1) att upphäva sitt tidigare beslut om en fördubbling av arbetsgivaravgiften från den 1 januari 1973,
- 2) att, för att stimulera sysselsättningen inom avfolkningsregionerna, borttaga arbetsgivaravgiften inom det s. k. allmänna stödområdet,

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer

- 1) att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt skatteutredningen att skyndsamt utarbeta och framlägga förslag om ändringar i skattesystemet ägnade att stimulera arbete, företagande och initiativ i enlighet med vad i motionen anförts,
- 3) att Kungl. Maj:t måtte förelägga nästa års riksdag förslag till åtgärder i de hänseenden som angivits i motionen för att förbättra mindre och medelstora företags situation och underlätta deras försörjning med riskvilligt kapital,
- 4) att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag om åtgärder för att stimulera förbättrings- och renoveringsarbeten på äldre fastigheter och att åstadkomma en ökning av småhusbyggandet och glesbebyggelsen.

I *motionen 1972: 1722* av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen beslutar

- 1) att det under vårriksdagen fattade beslutet att höja den allmänna

arbetsgivaravgiften från två till fyra procent av den utgivna lönesumman inte skall träda i kraft;

- 3) att den som under perioden 1 november 1972—30 juni 1973 påbörjar arbete med byggnad avsedd att utnyttjas i industri, jordbruk m. m. skall åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag med 10 procent enligt i motionen angivna grunder;
- 5) att uppdra åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.

I *motionen 1972: 1723* av herr Helén m. fl. (fp) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen

A. beslutar

- 1) att fördubblingen av den allmänna arbetsgivaravgiften efter den 1 januari 1973 inte skall träda i kraft;
- 2) att den nuvarande rätten till skattemässiga avskrivningar av gjorda maskin- och inventarieinvesteringar utsträcker till att gälla även första kvartalet 1973;
- 3) att en särskild rätt till skattemässiga avskrivningar med 10 procent införes avseende byggnadsinvesteringar inom näringslivet igångsätta före den 1 oktober 1973;
- 4) att fastighetsägare som under tiden fram till den 1 juli 1973 påbörjar upprustnings- eller ombyggnadsarbeten beviljas avdrag i fastighetsdeklarationen med 20 % av investeringsbeloppet i de fall arbetet utförts av arbetsförmödling anvisad s. k. svårplacerad arbetskraft och i övriga fall med 10 %.

I *motionen 1972: 1875* av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs såvitt nu är i fråga

- 2) att riksdagen upphäver Förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt;
- 3) att riksdagen måtte avslå i proposition 1972: 125 bilaga 5 (3) framställt förslag till Förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten.

I *motionen 1972: 1876* av herrar Johansson i Växjö (c) och Gustavsson i Alvesta (c) hemställs att riksdagen beslutar att arbete som avser ny-, till- eller ombyggnad av reparationsverkstad för motorfordon skall omfattas av rätten till särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten.

I *motionen 1972: 1882* av herrar Wiklund i Stockholm (fp) och Larsson i Umeå (fp) hemställs att investeringsavdrag enligt förordningen om särskilt investeringsbidrag jämväl skall gälla trafikskolornas övningsbilar i likhet med vad som är stadgat för personbilar i yrkesmässig trafik.

Utskottet

Energiskatten

Genom beslut vid 1971 års höstriksdag antogs en förordning om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten, varigenom Kungl. Maj:t bemyndigades att förordna härom under tiden 1.12.1971—31.12.1972. Med stöd av förordningen har Kungl. Maj:t fastställt riktlinjer för skattenedsättningen dels beträffande energiskatt på elkraft och annat bränsle än bensin eller gasol, som förbrukas vid industriell tillverkning, dels beträffande bränslen, som förbrukas för drivhusuppvärmning.

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:ts bemyndigande enligt förordningen (1971: 928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten förlängs till utgången av år 1973.

Finansutskottet har i likhet med skatteutskottet (SkU 1972: 2 y) inte något att erinra mot propositionen i denna del och tillstyrker förslaget.

Särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier

För att stimulera företagen till investeringar i maskiner och inventarier föreskrivs i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt att skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under åren 1971 eller 1972 anskaffar maskiner och andra döda inventarier för stadigvarande bruk i verksamheten, får åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt med belopp motsvarande 20 % av anskaffningskostnaden. Rätt till investeringsavdrag föreligger också för maskiner och inventarier, som beställts under 1971 eller 1972 för leverans senast vid utgången av 1973 resp. 1974. När synnerliga skäl föreligger kan Kungl. Maj:t medge att investeringsavdrag får åtnjutas för inventarier, som beställts under 1971 eller 1972 men som skall levereras först efter utgången av 1973 resp. 1974.

I propositionen föreslås att särskilt investeringsavdrag skall medges med 30 % av kostnaden för inventarier, som anskaffas under tiden 1.11.1972—30.6.1973 eller som beställs under nämnda tidsperiod för leverans före utgången av 1974.

Motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. innehåller ett yrkande om upphävande av förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt. Motionärerna ansér bestämmelserna alltför gynnsamma för företagen.

Det ligger i sakens natur att skattereglerna måste göras förhållandevis gynnsamma, om sådana effekter som eftersträvas i propositionen skall kunna uppnås. Avdrag av ifrågavarande slag innebär onekligen avse-

vård stimulans, även om lagstiftningens generella karaktär givetvis medför skattelättnader även för normala investeringar. Finansutskottet har redan under punkten 1 i det föregående uttalat att utskottet i princip inte har något att erinra mot den i propositionen föreslagna höjningen och förlängningen av det särskilda investeringsavdraget för maskiner och inventarier. Utskottet avstyrker således bifall till motionen 1972: 1875 i denna del. I det följande återkommer utskottet till vissa detaljfrågor.

Ett yrkande att nuvarande bestämmelser om särskilt investeringsavdrag skall utsträckas att omfatta maskin- och inventarieinvesteringar under första kvartalet 1973 framställs i motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl.

Genom förslaget i propositionen torde berörda yrkande i motionen vara tillgodosett.

I motionen 1972: 1882 av herrar Wiklund i Stockholm och Larsson i Umeå yrkas att särskilt investeringsavdrag skall medges vid trafikskolors anskaffning av övningsbil. Motsvarande yrkande har framförts i en till skatteutskottet ingiven skrivelse från Sveriges trafikskolors riksförbund.

I fråga om personbil, som skattskyldig anskaffar som inventarium i sin verksamhet, föreligger onekligen betydande svårigheter att avgöra om bilen i verkligheten används i verksamheten eller huvudsakligen för privat bruk. Endast om den skattskyldige visar, att personbil anskaffats för att användas för yrkesmässig personbefordran eller uthyrningsverksamhet medges därför avdrag. Den i motionen aktualiserade frågan prövades senast vid årets vårriksdag. I sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1972: 14 fann skatteutskottet inte anledning förorda ändring av lagstiftningen på denna punkt. Med hänvisning härtill avstyrker finansutskottet — liksom skatteutskottet — motionen 1972: 1882.

Vid sin granskning av författningsförslaget har skatteutskottet funnit anledning till följande uttalanden.

Bortsett från risken för omdatering av redan ingångna leveransavtal i syfte att erhålla största möjliga investeringsavdrag vid taxeringen har skatteutskottet framhållit, att bestämmelsen i 4 § kan medföra vissa svårigheter vid taxeringen. Skattskyldiga, vilkas räkenskapsår avslutas under tiden 1.11.1972—28.2.1973, skall redan år 1973 deklarerat för en del av investeringsperioden 1.11.1972—30.6.1973, som ligger till grund för beräkningen av det 30-procentiga investeringsavdraget. I speciella fall kan det bli svårt att redan i 1973 års deklaration styrka att investeringen under hela sistnämnda period kommer att uppgå till ett sammanlagt belopp av minst 5 000 kr., som är den lägsta anskaffningskostnad, som berättigar till sådant avdrag. Med anledning härav har skatteutskottet framhållit, att taxeringsnämnderna för att undvika onödiga besvär till länskatteämbeten i så stor utsträckning som möjligt bör bereda de skattskyldiga tillfälle att före taxeringsarbetets avslutande den 30.6.1973

inkomma med kompletterande uppgifter angående sina inventarieinvesteringar efter beskattningsårets utgång.

Till de angivna svårigheterna kommer de problem som hänger samman med skriftliga avtal för senare leverans. Enligt huvudregeln i 2 § skall i dessa fall inventarierna anses anskaffade när skriftligt avtal om förvärv träffas. Om emellertid såväl avtal som leverans hänför sig till en och samma anskaffningsperiod men till olika beskattningsår, skall anskaffningen anses ha skett först vid leveransen. Bestämmelsen har hittills haft betydelse endast för den som haft brutet räkenskapsår. Eftersom den nya anskaffningsperioden 1.11.1972—30.6.1973 innefattar två kalenderår, kommer dessa regler i fortsättningen att få betydelse även för det flertal, som har kalenderår som beskattningsår och som i november eller december 1972 träffat skriftligt avtal för senare leverans. Sker leveransen under första halvåret 1973 skall avdrag yrkas i 1974 års deklARATION men i annat fall, dvs. om leverans sker före den 1.1.1973 eller efter den 30.6.1973, redan i 1973 års deklARATION. Bestämmelsen tillkom på sin tid i förenklingssyfte. Som framhållits bl. a. i en till skatteutskottet inkommen skrivelse från Industriens skattesakkunnige medför dessa regler i kombination med de nu föreslagna anskaffningsperioderna vissa komplikationer. Det kan emellertid enligt skatteutskottets mening inte komma i fråga att genomföra ändringar i detta hänseende med tillbakaverkande kraft. Av flera skäl är det också olämpligt att ha olika principer för avtal träffade före respektive efter den 1.11.1972 eller att ändra de i propositionen föreslagna anskaffningsperioderna. Därtill kommer att de svårigheter, som onekligen kan uppkomma i praktiken, inte bör överdrivas. Skatteutskottet har i sitt yttrande förutsatt att de blanketter och anvisningar som riksskatteverket kommer att utfärda rörande avdraget blir till god vägledning för de skattskyldiga i dessa frågor.

Den föreslagna lagstiftningen får — som Industriens skattesakkunnige också framhållit — i viss mån retroaktiva verkningar. På grund av stadgandet i 4 § att avdrag endast får åtnjutas om kostnaden under respektive anskaffningsperiod uppgår till minst 5 000 kr., kan en skattskyldig förlora en avdragsrätt som han enligt 1972 års lagstiftning skulle varit berättigad till. En skattskyldig, som gjort inventarieanskaffningar före den 1.11.1972 till belopp understigande 5 000 kr., och efter nämnda datum gör ytterligare anskaffningar, går, så som författningsförslaget utformats, förlustig rätten till avdrag för de investeringar som gjorts före den 1.11.1972. För att undvika sådana konsekvenser av lagstiftningen har skatteutskottet föreslagit en övergångsbestämmelse av innebörd att skattskyldig, som under 1972 anskaffat inventarier för sammanlagt minst 5 000 kr., äger åtnjuta särskilt investeringsavdrag med 20 % av kostnaden för under tiden 1.1—31.10.1972 anskaffade inventarier, även om anskaffningskostnaden för sistnämnda period inte uppgår till 5 000 kr.

Finansutskottet kan ansluta sig till de av skatteutskottet gjorda uttalandena och tillstyrker således det i propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt med det av skatteutskottet förordade tillägget till ikraftträdandebestämmelserna.

Särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten

I syfte att stimulera vissa byggnadsinvesteringar föreslås i propositionen att skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under tiden 1.11.1972—30.6.1973 sätter i gång ny-, till- eller ombyggnad på fastighet för användning i förvärvskällan, vid taxeringen till statlig inkomstskatt år 1974 skall få åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag, motsvarande 10 % av byggnadskostnad för arbete, som utförs under tiden 1.11.1972—31.12.1973. Enligt förslaget skall sådant avdrag dock inte medges för bostadsbyggnad, hotell- eller restaurangbyggnad eller för s. k. oprioriterade byggnadsarbeten såsom bensinstation, parkeringshus, butiks-, kontors- eller banklokaler. Till skillnad från vad som gäller i fråga om investeringsavdraget för maskininvesteringar får investeringsavdraget för byggnadsarbeten åtnjutas även om investeringsfond för konjunkturutjämning tagits i anspråk för investeringen.

I motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. yrkas av samma skäl som åberopas i fråga om inventarieinvesteringarna avslag på förslaget i propositionen.

Under hänvisning till vad finansutskottet tidigare anfört under punkten 1 tillstyrker utskottet i princip departementschefens förslag och avstyrker — liksom skatteutskottet — motionen 1972: 1875 även i denna del.

Utskottet har emellertid funnit anledning att göra vissa uttalanden i anledning av förslaget och förorda en mindre ändring i förtydligande syfte.

Frågan om särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten har också uppmärksammats i vissa andra motioner. Således yrkas i motionen 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. att ett sådant avdrag skall införas för den, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under tiden 1.11.1972—30.6.1973 påbörjar byggnadsarbete på fastighet i förvärvskällan, med 10 % av kostnad för byggnadsarbete — dock ej för oprioriterade byggnadsarbeten — som utförs före den 31.12.1973. Även i motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. yrkas att ett särskilt investeringsavdrag på 10 % skall införas för sådana byggnadsinvesteringar inom näringslivet, som påbörjas före den 1.10.1973.

Genom förslaget i propositionen torde de ovannämnda yrkandena i motionerna 1972: 1722 och 1972: 1723 i allt väsentligt vara tillgodosedda.

I motionen 1972: 1876 av herrar Johansson i Växjö och Gustavsson i

Alvesta yrkas att särskilt investeringsavdrag skall medges för ny-, till- eller ombyggnad av reparationsverkstad för motorfordon.

Förslaget i propositionen bygger på en vedertagen uppdelning i prioriterat och icke prioriterat byggande. Att i detta sammanhang ompröva denna indelning bör icke komma i fråga. Finansutskottet avstyrker — i likhet med skatteutskottet — motionen 1972: 1876.

I motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. framställs också ett lagstiftningsyrkande av innebörd att fastighetsägare, som före den 1.7.1973 påbörjar upprustnings- eller ombyggnadsarbeten, skall medges ett särskilt investeringsavdrag med 20 % av kostnad för arbete, som utförts av svårplacerad arbetskraft, anvisad av arbetsförmedling, och med 10 % av kostnad för arbeten i övriga fall. I motionen 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. begärs förslag till 1973 års riksdag om investeringsavdrag för att uppmuntra förbättrings- och renoveringsarbeten på äldre fastigheter.

Som redovisas i propositionen 1972: 125 har Kungl. Maj:t i avsikt att främja sysselsättningen under vinterhalvåret för huvudsakligen äldre byggnadsarbetare redan beslutat att statsbidrag får utgå med belopp motsvarande 40 % av lönekostnaderna för sanerings- och upprustningsåtgärder i äldre bostadsområden, när dessa arbeten bedrivs som enskilt beredskapsarbete. Vidare har i propositionen 1972: 124 föreslagits ändrade grunder för förbättringslån för upprustning av lägenheter i omoderna flerfamiljshus, som ägs av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag, och en väsentlig höjning av inkomstgränsen för förbättringslån till enskild person. Med hänsyn härtill är skatteutskottet inte berett tillstyrka, att ett särskilt investeringsavdrag också införs för förbättringsarbeten på äldre fastigheter. Finansutskottet delar denna uppfattning.

Enligt förslaget i propositionen skall det särskilda avdraget för byggnadsinvesteringar göras vid taxeringen till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, för vilket taxering i första instans sker år 1974.

I en till skatteutskottet ingiven skrivelse från Svenska byggnadsentreprenörföreningen har framhållits att skattskyldig, som lägger om räkenskapsåret helt eller delvis, kan förlora rätten till avdrag, eftersom avdrag får åtnjutas endast vid 1974 års taxering.

I likhet med skatteutskottet har utskottet viss förståelse för synpunkterna i skrivelsen, eftersom det inte utan olägenheter av skilda slag är möjligt för företag med brutet räkenskapsår att enbart med hänsyn till investeringsavdraget ändra redovisningsperioden. Förslaget i propositionen har emellertid tillkommit av praktiska och administrativa skäl. Med hänsyn främst till kontrollsvårigheterna är utskottet inte berett förorda någon ändring i berörda avseende.

Föreningen har i sin skrivelse till skatteutskottet också påtalat att det inte klart framgår att byggnadsarbeten, som utförs av entreprenör, berättigar till investeringavdrag.

Av departementschefens uttalande framgår att med byggnadskostnad avses bl. a. kostnader för underentreprenader. För undvikande av missförstånd har skatteutskottet förordat ett förtydligande i 2 § av innebörd att med byggnadskostnad förstås kostnad för arbete, som utförts av den skattskyldige eller för dennes räkning på byggnad och för material som fogats in i byggnad. Utskottet tillstyrker den av skatteutskottet föreslagna ändringen i 2 §.

Enligt föreningens mening bör vidare avdragsrätt föreligga endast för vad den skattskyldige utbetalat för entreprenadarbete på byggnad under tiden 1.11.1972—31.12.1973.

Med anledning härav vill utskottet — i likhet med skatteutskottet — framhålla att för avdragsrätt givetvis fordras att byggnadskostnaden kan styrkas med fakturor på arbeten, infogat material o. d., som lagts ned på byggnad under den ifrågavarande tidsperioden. Däremot bör inte krävas att kostnaderna betalats av byggherrn före den 31.12.1973.

Med det anförda tillstyrker utskottet det i propositionen framlagda förslaget till förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten med den av utskottet ovan föreslagna ändringen av 2 §.

Mervärdeskatten på livsmedel

Skatt enligt förordningen (1968: 430) om mervärdeskatt utgår fr. o. m. år 1971 med 15 % av beskattningsvärdet, vilket normalt utgörs av priset inklusive skatt. Skattesatsen 15 % motsvarar 17,65 % av priset exklusive skatt. I vissa fall utgår skatten på reducerade beskattningsvärden.

I motionen 1972: 1713 av herr Hermansson m. fl. yrkas att mervärdeskatten på livsmedel slopas fr. o. m. den 1.1.1973. Som motivering för yrkandet åberopas främst de ökande priserna på livsmedel bl. a. till följd av prisregleringen av jordbruksprodukter.

Förslag om differentiering av mervärdeskatten till förmån för livsmedel har — som skatteutskottet framhållit i sitt yttrande — avvisats av riksdagen vid upprepade tillfällen, senast vid årets vårriksdag (SkU 1972: 32). Mot en sådan åtgärd har främst åberopats statsfinansiella skäl samt administrativa och kontrolltekniska svårigheter. I detta sammanhang bör också framhållas att den i år tillsatta jordbruksutredningen enligt sina direktiv bl. a. skall pröva valet av metod för att finansiera jordbruksstödet och därvid även undersöka möjligheterna att gå över till en s. k. lågprislinje.

Med hänvisning härtill och till vad utskottet under punkten 1 anför rörande de finanspolitiska konsekvenserna av motionärernas förslag avstyrker utskottet motionen 1972: 1713.

Den allmänna arbetsgivaravgiften

Enligt nuvarande bestämmelser i förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift skall arbetsgivare erlägga sådan avgift med belopp motsvarande 2 % av utgivna löner i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. Vidare skall fysisk person, som haft inkomst av här i riket bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet som brukas av honom, erlägga allmän arbetsgivaravgift — s. k. egenavgift — med belopp motsvarande 2 % av denna inkomst i den mån arbetsgivare inte skall erlägga sådan avgift för inkomsten. Även staten och kommunerna är skyldiga att erlägga allmän arbetsgivaravgift.

Enligt beslut vid 1972 års vårriksdag höjs den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1.1.1973 till 4 %. Enligt riksdagsbeslutet skall staten kompensera primärkommuner och landsting för den merkostnad som höjningen av arbetsgivaravgiften innebär i förhållande till den i propositionen 1972: 95 föreslagna men av riksdagen avvisade höjningen av mervärdesskatten.

Ett upphävande av beslutet om höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1.1.1973 anses i flera av motionerna som ett väsentligt inslag i de konjunkturpolitiska åtgärderna. Yrkanden härom framställs i motionerna 1972: 1721 av herr Bohman m. fl., 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. och 1972: 1723 av herr Helén m. fl. I motionen 1972: 1721 yrkas dessutom att den allmänna arbetsgivaravgiften skall slopas inom det allmänna stödområdet.

1970 års skattereform syftade bl. a. till att åstadkomma en omfördelning av skattebördan till förmån för låginkomsttagarna och flertalet barnfamiljer. På grund av de senaste årens löne- och prisstegringar samt kommunalskattehöjningar har emellertid de skattesänkningar som åsyftades med skattereformen delvis eliminerats. Mot bakgrunden härav beslutades vid årets vårriksdag skattelättnader på sammanlagt 2,4 miljarder kr. genom sänkning av den statliga inkomstskatten för inkomsttagare med små och medelstora inkomster samt ytterligare förbättringar av stödet till barnfamiljerna. Enligt riksdagsbeslutet skall reformen finansieras genom höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften och vissa indirekta skatter.

Finansutskottet har tidigare redovisat det skattebortfall som blir följden av motionärernas förslag. Med hänvisning härtill och till att ett bifall till yrkandena om upphävande av vårriksdagens beslut om höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1.1.1973 skulle innebära en omfördelning av skattebördan, som strider mot de överväganden som ligger till grund för vårriksdagens skattereform, avstyrker utskottet — i likhet med skatteutskottet — motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723 i denna del.

Beträffande yrkandet i motionen 1972: 1721 om slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften inom det allmänna stödområdet vill utskottet endast erinra om att riksdagen nyligen på förslag av skatteutskottet i betänkande SkU 1972: 47 avslagit ett motsvarande motionsyrkande.

Övriga frågor

Utskottet behandlar slutligen vissa i motionen 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. på nytt aktualiserade förslag, som först på längre sikt är ägnade att påverka konjunkturutvecklingen.

Bl. a. begärs i motionen förslag till 1973 års riksdag till åtgärder för att förbättra mindre och medelstora företags situation och underlätta deras försörjning med riskvilligt kapital. De åtgärder på beskattningsområdet som motionärerna åsyftar är skattefria avsättningar till självfinansierings-, omställnings- och utbildningsfonder.

På förslag av skatteutskottet i betänkande SkU 1972: 22 har riksdagen tidigare i år avstyrkt liknande motionsyrkanden med hänvisning till att frågan om företagares rätt att avsätta medel till självfinansieringsfond faller inom företagsskatteberedningens (Fi 1970: 77) utredningsuppdrag och bör prövas först i samband med beredningens allmänna översyn av företagsbeskattningen. I beredningens utredningsuppdrag ingår också frågor om utvidgning av det nuvarande investeringsfondssystemet och avdrag för avsättning till riskfonder m. m. Utskottet vill också erinra om att regeringen enligt uttalande i propositionen har för avsikt att dels vidta åtgärder för att öka svenska företags möjligheter att i speciella fall lämna krediter för exportleveranser, dels till 1973 års vårriksdag framlägga förslag om ett generellt extra skatteavdrag och utökat direkt stöd till forsknings- och utvecklingsarbete inom industrin. Med det anförda avstyrker utskottet — liksom skatteutskottet — motionen 1972: 1721 i denna del.

I motionen 1972: 1721 begärs också att 1972 års skatteutredning får i uppdrag att skyndsamt framlägga förslag om ändringar i skattesystemet ägnade att stimulera arbete, företagande och initiativ. Av motiveringen till yrkandet framgår bl. a. att utredningen bör utarbeta en femårig skattesänkingsplan.

Enligt direktiven för 1972 års skatteutredning skall utredningen konstruera ett skatte- och avgiftssystem, som på ett tillfredsställande sätt beaktar skattebördornas fördelning, avvägningen mellan direkt och indirekt skatt och graden av progressivitet vid den statliga inkomstbeskattningen. Dessutom skall utredningen pröva de marginaleffekter som uppstår vid stigande inkomster, när progressiviteten i beskattningen kombineras med avrappningen av de inkomstprövade sociala bidragen. Utredningen skall också pröva frågan om faktisk sambesättning och söka åstadkomma förenklingar av beskattningsreglerna.

Vid behandlingen av liknande motionsyrkanden under vårriksdagen i

samband med skattereformen framhöll skatteutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1972: 32 att det för en samlad bedömning av skatte- och avgiftssystemet fordrades en noggrann planering av utredningsarbetet och omfattande ekonomiska och tekniska utredningar. Det borde givetvis ankomma på utredningen att själv planlägga och bedöma arbetsuppgifterna. Med hänsyn härtill kunde skatteutskottet inte biträda motionsyrkandena att vissa speciella frågor skulle behandlas med förtur av utredningen. Vad som anförs i motionen 1972: 1721 har inte givit finansutskottet anledning till annat ståndpunktstagande.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

- A. att riksdagen beträffande *den allmänna arbetsgivaravgiften* avslår
1. motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga,
 2. motionen 1972: 1722 såvitt nu är i fråga,
 3. motionen 1972: 1723 såvitt nu är i fråga,
- B. att riksdagen beträffande *mervärdeskatten på livsmedel* avslår motionen 1972: 1713,
- C. att riksdagen beträffande *energiskatten* med bifall till propositionen 1972: 125 antar det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1971: 928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten (*bilaga A*)
- D. att riksdagen beträffande *särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier* med anledning av propositionen 1972: 125 och motionen 1972: 1723, såvitt nu är i fråga, samt med avslag på motionerna 1972: 1875, såvitt nu är i fråga, och 1972: 1882 antar det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt (*bilaga B*) med den ändringen att ikraftträdandebestämmelserna erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utskottets förslag

Skattskyldig, som under år 1972 anskaffat inventarier för sammanlagt minst 5 000 kronor, får, trots bestämmelserna i 4 §, åtnjuta särskilt investeringsavdrag med tjugo procent av kostnaden för under perioden den 1 januari — den 31 oktober 1972 anskaffade inventarier, även om anskaffningskostnaden för nämnda period icke uppgår till 5 000 kronor.

E. att riksdagen beträffande *särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten*

1. med anledning av propositionen 1972: 125 och med avslag på motionerna 1972: 1875, såvitt nu är i fråga, och 1972: 1876 antar det vid propositionen fogade förslaget till förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten (*bilaga C*) med den ändringen att 2 § erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

2 §

Särskilt investeringsavdrag utgör tio procent av byggnadskostnad för arbete, som avses i 1 § första stycket och som utföres under perioden den 1 november 1972—den 31 december 1973. Med byggnadskostnad förstås enligt denna förordning kostnad för arbete som utförts på byggnad och för material som fogats in i byggnad under denna period.

Särskilt investeringsavdrag utgör tio procent av byggnadskostnad för arbete, som avses i 1 § första stycket och som utföres under perioden den 1 november 1972—den 31 december 1973. Med byggnadskostnad förstås enligt denna förordning *skattskyldigs* kostnad för arbete som utförts *av den skattskyldige eller för dennes räkning* på byggnad och för material som fogats in i byggnad under denna period.

Har statsbidrag — — — — — av bidraget.

Särskilt investeringsavdrag — — — — för fritidsändamål.

2. avslår

a. motionen 1972: 1721,

b. motionen 1972: 1722,

c. motionen 1972: 1723,

i den mån motionerna inte kan anses besvarade genom vad utskottet ovan under punkten 1 hemställt,

F. att riksdagen beträffande *åtgärder för att förbättra de mindre och medelstora företagens situation*

avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga,

G. att riksdagen beträffande *tilläggsdirektiv till 1972 års skatteutredning*

avslår motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga.

*Bilaga A***Förslag till****Förordning om ändring i förordningen (1971: 928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten**

Härigenom förordnas, att förordningen (1971: 928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Utan hinder av bestämmelserna i förordningen (1957: 262) om allmän energiskatt kan Konungen i konjunkturstimulerande syfte förordna om nedsättning av eller befrielse från allmän energiskatt, som skall utgå under tiden den 1 december 1971—den 31 december 1972.

Föreslagen lydelse

Utan hinder av bestämmelserna i förordningen (1957: 262) om allmän energiskatt kan Konungen i konjunkturstimulerande syfte förordna om nedsättning av eller befrielse från allmän energiskatt, som skall utgå under tiden den 1 december 1971—den 31 december 1973.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag till

Förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 1—5 §§ förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under år 1971 eller 1972 anskaffar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, får vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla vari verksamheten ingår.

*Föreslagen lydelse*1 §²

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under *någon av följande anskaffningsperioder, nämligen år 1971, den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller den 1 november 1972—den 30 juni 1973* anskaffar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, får vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla vari verksamheten ingår.

Avdraget göres vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, under vilket anskaffningen sker, eller, i fråga om anskaffning under sådan del av år 1971 som är att hänföra till beskattningsår för vilket taxering i första instans skett samma år, vid 1972 års taxering.

Fysisk person får dock åtnjuta avdrag vid taxeringen högst med belopp som svarar mot skillnaden mellan bruttointäkten och övriga avdrag i förvärvskällan. Vad som ej sålunda kunnat utnyttjas får han vid senare taxering till statlig inkomstskatt tillgodoföra sig genom avdrag i förvärvskällan, dock senast under det beskattningsår för vilket taxering sker sjätte kalenderåret efter det då anskaffningen skedde. Resterande investeringsavdrag får därvid, sedan övriga avdrag i förvärvskällan åtnjutits, icke överstiga återstående bruttointäkt.

2 §

Anskaffning anses ske när skriftligt avtal om förvärv träffas eller, om sådant avtal icke träffas, när leveransen sker. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under *år 1971 eller 1972* och sker leverans *samma år som avtalet träffats*, men hänför sig avtalet och leveransen

Anskaffning anses ske när skriftligt avtal om förvärv träffas eller, om sådant avtal icke träffas, när leveransen sker. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under *period som avses i 1 § första stycket* och sker leverans *under denna period*, men hänför sig avtalet och leve-

¹ Förordningen omtryckt 1971: 923.

² Senaste lydelse 1972: 71.

Nuvarande lydelse

till skilda beskattningsår, anses anskaffningen ha skett vid leveransen.

Maskin eller annat inventarium, som den skattskyldige själv tillverkar, anses anskaffat under år 1971 eller 1972 till den del kostnader då nedlagts på tillverkningen.

Föreslagen lydelse

ransen till skilda beskattningsår, anses anskaffningen ha skett vid leveransen.

Maskin eller annat inventarium, som den skattskyldige själv tillverkar, anses anskaffat under period som avses i 1 § första stycket till den del kostnaden då nedlagts på tillverkningen.

3 §³

Särskilt investeringsavdrag utgör tjugo procent av anskaffningskostnaden. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under 1971 eller 1972 för leverans efter det år, under vilket avtalet träffats, utgör dock avdraget tjugo procent av det avtalade priset.

Särskilt investeringsavdrag utgör tjugo procent av anskaffningskostnaden för inventarier anskaffade under år 1971 eller under perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 och trettio procent av anskaffningskostnaden för inventarier anskaffade under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under år 1971 eller under perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 för leverans efter det år, under vilket avtalet träffats, utgör dock avdraget tjugo procent av det avtalade priset. Om skriftligt avtal träffas under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973 för senare leverans utgör avdraget trettio procent av det avtalade priset.

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes icke för följande inventarier, nämligen

inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år, begagnade inventarier, personbilar, som avses i vägtrafikförordningen (1951: 648) och som icke användes i yrkesmässig trafik eller uthyrningsrörelse,

inventarier, som den skattskyldige själv tillverkar, om tillverkningen börjat före ingången av år 1971,

inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under år 1971 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1973,

inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under år 1972 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1974.

inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1974.

³ Senaste lydelse 1972: 71.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Föreligger synnerliga skäl, får Kungl. Maj:t medge att särskilt investeringsavdrag får åtnjutas för inventarier som skall levereras efter tidpunkt som anges i andra stycket.

Föreligger särskilda skäl, får riksskatteverket medge att särskilt investeringsavdrag får åtnjutas för anskaffning av begagnade inventarier. Mot riksskatteverkets beslut i sådan fråga får talan icke föras.

För inventarier, som förvärfvas från någon med vilken förvärvaren är i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, åtnjutes särskilt investeringsavdrag endast om säljaren är tillverkare och tillverkningen börjat efter ingången av år 1971.

Särskilt investeringsavdrag enligt denna förordning åtnjutes icke för inventarier, för vilka investeringsfond enligt förordningen (1955: 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning eller motsvarande äldre författning tagits i anspråk enligt beslut av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen eller för vilka förordningen (1963: 216) om extra avskrivning och särskilt investeringsavdrag vid inkomsttaxeringen skall äga tillämpning enligt beslut av Kungl. Maj:t.

4 §

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes endast om den skattskyldige framställer yrkande om sådant avdrag i allmän självdeklaration och företer tillfredsställande utredning om den anskaffningskostnad på vilken avdrag skall beräknas. Avdrag åtnjutes endast om sådan kostnad i förvärvskällan uppgått till minst 5 000 kronor *under år 1971 eller, i fråga om inventarier anskaffade under år 1972, under detta år.*

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes endast om den skattskyldige framställer yrkande om sådant avdrag i allmän självdeklaration och företer tillfredsställande utredning om den anskaffningskostnad på vilken avdrag skall beräknas. Avdrag åtnjutes endast om sådan kostnad i förvärvskällan *under respektive anskaffningsperiod* uppgått till minst 5 000 kronor.

5 §⁴

Åtnjutes särskilt investeringsavdrag i fall då skriftligt avtal om förvärv träffas under år 1971 eller 1972 men leverans icke sker före utgången av *det år, under vilket avtalet träffats*, gäller följande.

Sker icke leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under år 1972, före utgången av år 1974, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, som omfattar den 31 december 1973 respektive den 31 december 1974, tillägg göras med belopp som motsvarar en och en halv gång investerings-

Åtnjutes särskilt investeringsavdrag i fall då skriftligt avtal om förvärv träffas under *anskaffningsperiod* men leverans icke sker före utgången av *denna period*, gäller följande.

Sker icke leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973*, före utgången av år 1974, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, som omfattar den 31 december 1973 respektive

⁴ Senaste lydelse 1972: 71.

Nuvarande lydelse

avdraget. Överlåtes eller nedlägges den förvärvskälla, vari avdraget åtnjutits, före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *år 1972*, före utgången av år 1974 och innan leverans skett, skall sådant tillägg göras vid taxeringen för det beskattningsår då förvärvskällan överläts eller nedlades. Sker leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *år 1972*, före utgången av år 1974 och är den slutliga anskaffningskostnaden lägre än det belopp på vilket investeringsavdraget beräknats, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, då leveransen skedde, tillägg göras med trettio procent av skillnaden. Tillägg enligt detta stycke göres vid inkomstberäkningen för förvärvskällan i fråga.

Föreslagen lydelse

den 31 december 1974, tillägg göras med belopp som motsvarar en och en halv gång investeringsavdraget. Överlåtes eller nedlägges den förvärvskälla, vari avdraget åtnjutits, före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973*, före utgången av år 1974 och innan leverans skett, skall sådant tillägg göras vid taxeringen för det beskattningsår då förvärvskällan överläts eller nedlades. Sker leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973*, före utgången av år 1974 och är den slutliga anskaffningskostnaden lägre än det belopp på vilket investeringsavdraget beräknats, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, då leveransen skedde, tillägg göras med trettio procent av skillnaden *eller, i fråga om avtal som träffas under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973, med fyrtiofem procent av skillnaden*. Tillägg enligt detta stycke göres vid inkomstberäkningen för förvärvskällan i fråga.

Andra stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om investeringsavdrag som åtnjutits efter beslut enligt 3 § tredje stycket.

Föreligger särskilda skäl får riksskatteverket medge att tillägg enligt andra eller tredje stycket icke göres eller göres med lägre belopp än som följer av samma stycke. Mot riksskatteverkets beslut i sådan fråga får talan icke föras.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bilaga C

Förslag till

Förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973 igångsätter ny-, till- eller ombyggnad på fastighet för användning i förvärvskällan, får vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för denna förvärvskälla.

Avdraget göres vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår för vilket taxering i första instans sker år 1974.

2 §

Särskilt investeringsavdrag utgör tio procent av byggnadskostnad för arbete, som avses i 1 § första stycket och som utföres under perioden den 1 november 1972—den 31 december 1973. Med byggnadskostnad förstås enligt denna förordning kostnad för arbete som utförts på byggnad och för material som fogats in i byggnad under denna period.

Har statsbidrag utgått till byggnadsarbete, inräknas i byggnadskostnaden ej den del av kostnaden, som täckes av bidraget.

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes icke för arbete som avser byggnad eller del därav avsedd för bostadsändamål,

bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus eller parkeringsanläggning,

butiks-, kontors-, bank-, hotell- eller restauranglokaler, kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler, sporthall eller annan idrottsanläggning, byggnad avsedd uteslutande för fritidsändamål.

3 §

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes endast om den skattskyldige framställer yrkande om sådant avdrag i allmän självdeklaration och företer tillfredsställande utredning om den byggnadskostnad på vilken avdrag skall beräknas. Avdrag åtnjutes endast om sådan kostnad i förvärvskällan uppgått till minst 10 000 kronor under perioden den 1 november 1972—den 31 december 1973.

4 §

I fråga om handels- eller kommanditbolag beräknas särskilt investeringsavdrag för bolaget.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

ATTONDE HUVUDTITELN

13. **Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med utbildningsutskottet — Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 125, bilaga 6, s. 43—44 framlagda förslag (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 20 oktober 1972) och hemställer

att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats angående bestridande av utgifterna för viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

KAPITALBUDGETEN

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

14. **Byggnadsarbeten för vissa kulturändamål.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med kulturutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 44—45) och hemställer

att riksdagen till *Byggnadsarbeten för vissa kulturändamål* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 1 300 000 kr.

15. **Byggnadsarbeten vid universiteten m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 45—47) föreslagit riksdagen att godkänna vad föredragande statsrådet förordat angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten vid universiteten m. m.

I motionen 1972: 1878 av herr Larsson i Umeå (fp) hemställs att riksdagen måtte besluta om uppförande av lärarhögskolan i Umeå och att under utbildningsdepartementet, bilaga 6, punkt 17 Byggnadsarbeten vid universiteten m. m. upptas ett belopp av 5 miljoner kronor för påbörjandet av byggnader för lärarhögskola i Umeå samt att under kapitalbudgeten däri upptagna belopp höjes med 5 miljoner kronor på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73.

Kungl. Maj:ts förslag avser nybyggnad för institutionerna för hygien och för naturvetenskaplig mikrobiologi i Lund samt för matsal

m. m. inom medicinarområdet i Göteborg. För att dessa byggnadsarbeten skall kunna påbörjas bör enligt förslaget i gällande investeringsplan föras upp för nybyggnaden i Lund en kostnadsram av 10 600 000 kr. och för nybyggnaden i Göteborg en kostnadsram av 10 950 000 kr., allt enligt prisläget den 1 april 1972. Vidare förordas att de ökade utgifter som hänger samman med de två objekten får bestridas av tillgängliga medel under förevarande anslag.

Byggnadsstyrelsen redovisade den 23 november 1970 byggnadsprogram för nybyggnad för lärarhögskolan m. m. i Umeå och för ett beteendevetenskapligt centrum där. Kungl. Maj:t uppdrog den 7 maj 1971 åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för lärarhögskolan m. m. t. o. m. förslagshandlingar samt att därefter underställa ärendet Kungl. Maj:ts förnyade prövning. Enligt beslutet skulle de närmaste utbyggnadsetapperna inom universitetsområdet inte omfatta nybyggnad för beteendevetenskapligt centrum. Sedermera har byggnadsstyrelsen genom skrivelse den 18 juli 1972 för prövning underställt Kungl. Maj:t kompletterande förslagshandlingar och därvid hemställt bl. a. om uppdrag att inom en kostnadsram av 35 milj. kr. utföra nybyggnaden för lärarhögskolan.

Utskottet

Finansutskottet har — i likhet med utbildningsutskottet (UbU 1972: 3 y) — inte funnit anledning till erinran mot vad Kungl. Maj:t anfört och föreslagit i fråga om nybyggnader i Lund och Göteborg.

Vad beträffar nybyggnad för lärarhögskolan i Umeå har skolöverstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 april 1972 redovisat vissa beräkningar av intagningen till lärarutbildning under de närmaste fem åren. Utbildningsutskottet har inhämtat att frågan om dimensioneringen av lärarutbildningen f. n. övervägs inom utbildningsdepartementet, och att förslag i ämnet torde komma att redovisas för nästa års riksdag. Med hänsyn härtill anser utbildningsutskottet att riksdagen inte nu bör ta ställning till frågan om nybyggnad för lärarhögskolan i Umeå.

Finansutskottet har inte funnit anledning till annan bedömning av frågan än utbildningsutskottet. Utskottet hemställer

- A. att riksdagen avslår motionen 1972: 1878,
- B. att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten vid universiteten m. m.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

NIONDE HUVUDTITELN

16. Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.

Finansutskottet tillstyrker — i likhet med jordbruksutskottet — Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 125, bilaga 7, s. 49 framlagda förslag (punkt 1 i utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 20 oktober 1972) och hemställer

att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats angående bestridande av utgifter för inredning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.

17. **Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med jordbruksutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 50—51) och hemställer

att riksdagen

- A. godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats rörande tillfälligt höjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk,
- B. medger att för budgetåret 1972/73 förhöjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk får beviljas intill ett belopp av 100 000 000 kr.

18. **Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 51—52) föreslagit riksdagen att dels godkänna vad departementschefen förordat rörande tillfälligt höjda statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin, dels till Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

I motionen 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen beslutar att medge att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar får utgå ur anslaget till Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. enligt samma grunder, som i övrigt gäller för anslaget, samt att hemställa hos Kungl. Maj:t om utfärdande av erforderliga tillämpningsföreskrifter.

I motionen 1972: 1873 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar dels att till Bidrag till miljövårdande åtgärder inom in-

dustrin m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr., dels att medlen får tas i anspråk till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar efter samma grunder som i övrigt gäller för anslaget.

I motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen måtte avslå i propositionen framställt förslag 1. rörande tillfälligt höjda statsbidrag till miljövärdande åtgärder inom industrin m. m., 2. om att till bidrag till miljövärdande åtgärder inom industrin m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Utskottet

Finansutskottet tillstyrker — i likhet med jordbruksutskottet (JoU 1972: 1 y) — vad departementschefen förordat beträffande tillfälligt höjda statsbidrag till miljövärdande åtgärder inom industrin liksom i propositionen gjord framställning om ytterligare medel till miljövärdande insatser.

Socialutskottet, som redovisar att utskottet flera gånger under åren 1971 och 1972 under hänvisning till arbetsmiljöutredningens pågående arbete har avstyrkt motionsyrkanden om utredning eller åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin till arbetsmiljöinsatser, har inte funnit anledning till ändrat ställningstagande i frågan. Utskottet går i sitt yttrande (SoU 1972: 1 y) inte in på frågan om disposition av medel, vilka anvisats under jordbrukshuvudtiteln.

Jordbruksutskottet avstyrker med hänvisning till socialutskottets yttrande i sakfrågan hemställa i motionen 1972: 1873 att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar skall få utgå ur anslaget.

Finansutskottet, som avisade ett förslag rörande bidrag till arbetslokaler, arbetsanordningar m. m. i sitt betänkande 1971: 47, finner ej anledning till ändrad inställning därför att medel nu föreslås utgå ur ett existerande anslag.

Utskottet hemställer

- A. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972: 1875, såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats rörande tillfälligt höjda statsbidrag till miljövärdande åtgärder inom industrin,
- B. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1972: 1873, såvitt nu är i fråga, samt med avslag på motionen 1972: 1875, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till miljövärdande åtgärder inom industrin m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,

- C. att riksdagen beträffande *medgivande att ta i anspråk anslaget till Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. för bättre arbetsmiljöer inom industrin* avslår motionerna 1972: 1722 och 1972: 1873, båda såvitt nu är i fråga.

19. Motion om bidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruket.

I motionen 1972: 1877 av herr Josefson i Arrie m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att bidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruket får utgå med upp till 50 % av kostnaden för investeringar, som påbörjas och till huvudsaklig del färdigställs under tiden 1 september 1972—30 april 1973, i enlighet med vad som har anförts i motionen.

Utskottet

Jordbruksutskottet erinrar i sitt yttrande om att riksdagen i fjol avisade ett motsvarande förslag. Utskottet finner inte anledning för riksdagen att frångå den då intagna ståndpunkten.

Finansutskottet hemställer med hänvisning till jordbruksutskottets yttrande

att riksdagen avslår motionen 1972: 1877.

KAPITALBUDGETEN

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

20. Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. Finansutskottet tillstyrker — i likhet med jordbruksutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 52—53) och hemställer

att riksdagen till *Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

HANDELSDEPARTEMENTET

KAPITALBUDGETEN

DIVERSE KAPITALFONDER

Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap

21. **Förrådsanläggningar m. m.** Finansutskottet tillstyrker — i likhet med försvarsutskottet — Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 125, bilaga 8, s. 55 framlagda förslag (punkt 7 i utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 20 oktober 1972) och hemställer

att riksdagen till *Förrådsanläggningar m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 1 200 000 kr.

INRIKESDEPARTEMENTET

DRIFTBUDGETEN

ELFTE HUVUDTITELN

22. **Särskilt utbildningsstöd.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1972: 125, bilaga 9 (s. 57—59 i utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 20 oktober 1972) föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade bestämmelser om särskilt utbildningsstöd under budgetåret 1972/73.

Förslaget innebär att företag som efter anvisning från arbetsförmedlingen utöver normal rekrytering anställer och utbildar arbetslösa skall erhålla bidrag med 5 kr. per elev och närvarotimme i högst sex månader under förutsättning att de anställda får avtalsenlig lön och att utbildningen sker under facklig tillsyn. Utbildningsstödet skall inte vara förbehållet någon viss ålderskategori men bör särskilt inriktas på ungdomar och kvinnor. Det föreslås kunna utgå till arbetsgivare inom alla näringsgrenar utom statlig och kommunal förvaltning.

Utskottet

Inrikesutskottet tillstyrker i sitt yttrande (InU 1972: 2 y) förslaget om särskilt utbildningsstöd.

Finansutskottet, som finner förslaget passa väl in i den i det föregående skisserade konjunkturbilden, tillstyrker i likhet med inrikesutskottet förslaget och hemställer

att riksdagen godkänner de bestämmelser om särskilt utbildningsstöd under budgetåret 1972/73 som förordats i statsrådsprotokollet.

23. **Sysselsättningskapande åtgärder för arbetslösa.** Kungl. Maj:t har (punkt 1, s. 59—60) föreslagit riksdagen att dels godkänna den ändring av grunderna för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten under budgetåret 1972/73 som departementschefen förordat, dels till Sysselsättningskapande åtgärder för arbetslösa på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisa ett reservationsanslag av 645 000 000 kr., varav förslagsvis 225 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I propositionen redovisas de åtgärder för att främja sysselsättningen som vidtagits under hösten och som planeras för den kommande vintern.

I syfte att förbättra arbetsmarknadsläget för byggnadsarbetare har genom beslut den 13 oktober 1972 föreskrivits att statsbidrag får utgå till sanerings- och upprustningsåtgärder i äldre bostadsområden när arbetet bedrivs som enskilt beredskapsarbete. Bidraget har — i anslutning till vad som gäller för statsbidrag till halvskyddad sysselsättning — konstruerats så att det utgår med belopp motsvarande 40 % av lönekostnaderna. Bidrag utgår endast för kostnader som upparbetas under tiden t. o. m. första halvåret 1973. Som allmän riktpunkt skall enligt Kungl. Maj:ts föreskrifter dessutom gälla att till arbetena skall anvisas företrädesvis lokalt bundna byggnadsarbetare över 55 år.

För att uppmuntra kommuner till extra insatser begärs riksdagens godkännande av att det nuvarande statsbidraget till kommunala beredskapsarbeten, som normalt utgör 33 %, höjs till högst 50 % för sådana arbeten som till huvudsaklig del utförs under tiden den 1 september 1972 t. o. m. den 30 april 1973. Konstruktionen är i övrigt densamma som föregående år, då statsbidraget tillfälligt höjdes till 75 %.

Kungl. Maj:t föreslår att riksdagen till Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 milj. kr., varav förslagsvis 225 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. Av det begärda anslaget hänför sig 630 milj. kr. till allmänna beredskapsarbeten och 15 milj. kr. till industribeställningar.

I *motionen 1972: 1710* av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamma förslag till samhällsnyttiga arbeten på framför allt vissa angivna områden och att erforderliga förslagsanslag föreläggs riksdagen. De åsyftade åtgärderna avser:

1. åtgärder för att rädda miljön,
2. utbyggnad av barnstugor och annan service för hushållen,
3. åtgärder för att bekämpa krisen inom vårdsektorn,
4. åtgärder för att skapa ökad trafiksäkerhet, framför allt genom utbyggnad av den kollektiva trafiken,
5. ökad inriktning på ombyggnad och reparationer av bostäder,
6. byggande av lokaler för hantverk och småindustrier samt
7. ökad yrkesutbildning, särskilt av kvinnor och ungdom.

I *motionen 1972: 1723* av herr Helén m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder av det slag som anges i motionen vidtas mot ungdomsarbetslösheten.

Åtgärderna preciseras i fem punkter. Motionärerna föreslår att för-

dubblingen av den allmänna arbetsgivaravgiften inte skall träda i kraft, att personalförstärkningar sker hos arbetsförmedlingarna, att fler praktikplatser inrättas, i första hand inom statliga verk och myndigheter, samt att kompletterande yrkesanpassad utbildning för ungdom anordnas, exempelvis i den formen att kommunerna erhåller statsbidrag för att starta kurser med yrkesinriktning. Slutligen framhålls att en allmän sysselsättningsförsäkring skulle ge ifrågavarande ungdomar ett grundskydd vid arbetslöshet.

I *motionen 1972: 1804* av herr Norrby i Gunnarskog (c) yrkas att riksdagen vid sin behandling av propositionen 125, bilaga 9, beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa att medel ställs till förfogande för en upprustning av SJ:s järnvägsstationer inom ramen för anslaget B 2. Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa i enlighet med vad som anförs i motionen.

I *motionen 1972: 1871* av herr Enlund (fp) yrkas att riksdagen uttalar att i motionen anförda önskemål beaktas vid arbetsmarknadsverkets fördelning av medel för beredskapsarbeten i Västmanlands län.

Önskemålen avser vissa angivna vägprojekt som motionären anser böra komma till utförande som beredskapsarbete.

I *motionen 1972: 1872* av herr Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen till Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 milj. kr., varav förslagsvis 325 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I *motionen 1972: 1875* av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen anvisar de medel, som inbesparas genom bifall till de under punkterna 1—4 i motionen framställda yrkandena (avscende avslag på Kungl. Maj:ts förslag om särskilda investeringsavdrag samt förhöjt statsbidrag till miljövårdande insatser inom industrin), till finansiering av samhällsnyttiga arbeten utförda i samhällelig regi på olika områden: åtgärder för att rädda miljön, bostadsbyggande och upprustning av bostäder, utbyggnad av barnstugor och annan service för hushållen, åtgärder för att bekämpa krisen inom vårdsektorn, åtgärder för att skapa ökad trafiksäkerhet m. m.

I *motionen 1972: 1879* av herr Sellgren (fp) yrkas att vid fördelningen av de i propositionen nr 125 föreslagna tilläggsanslagen måtte beaktas i motionen framförda synpunkter beträffande behov av sådan förstärkning av broar och vägar med låg bärlighet på vitala delar av det sekundära vägnätet, att bärligheten höjs till ett axel-/boggitryck av 10/16 ton.

I *motionen 1972: 1881* av herrar Torwald (c) och Bengtsson i Göteborg (c) yrkas att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 125 beslutar uttala att det statliga stödet till ombyggnad och upprustning av bostadsfastigheter m. m. i äldre bostadsområden bör ges sådan utformning att det kan utnyttjas för upprustning av såväl småhus som flerfamiljshus i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottet

Inrikesutskottet anför i sitt yttrande bl. a. följande.

Utskottet tillstyrker det i propositionen framlagda förslaget om ändrade grunder för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten. Likaså tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts begäran om ytterligare anslag till Sysselsättningskapande åtgärder för arbetslösa. Till frågan i vad mån det begärda anslaget bör avräknas mot automobilskattemedlen återkommer utskottet nedan.

Det i *motionen 1972: 1875* av herr Hermansson m. fl. (vpk) framförda yrkandet rörande *samhällsnyttiga arbeten* överensstämmer till sitt syfte med motsvarande yrkande i den vid höstsessionens början väckta *motionen 1972: 1710* med samma undertecknare. Motionsyrkanden med likartat innehåll avslogs förra året i samband med behandlingen av den då framlagda propositionen ang. konjunkturstimulerande åtgärder (prop. 1971: 140, FiU 1971: 47, rskr 293) med hänvisning till att det i propositionen föreslagits ökade insatser på så gott som alla de områden som berördes i motionerna. Samma bedömning kan göras nu. Utan att i detalj gå in på motionärernas förslag konstaterar inrikesutskottet att flertalet av de i motionerna angivna samhällsnyttiga arbetena tillhör de områden som berörs av redan ingångsatta eller i propositionen 1972: 125 föreslagna åtgärder. Inrikesutskottet avstyrker därför motionerna 1972: 1710 och 1972: 1875 i ifrågasvarande delar.

Inrikesutskottet anför i fråga om de i *motionen 1972: 1723* framförda yrkandena rörande *särskilda åtgärder mot ungdomsarbetslösheten* att det delar motionärernas uppfattning att det är ytterst viktigt att kraftfulla åtgärder sätts in för att minska arbetslösheten bland ungdomen. Motionen, som väcktes innan Kungl. Maj:t lade fram förevarande proposition, har i väsentliga delar tillgodosetts genom de åtgärder Kungl. Maj:t föreslagit eller vidtagit. Frågan om arbetsgivaravgiftens höjd synes inte böra bedömas av inrikesutskottet och när det gäller en allmän sysselsättningsförsäkring noterar utskottet att bearbetning av KSA-utredningens förslag om en ny arbetslöshetsförsäkring pågår i Kungl. Maj:ts kansli. Motionen bör med hänsyn till det anförda inte föranleda någon åtgärd.

Motionen 1972: 1881 av herrar Torwald (c) och Bengtsson i Göteborg (c) anknuter till det i propositionen redovisade beslutet om *statsbidrag till sanerings- och upprustningsåtgärder i äldre bostadsområden*. Motionärerna konstaterar att bestämmelserna härom torde ha utformats främst med sikte på flerfamiljsbebyggelse och framhåller att det är angeläget att stödet kan utnyttjas också för upprustning av äldre småhus. Enligt motionärerna finns det ett påtagligt behov av förbättringsarbeten beträffande en- och tvåfamiljsfastigheter, inte minst i fråga om sådana som bebos av äldre. Motionärerna understryker också att sådana arbeten ofta lämpar sig för den typ av arbetskraft som man särskilt haft i åtanke vid utformningen av denna stödform.

Bestämmelserna om statsbidrag till saneringsåtgärder har getts en sådan utformning att möjligheten att erhålla bidrag inte begränsats till upprustning av flerfamiljshus utan i princip gäller alla typer av fastigheter, även andra än bostadsfastigheter, under förutsättning att de är belägna inom ett äldre bostadsområde. Något hinder för att statsbidrag skall kunna utgå för den typ av förbättringsarbeten som åsyftas i motionen föreligger således i och för sig inte. Samtidigt bör det emellertid understrykas att den avgörande förutsättningen för att bidrag skall erhållas är att arbetet är motiverat av sysselsättningsmässiga skäl. Det torde kunna förutses att upprustningsarbeten som avser en- och tvåfamiljshus mera sällan kommer att kunna anses motiverade från arbetsmarknadsmässiga synpunkter. Med det sagda avstyrker utskottet motionen 1972: 1881.

Med anledning av yrkandet i motionen 1972: 1804 av herr Norrby i Gunnarskog (c) att medel skall ställas till förfogande för *upprustning av SJ:s järnvägsstationer* erinrar inrikesutskottet om att utskottet inte har att ta ställning till hur anslag för beredskapsarbeten skall användas i de särskilda fallen. Det ankommer på arbetsmarknadsmyndigheterna att med utgångspunkt från en bedömning av föreliggande behov avgöra vilka projekt som bör prioriteras inom ramen för tillgängliga anslag. Något hinder att låta järnvägsstationer vara objekt för beredskapsarbeten finns dock inte. På grund av det anförda avstyrker utskottet motionen 1972: 1804.

I motionen 1972: 1871 av herr Enlund (fp) begärs att riksdagen skall uttala sig till förmån för *vissa vägprojekt i Västmanlands län*. Inrikesutskottet anser det inte vara dess uppgift att göra dylika prioriteringar och avstyrker därför motionen.

Utskottet är inte heller berett att ta ställning till sakfrågan i motionen 1972: 1879 av herr Sellgren (fp) angående användningen av beredskapsmedlen till *förstärkning av vissa vägar och broar* med låg bärlighet. Utskottet noterar i sammanhanget att motionären tidigare i år fått avslag i riksdagen på ett liknande yrkande (TU 1972: 1).

Av de medel som i propositionen föreslås bli anvisade till *sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa* beräknas förslagsvis 225 milj. kr. bli avräknade mot automobilskattemedlen. I motionen 1972: 1872 av herr Fälldin m. fl. (c) anses detta belopp för litet och motionärerna begär att av de anvisade beloppen ytterligare 100 milj. kr. skall avräknas mot automobilskattemedlen.

Inrikesutskottet framhåller att den angivna avräkningen inte är en fixerad summa utan närmast en riktpunkt för planeringen av beredskapsarbetena. Om en annan fördelning skulle visa sig lämplig med hänsyn till arbetslöshetens struktur och tillgången på arbetsobjekt kan alltså det belopp som beräknas för vägarbeten över- eller underskridas. När det gäller att ta ställning till yrkandet om satsning på ytterligare vägarbeten måste det bedömas mot bakgrund av att utskottet tidigare i år (InU 1972: 3) uttalat sig till förmån för en breddning av området för beredskapsarbeten till andra typer av arbeten än de traditionella, bland vilka vägarbeten intagit en framträdande plats. Detta uttalande föreslogs för övrigt bli ytterligare skärpt i en från de borgerliga partierna avgiven reservation. Utskottet erinrar också om att betydande belopp redan anslagits till vägarbeten under innevarande budgetår. Sålunda har, utöver ordinarie anslag till vägväsendet, av de medel som i riksstaten anslagits till allmänna och särskilda beredskapsarbeten 225 milj. kr. beräknats för vägarbeten, vartill kommer ytterligare 300 milj. kr. i föreliggande förslag till tilläggsstat. Med hänsyn till det anförda avstyrker inrikesutskottet det i motionen 1972: 1872 framställda yrkandet att ytterligare 100 milj. kr. skall beräknas för vägarbeten.

Finansutskottet har tagit ställning till behovet av omfattande arbetsmarknadspolitiska insatser under punkten 1 i detta betänkande. Med hänvisning härtill tillstyrks Kungl. Maj:ts förslag rörande sysselsättningskapande åtgärder för arbetslösa.

I fråga om de skilda motionsförslagen delar finansutskottet inrikesutskottets bedömningar.

Utskottet hemställer

- A. beträffande *samhällsnyttiga arbeten* att riksdagen avslår motionerna 1972: 1710 och 1972: 1875, båda såvitt nu är i fråga,
- B. beträffande *särskilda åtgärder mot ungdomsarbetslösheten* att riksdagen avslår motionen 1972: 1723, såvitt nu är i fråga,
- C. beträffande *statsbidrag till sanerings- och upprustningsåtgärder i äldre bostadsområden* att riksdagen avslår motionen 1972: 1881,
- D. beträffande *upprustning av SJ:s järnvägsstationer* att riksdagen avslår motionen 1972: 1804,
- E. beträffande *vissa vägprojekt i Västmanlands län* att riksdagen avslår motionen 1972: 1871,

- F. beträffande *förstärkning av vissa broar och vägar* att riksdagen avslår motionen 1972: 1879,
- G. beträffande *ändring av grunderna för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten under budgetåret 1972/73* att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats,
- H. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972: 1872 till *Sysselsätningsskapande åtgärder för arbetslösa* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 000 000 kr., varav förslagsvis 225 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

24. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning. Finansutskottet tillstyrker — i likhet med inrikesutskottet — Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 60—61) och hemställer

att riksdagen till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 320 000 000 kr., varav förslagsvis 75 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

25. Motion om hyresstopp. I motionen 1972: 1711 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs dels att riksdagen hos regeringen hemställer om skyndsamt utarbetande av förslag till sådan ändring av prisregleringslagen att denna kan äga tillämpning även på hyresområdet, dels att riksdagen hos regeringen hemställer att — så snart formella möjligheter härtill föreligger — hyresstopp med omedelbar tillämpning utfärdas.

Civilutskottet har i ett utförligt yttrande (CU 1972: 1 y) redogjort för gällande lagstiftning och förhandlingsordning på hyresmarknaden samt lämnat aktuella uppgifter över hyresutvecklingen. Enligt utskottet kan varken överenskommelsen mellan hyresmarknadens organisationer på den hyresreglerade sektorn eller hittills kända förhandlingsresultat i fråga om hyrorna i allmännyttiga företag anses tyda på en hyresutveckling, som skulle kunna motivera en principiell ändring av gällande hyresprövningsregler. Civilutskottet, som finner den av motionärerna föreslagna metoden att undgå hyreshöjningar vara olämplig även om hyresutvecklingen varit en annan, avstyrker ett bifall till förslagen i motionen.

Finansutskottet finner i likhet med civilutskottet inte de tekniska hindren att använda prisregleringslagen i hyressammanhang vara avgörande för riksdagens ställningstagande. Statsmakterna har relativt nyligen överlåtit till parterna på hyresmarknaden att själva reglera villkoren. Att i det läget riva upp det under stor möda uppbyggda systemet för hyressättning bör knappast komma i fråga. Metoder att motverka hyresstegringar bör, som civilutskottet anför, diskuteras från andra och

mer grundläggande utgångspunkter. I likhet med civilutskottet avstyrker finansutskottet bifall till ifrågavarande motionsyrkande. Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1711.

26. Motion om översyn av bostadspolitiken. I motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen uttalar sig för en skyndsam översyn av bostadspolitiken, dess sociala innehåll, omedelbara åtgärder för att sänka bostadsbyggnadskostnaderna samt för att trygga genomförandet av det av riksdagen antagna bostadsbyggnadsprogrammet med målsättningen en miljon nya bostäder på tio år.

Utskottet

Civilutskottet anför i sitt yttrande (CU 1972: 2 y) att boendeutredningens och bostadsfinansieringsutredningens uppdrag i allt väsentligt täcker de frågor som aktualiserats i motionen. Vidare har särskilda åtgärder vidtagits bl. a genom användning av arbetsmarknadsmedel på bostadsområdet. Förslag om vidgad användning av förbättringslån för upprustning av bostadshus har lagts fram i propositionen 1972: 124. Ytterligare förslag i anledning av betänkanden bl. a från saneringsutredningen och byggkonkurrensutredningen har aviserats till 1973 års riksdag. Någon riksdagens åtgärd enligt motionsyrkandet anser civilutskottet inte erforderlig eller lämplig.

Finansutskottet kan biträda vad civilutskottet anfört. Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1875 såvitt nu är i fråga.

ÖVRIGA FRÅGOR

27. Motion om projektering av statliga basindustrier. I motionen 1972: 1710 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall uttala sig för skyndsamt projektering av statliga basindustrier, finansierade med medel ur allmänna pensionsfonden och med ett avgörande inflytande för de anställda.

Utskottet

I yttrande över motionen har näringsutskottet (NU 1972: 1 y) anfört att motionsyrkanden med liknande innebörd på senare tid årligen har behandlats av riksdagen. Senast skedde detta i maj i år. Näringsutskottet hänvisar till sitt då avgivna betänkande 1972: 36. Näringsutskottet betonar att en utbyggnad av den statliga företagssektorn måste vara en långsiktig process och grundas på ingående planering. Någon metod för sådan konjunkturstimulans på kort sikt som de aktuella övervägandena gäller kan inte sägas ha anvisats genom motionsyrkandet. Berörda instanser kan förutsättas utan ytterligare påpekande från riksdagens sida beakta möjligheterna att åstadkomma ett ökat antal arbetstillfällen genom satsning på statliga företag. Frågan om utsträckning av allmänna pensionsfondens placeringsrätt till att även omfatta aktier torde komma att få prövas av 1973 års riksdag på grundval av en proposition. Med hänvisning till det sagda avstyrker näringsutskottet motionsyrkandet.

Finansutskottet biträder vad näringsutskottet anfört i sitt yttrande. En utbyggnad av den statliga företagssektorn måste vara en långsiktig process och grundas på en ingående planering. Otillräckligt förberedda projekt som sätts i gång utifrån en tillfällig situation kan lägga hinder i vägen för en önskad långsiktig utbyggnad av sysselsättningstillfällena i den statliga företagssektorn.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1710 såvitt nu är i fråga.

28. Motion om främjande av teknisk utveckling. I motionen 1972: 1874 av herr Gernandt (c) hemställs att riksdagen i syfte att snarast komma till rätta med den besvärliga konjunktursituationen skall vid behandling-
en av propositionen 1972: 125 uttala sig för

1. regionala åtgärder av typen "innovationscentra",
2. tillgodoseende av behovet av för småföretagare lättillgängliga, snabba och prisbilliga utprovningssressurser såsom befintliga anstalter och institutioner,

3. inrättandet av en idébank i avsikt att snabbt och effektivt kunna återfinna och hantera tekniska idéer och projekt till nytta för svenskt näringsliv,

4. inrättandet av en effektiv dokumentationscentral för patentfrågor och i övrigt frågor av teknisk och vetenskaplig art i nära anknytning till patent- och registreringsverket, samt

5. ytterligare utökande av den planerade utlandsrepresentationen med tekniskt inriktad personal av hög kapacitet för att i uppsökande syfte undersöka vad svenskt näringsliv kan producera och leverera till aktuella marknader.

Utskottet

Näringsutskottet har i sitt yttrande (NU 1972: 1 y) anfört att motionärens förslag avser åtgärder som kan genomföras först efter visst utredningsarbete och som knappast kan få påtagliga verkningar på kort sikt. Vissa av förslagen, som motionären fört fram tidigare, har näringsutskottet tagit upp i ett betänkande (NU 1972: 52), som i dagarna behandlas av riksdagen. Andra uppslag åter är nya men hör enligt näringsutskottets mening inte hemma inom ramen för ett ärende som gäller omedelbara åtgärder i konjunkturstimulerande syfte. Näringsutskottet avstyrker motionen.

Finansutskottet har mot bakgrunden av vad näringsutskottet anfört inte anledning ta ställning till sakinnehållet i de framförda förslagen. Frågorna är inte av intresse i förevarande konjunkturpolitiska sammanhang. Finansutskottet avstyrker motionen och hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972: 1874.

29. Motion om investeringsbidrag. I motionen 1972: 1880 av herr Sjönell m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 till Investeringsbidrag för maskininvesteringar i rörelse, jordbruk och skogsbruk anvisa 20 000 000 kronor i enlighet med vad som anförts i motionen samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig lagtext.

Utskottet

Näringsutskottet hänvisar i sitt yttrande till att årets riksdag på utskottets hemställan (NU 1972: 13) avvisat ett yrkande om utredning av frågan. I detta betänkande erinrade utskottet om att direkta statliga bidrag till företag förekommer i vissa fall, bl. a. inom ramen för den regionalpolitiska stödverksamheten, och att det bidragsmottagande företaget i sådana fall har att tillhandahålla en av samhället särskilt önskad motprestation. Utskottet anförde att en ordning med generella investeringsbidrag, grundade enbart på kriteriet att vederbörande företag inte

uppvisar överskott på sin rörelse, syntes kunna medföra olägenheter som inte gjorde sig gällande i samma grad när det var fråga om ett specialdestinerat stöd. En utredning i det syfte som angivits i motionen fann utskottet inte skäl att förorda. Näringsutskottet avstyrker med hänvisning till vad som då anfördes även yrkandet om särskilt anslag till investeringsbidrag.

Inte heller finansutskottet anser det vara välbetänkt att tillstyrka ett anslagsyrkande i en fråga, där riksdagen nyligen på principiella grunder avvisat ett utredningskrav. Utskottet hemställer
att riksdagen avslår motionen 1972: 1880.

Stockholm den 5 december 1972

På finansutskottets vägnar
SVEN EKSTRÖM

Närvarande: herrar Ekström (s), Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Knut Johansson i Stockholm (s), Franzén (s), Burenstam Linder (m), Larsson i Karlskoga (s), Åsling (c), Jansson (s), Wirtén (fp), Josefsson i Halmstad (s), Fågelsbo (c), Brundin (m), Gadd (s) och Rask (s).

Vid behandlingen av punkterna 13—29 ersattes herr Rask (s) av herr Lindahl (s).

Reservationer

1) vid *punkten 1* (Den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Utskottet vill inledningsvis slå fast att *sysselsättningsläget* för den närmaste tiden fortsätter att inge oro. Byggnadssektorn har drabbats särskilt svårt genom det snabba efterfrågebortfallet på bostäder men också genom att den offentliga sektorns byggnadsaktivitet sjunkit oväntat kraftigt. Arbetslösheten drabbar nu också andra nya grupper såsom kvinnor, ungdom och de breda tjänstemannaleden i en oroande snabb takt. Som framhålls i motion 1972: 1722 är dagens arbetslöshetssituation och den ytterligare försämring som kan väntas kommande vinter helt oacceptabel och oförenlig såväl med målsättningen om full sysselsättning — ”arbete åt alla” — och inkomsttrygghet, som med en riktig användning av våra resurser. Som också framhålles i motion 1972: 1723 visar den höga arbetslösheten att regeringen har misslyckats med den ekonomiska politiken. Andra tecken på detta är en fortsatt hög inflationstakt, nästan stagnation i den ekonomiska tillväxten och låg total investeringstakt. I motion 1972: 1721 pekar man också på den otillfredsställande *investeringsutvecklingen*. De investeringar, som kommit till stånd, har företrädesvis varit av defensiv natur och syftat till att genom arbetsbesparande rationaliseringar dämpa kostnadsutvecklingen. De offensiva och utvecklande investeringarna i nya projekt och anläggningar har i stor utsträckning uteblivit. Nyföretagandet har gått tillbaka samtidigt som antalet företagsnedläggelser genom bl. a. konkurser har ökat.

Arbetslösheten har enligt AMS' statistik varje månad under 1972 varit högre än motsvarande månad 1971. Det totala antalet sysselsatta ligger på ungefär oförändrad nivå. Sysselsättningen inom industrin ligger nu 5—6 procent lägre än i mitten av 1970, vilket motsvarar ungefär 50 000 arbetstillfällen. När man jämför antalet sysselsatta under olika perioder måste man för den nu aktuella tiden ta med i beräkningen det ökade antalet deltidssysselsatta och att antalet sysselsatta genom olika former av arbetsmarknadspolitiska insatser aldrig varit större än nu. Prognoserna för antalet industrisysselsatta pekar neråt och man har att räkna med ökad benägenhet till friställningar av tjänstemän genom rationaliseringar.

Svensk ekonomi står således inför betydande strukturproblem. En konjunkturuppgång löser inte i sig hela sysselsättningsproblemet. Sådållvida är nedgången i byggandet — med betydande återverkningar också utanför den egentliga byggnadsindustrin — än mera ett strukturproblem än en fråga om konjunkturer. Inom en rad andra sektorer uppkommer

gradvis nya strukturproblem. Därför är det så nödvändigt att snarast få i gång en industriexpansion som både skapar nya resurser och ger fler arbetstillfällen.

Mot denna bakgrund är det givetvis riktigt och nödvändigt att som regeringen nu gör föreslå åtgärder som syftar till ökade investeringar i byggnader, maskiner och inventarier. Även om utskottet menar att regeringen onödigtvis fördröjt sitt framläggande av dessa förslag är utskottet i stort sett positivt till de åtgärder, som regeringen nu lägger fram. I väsentliga avsnitt motsvarar detta vad centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet redan vid höstriktdagens början föreslog. Ett viktigt undantag finns, nämligen arbetsgivaravgiften eller den s. k. *löneskatten*. Utskottet vill på nytt slå fast att vårriksdagens beslut om en fördubbling av löneskatten måste rivas upp! Detta är ett oeftergivligt krav.

Centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet har i flera motioner under 1971 och 1972 i riksdagen enträget påtalat riskerna för en underskattning av avmattningstendenserna i den svenska ekonomin. Redan i januari 1971 förordades en mer expansiv ekonomisk politik än vad som förutsattes i finansplanen. Kraven på en mera expansiv politik och generellt verkande stimulansåtgärder har sedan upprepats vid flera olika tillfällen under 1971. Den utdragna sysselsättningskrisen och den fortsatta stagnationen både i fråga om investeringar och konsumtion visar att den ekonomiska politik, som centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet förordade redan hösten 1971 — med bl. a. ett tillfälligt borttagande av löneskatten och en tillfällig sänkning av mervärdesskatten — innebure riktiga åtgärder. En ytterligare stimulans av den direkta efterfrågan vid denna tidpunkt skulle gynnsamt ha påverkat sysselsättningen och i väsentlig grad undanröjt de nu aktuella problemen i samhällsekonomin, inte minst den höga arbetslösheten.

Som reservanternas i utskottet framhöll senast i maj 1972 får givetvis stimulansåtgärderna gradvis en positiv effekt på *arbetsmarknaden*. Men utskottet vill på nytt framhålla att återhämtningen på arbetsmarknaden kommer att ske med betydande eftersläpning. Alltför mycket resurser står i dag outnyttjade för att den väntade konjunkturförbättringen på ett avgörande sätt skall kunna öka den säsongrensade sysselsättningen under första halvåret 1973. Tvärtom, med nuvarande höga arbetslöshet m. m., finns risker för en fortsatt låg sysselsättningsgrad även resten av 1973.

Beträffande *konjunkturutsikterna* för den närmaste tiden är det närmast självfallet att inledningsvis instämma i uttalanden som att konjunkturuppgången med tiden måste komma. Att en uppgång nu kan skönjas får sitt stöd i ökad efterfrågan av våra exportprodukter och ökad privat konsumtion. Däremot anser sig utskottet inte nu kunna bedöma verkningarna av eventuella förändringar i lagerutvecklingen. Härvid är osäkerheten beträffande erfarenhetsmaterialet av lagerfaktorn för stor.

Sammantaget är konjunkturförväntningarna inför första halvåret 1973 enligt utskottet fortfarande osäkra och fortsatt hög *arbetsmarknads- och konjunkturpolitisk beredskap* är därför ett nödvändigt inslag i den ekonomiska politiken.

Den avgörande punkten för bedömningen och avvägningen av olika sysselsättningsstimulerande åtgärder är givetvis vilken bedömning man har av styrkan och takten i den kommande konjunkturutvecklingen. En gräns sätts av det *finanspolitiska utrymme* som kan anses stå till förfogande. Det förväntade budgetunderskottet under innevarande budgetår förefaller bli mycket högt. Men utskottet menar att bedömningen i första hand får bli beroende av hur man betraktar riskerna för en fortsatt hög arbetslöshet. Dessutom menar vissa fackekonomer, t. ex. professor Erik Lundberg, att det förväntade budgetunderskottet inte kan anses för högt om det sättes i relation till storleken av bruttonationalprodukten. En jämförelse mellan tidigare budgetunderskott och det nu förväntade underskottet, mätt i relation till BNP, leder till en betydligt lugnare slutsats beträffande inflationsfarhågor, menar professor Lundberg. När utskottet därför nu bedömer de i propositionen 1972: 125 föreslagna åtgärderna och de i motionerna 1972: 1722, 1723 och 1721 likaledes föreslagna åtgärderna kommer utskottet närmast till den uppfattningen att det finanspolitiska utrymmet — i första hand motiverat av sysselsättningsläget — kan vidgas.

Utskottet menar att de i propositionen föreslagna åtgärderna måste kompletteras med ett upprivande av beslutet om löneskattens höjning för att de avsedda effekterna verkligen skall uppnås. Detta vore att föredra framför en utökad rätt till investeringsavdrag. Utskottet behandlar i övrigt frågan om särskilt investeringsavdrag under punkten 12.

Utskottet menar att om beslutet att fördubbla löneskatten inte träder i kraft, kunde en lägre nivå väljas vad gäller investeringsavdraget för maskiner och inventarier. Utskottet förordar att man i så fall följer det i motion 1972: 1723 väckta förslaget om att det nuvarande 20 %-avdraget utsträcks att gälla t. o. m. 31 mars 1973. I förhållande till regeringsförslaget reduceras därvid avsevärt den budgetmässiga belastningen av ett upprivande av beslutet om höjning av löneskatten, troligen omkring 700 miljoner. Utskottet anser sig dessutom ha anledning räkna med vissa indirekta positiva effekter genom den ökade ekonomiska aktivitet, som skulle följa på ett beslut om oförändrad löneskatt. Utskottet anser att det framförallt skulle utlösa beslut om nya offensiva investeringar. Om däremot förslaget om upprivande av beslutet att höja löneskatten inte vinner bifall är det utskottets mening, att propositionens förslag om förlängt och förhöjt investeringsavdrag bör accepteras.

Utskottet vill i sammanhanget betona nödvändigheten av att man även vad gäller finanspolitiken har hög handlingsberedskap. Skulle konjunkturuppgången med tiden komma hastigare eller med större kraft än

vad utskottet nu anser sig ha anledning tro, måste givetvis olika motverkande åtgärder sättas in för att bl. a. hejda överhettning och nya inflationshärddar.

Kampen mot inflationen måste föras med största möjliga skärpa och ge utrymme för investeringar så att företagen kan klara kostnadsökningar och slippa behöva skicka dem vidare till konsumenterna i form av höjda priser. En fortsatt hög inflation leder till ännu mer ogynnsam konkurrenssituation för våra exportindustrier och den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrin. I de kommande avtalsförhandlingarna skulle också krav på kompensation framställas. Läger man därtill att vårt nuvarande skattesystem har alltför starka, inbyggda inflationsmekanismer uppkommer på nytt kravet på särskilda åtgärder för att förhindra en fortsatt skadlig inflationsutveckling.

En sådan åtgärd vore att regeringen nu, i god tid före den kommande avtalsrörelsen i *stabiliseringskonferensens* form sökte samråd med riksdagen och arbetsmarknadens parter. Överläggningarnas viktigaste uppgift är att tjäna som ett forum för överläggningar rörande det förväntade samhällsekonomiska läget, aktuella fördelningspolitiska problem samt försök till bedömning av utfallet av olika alternativa händelseutvecklingar vad gäller t. ex. priser och skatter. Utskottet uppmanar därför regeringen att snarast ta ett sådant initiativ.

Stor betydelse för den fortsatta utvecklingen har *kreditpolitiken*. Även om god tillgång på krediter inte är nog för att utlösa investeringsbeslut är en fungerande kreditmarknad av stor betydelse. Detta framhålls i motionen 1972: 1723. Utskottet vill i sammanhanget — och särskilt mot bakgrunden av tidigare negativa erfarenheter — med skärpa uttala att ett ensidigt utnyttjande av kreditpolitiken som stabiliseringsmetod inte återigen får tillgripas.

Vad gäller *räntepolitiken* delar utskottet uppfattningen som uttryckes i motion 1972: 1722 att skillnaderna i räntesatserna på korta och långa lån återspeglar bl. a. inflationsförväntningar. Ökad prisstabilitet skulle bidra till en utjämning av dessa skillnader. Eftersom räntan på långa lån har stor inverkan på bl. a. hyresnivån — särskilt i nybyggda hus — och dessutom utgör en betydande beslutskomponent vid nyinvesteringar inom näringslivet, vore det därför önskvärt med en förändring av finans- och kreditpolitiken som kunde bidra till en lämplig anpassning av det rådande ränteläget.

Utskottet vill med anledning av motionen 1972: 1721 rörande *den offentliga sektorns* expansion, budgetarbetets inriktning och prioritering m. m. här endast kort påminna om vad utskottet helt nyligen framhållit i betänkande FiU 1972: 38.

I nämnda betänkande betonade utskottets reservanter nödvändigheten av att övergripande samhällsplaneringar måste få formen av en samplanering, som preciserar riktlinjer, huvudmål och prioriteringar. Detta möjliggör i sin tur en decentralisering av själva beslutsfunktionerna.

Behovet av ett utvidgat beslutsunderlag hänger också samman med den offentliga sektorns tillväxt. Detta har lett till att näringsliv, kommunikationsväsen m. m. blivit alltmer beroende av politiska beslut. Under 1960-talet ökade de offentliga investeringarna med 6 à 7 % årligen och den offentliga konsumtionen med ca 5 % årligen. Ökningen skedde sålunda i en takt, som väsentligt översteg tillväxten av de samlade produktionsresurserna. Inte minst den statliga och kommunala expansionen var mycket kraftig. Det är osannolikt att statens och kommunernas expansionsmöjligheter blir lika stora under det kommande årtiondet som de har varit under 1960-talet. Också detta reser krav på en utvidgad långsiktig ekonomisk planering och en mera noggrann resursavvägning.

I ett tidigare betänkande — FiU 1972: 25 — påtalade utskottets reserveranter nödvändigheten av att effektivitets- och produktivitetsutvecklingen inom den statliga och kommunala förvaltningen ägnas ökad och stor uppmärksamhet. Den strävan att begränsa den kommunala förvaltningens expansion som regeringen ådagalagt borde självklart också gälla den statliga förvaltningen. "God hushållning med offentliga medel är en nödvändighet", framhöll reservanterna i maj. Det uttalandet förtjänar att här upprepas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

- A. beträffande *uttalande om en allmän räntesänkning med minst 1 procent* att riksdagen avslår motionen 1972: 1710 såvitt nu är i fråga,
- B—D. beträffande *den statliga upplåningen och kredit- och räntepolitikens inriktning, utnyttjande av kreditpolitiken i en uppåtgående konjunktur samt den ekonomiska politikens anpassning till konjunkturutvecklingen* att riksdagen i anledning av motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723, samtliga såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförat rörande kreditpolitiken och räntepolitiken,
- E. beträffande *ikraftsättande av prisregleringslagen* att riksdagen avslår motionen 1972: 1712,
- F—G. beträffande *stabiliseringspolitiskt program samt stabiliseringspolitiska konferenser* att riksdagen i anledning av motionerna 1972: 1721 och 1972: 1723, båda såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t anhåller att en stabiliseringspolitisk konferens sammankallas med representanter för regering och riksdag, organisationerna på arbetsmarknaden och övriga berörda parter i enlighet med vad utskottet anförat,
- H—J. beträffande *tillsättande av en parlamentarisk besparings- och rationaliseringsutredning samt begränsning av den offentliga sektorns expansion och näringspolitikens utformning* att

riksdagen i anledning av motionen 1972: 1721, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning i syfte att uppnå såväl omedelbara besparingar som en på längre sikt ökad effektivitet och bättre resursanvändning inom den offentliga sektorn i enlighet med vad utskottet anfört,

- K. beträffande *den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken* att riksdagen i anledning av motionen 1972: 1721, såvitt nu är i fråga, och vad i statsrådsprotokollet förordats som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört."

2) vid *punkten 6* (ATP-avgiften för år 1973) av herrarnas Burenstam Linder (m) och Brundin (m) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande, som på s. 30 börjar med "Finansutskottet ansluter" och på s. 31 slutar med "och 1972: 1875." bort ha följande lydelse:

"AP-fondens främsta syfte är att garantera utfästa pensionsförpliktelser. Såsom socialförsäkringsutskottet anfört är ett annat av dess syften att garantera en tillräcklig kapitalbildning i samhället och därmed medverka till en snabbare utbyggnad av produktionsapparaten. Enligt finansutskottets uppfattning har vi emellertid för närvarande ett överuttag, som varken är försäkringstekniskt motiverat eller nödvändigt ur kapitalbildningssynpunkt. Genom att föreslå en sänkning av ATP-uttaget med 0,25 procent i förhållande till tidigare beslutade uttagsplan har även regeringen medgivit detta.

Enligt finansutskottets uppfattning kan man inte bortse från ATP-uttaget som ett ekonomiskt-politiskt instrument. Den av regeringen föreslagna uttagsändringen antyder att man medgivit också detta. Det är uppenbart att ett för högt uttag medverkar till att sänka näringslivets lönsamhet och självfinansieringsförmåga och därigenom att minska dess investeringsvilja och sysselsättningsförmåga. En i förhållande till kapitalbildningen inom näringslivet alltför hög kapitalbildning i AP-fonden medverkar sålunda inte till en snabbare utbyggnad av produktionsapparaten.

Det är inte utskottets uppfattning att en sänkning av ATP-uttaget skulle försvåra en tillfredsställande kapitalbildning. Minskningen av ATP-sparandet torde till väsentlig del komma att uppvägas genom ett ökat företagssparande och skulle därigenom medverka till att en nödvändig ökning av näringslivets investeringar komme till stånd. Detta skulle på sikt bidra till en snabbare ekonomisk tillväxt. En sänkning av ATP-uttaget skulle därtill ha en gynnsam psykologisk effekt på näringslivet. Det är vidare enligt utskottets uppfattning en avsevärt bättre metod att tillföra näringslivet kapital än de aktiespekulationer med AP-medel, som för närvarande diskuteras. Mot denna bakgrund anser ut-

skottet att en sänkning av ATP-uttaget med ytterligare 0,75 procent utöver vad regeringen föreslagit är motiverad.”

dels utskottets hemställan under B bort ha följande lydelse:

”B. att riksdagen med anledning av motionen 1972: 1721, såvitt nu är i fråga, och Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionen 1972: 1875, såvitt nu är i fråga, beslutar anta följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggspension.

Härigenom förordnas, med ändring av vad som föreskrivits i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggspension, att den i 19 kap. 5 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring nämnda procentsatsen för uttag av avgift till försäkringen för tilläggspension skall för år 1973 utgöra 9 ³/₄ procent.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.”

3) vid *punkten* 7 (Motion om ytterligare medel till drift av vägar) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Beträffande det berörda yrkandet i motionen 1972: 1723 vill utskottet — i likhet med vad minoriteten i trafikutskottet anfört i detta utskotts yttrande (TU 1972: 1 y) — understryka, att ytterligare medel till underhåll av vägnätet är ytterst angelägna. Det nuvarande tillståndet med en fortgående kapitalförstöring på grund av otillräckligt underhåll ställer enligt utskottets uppfattning krav på en ökad medelstillelse till vägunderhållet. Till detta kommer att vägarbetena, inte minst i nuvarande arbetsmarknadsläge, har stor betydelse ur sysselsättningssynpunkt.

I proposition 1972: 125 har medel beräknats på tilläggsstat för ytterligare beredskapsarbeten och andra sysselsättningsskapande åtgärder under vintern. Därigenom skapas bl. a. möjligheter att öka vägarbetena. Utskottet vill emellertid samtidigt understryka angelägenheten av att vägunderhållet även fortsättningsvis kan hållas på en hög nivå. Detta bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av motionen 1972: 1723 såvitt nu är i fråga som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande medel till drift av vägar.”

4) vid *punkten 10* (Motion rörande statens järnvägars planerade investeringar) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Asling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Kommunikationsväsendet har stor betydelse, då det gäller att skapa nya arbetstillfällen i olika delar av landet. Som framhålls i motionen 1972: 1723 är det av stor vikt, att investeringsplaneringen i de statliga trafikverken sker med hänsyn till möjligheten att snabbt påbörja arbeten, som kan utföras i tider med svag sysselsättning.

I likhet med vad minoriteten i trafikutskottet anfört i detta utskotts yttrande (TU 1972: 1 y) anser utskottet, att den långa rad av angelägna investeringsobjekt, som SJ redovisar i sina petita, bör prövas med förtur inom departementet i syfte att så långt möjligt tidigarelägga igångsättningen. Projekten gäller såväl om- och nybyggnad av järnvägslinjer som diverse husbyggnader och säkerhetsanordningar utefter järnvägarna m. m.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1723 såvitt nu är i fråga hos Kungl. Maj:t anholder, att de av statens järnvägar planerade investeringarna prövas med förtur för att så långt möjligt tidigarelägga igångsättningen.”

5) vid *punkten 12* (Skattepolitiska åtgärder m. m.)

a) beträffande *den allmänna arbetsgivaravgiften* av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Asling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 45 börjar med ”Finionsutskottet har” och på s. 46 slutar med ”motsvarande motionsyrkande” bort ha följande lydelse:

”Utskottet delar den bedömning som gjorts i motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723 att höjningen av den allmänna arbetsgivaravgiften inte bör träda i kraft. Det är sannolikt att redan beslutet om höjningen haft negativa verkningar på arbetsmarknadsutvecklingen under senare delen av 1972 och att en fördubbling av skatten på arbete från årsskiftet, även om en förbättring av konjunkturen skulle inträda under 1973, skulle motverka en normalisering av arbetsmarknadsläget och sålunda bidra till en även fortsättningsvis hög arbetslöshet. Särskilt allvarliga verkningar får en höjning av arbetsgivaravgiften inom arbetsintensiva branscher, som redan en sådan höjning förutom kan förväntas komma att brottas med betydande strukturproblem.

Riksdagen har tidigare under hösten på förslag av skatteutskottet i betänkande SkU 1972: 47 avslagit motionsyrkanden om en differentiering

av den allmänna arbetsgivaravgiften som ett regionalpolitiskt stödinstrument. Enligt utskottets uppfattning vore ett borttagande av arbetsgivaravgiften inom det allmänna stödområdet sysselsättningspolitiskt önskvärt. Sysselsättningsläget i ifrågavarande områden i vårt land är särskilt besvärligt. Exempelvis inom de s. k. skogslänen är arbetslösheten — oberoende av konjunkturläget — betydande. Skogslänens andel av den totala arbetslösheten är ungefär dubbelt så stor som deras andel av befolkningen.

Dessa förhållanden pekar på ett behov av en generell sysselsättningsstimulans till stödområdet. Ett borttagande av arbetsgivaravgiften vore en lämplig sådan stimulansåtgärd. Genom en differentiering av arbetsgivaravgiften bör det vidare vid en förbättring av konjunkturen bli möjligt att undvika den splittrade konjunkturbild med överefterfrågan på arbetskraft i främst storstadsregionerna och hög arbetslöshet inom stödområdet, som tidigare varit vanlig. Det är enligt utskottets mening önskvärt att frågan om skattepolitikens utnyttjande som regionalpolitiskt instrument blir föremål för en allsidig utredning. Redan ett sådant beslut skulle sannolikt få positiva sysselsättningseffekter.

Vad gäller de statsfinansiella konsekvenserna av ett upphävande av beslutet om höjning av arbetsgivaravgiften, vill utskottet framhålla, att den uteblivna inkomstförstärkning detta skulle medföra till icke obetydlig del torde komma att kompenseras genom den ökning av statens inkomster via inkomstskatten, som ett förbättrat sysselsättningsläge skulle medföra.”

dels utskottets hemställan under A. bort ha följande lydelse:

”A. att riksdagen beträffande *den allmänna arbetsgivaravgiften*

- 1) med bifall till motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723, samtliga såvitt nu är i fråga, antar följande

Förslag till

Förordning om upphävande av förordningen (1972: 376) om ändring i förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift.

Häri genom förordnas, att förordningen (1972: 376) om ändring i förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

- 2) med anledning av motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga hos Kungl. Maj:t anholder om utredning beträffande skattepolitikens användning som regionalpolitiskt instrument i enlighet med vad utskottet anfört,”

b) beträffande *särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier* av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som — om reservationen 5 a bifalles — anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Det ligger" och på s. 40 slutar med "vara tillgodosett" bort ha följande lydelse:

"Det ligger i sakens natur att skattereglerna måste göras förhållandevis gynnsamma, om de eftersträvade effekterna skall kunna uppnås. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1972: 1875 i denna del.

Utskottet vill emellertid i detta sammanhang också fästa uppmärksamheten på behovet av en jämnare fördelning mellan investeringsfrämjande insatser och direkt sysselsättningsstimulerande åtgärder jämfört med vad som föreslås i propositionen i en situation som den nuvarande med mycket hög arbetslöshet. Man bör enligt utskottets mening inte heller bortse från att systemet med investeringsavdrag är behäftat med direkta svagheter.

Ett investeringsavdrag gynnar i första hand de redan tidigare vinstrika och kapitalintensiva företagen medan nyctablerade företag och företag med svag lönsamhet inte kan tillgodogöra sig förmånerna. Systemet med investeringsavdrag bör därför kombineras med någon form av bidrag till företag, som inte kan utnyttja de avdragsmöjligheterna. Till denna företagskategori hör framför allt ett mycket stort antal mindre och medelstora företag. Frågan om införande av ett investeringsbidrag behandlar utskottet under punkten 29.

Lättnader i löneskatten gynnar å andra sidan däremot i första hand de arbetskraftsintensiva företagen. Den utvidgning av avdragsrätten vid investeringar, som föreslås i propositionen, i kombination med den beslutade höjningen av löneskatten kommer således att innebära en betydande övervältring av den samlade skattebördan på näringslivet från de vinstrika företagen till arbetskraftsintensiva och lönsamhetssvaga företag. Detta måste inte minst från sysselsättningssynpunkt betraktas som en mycket tvivelaktig åtgärd och minska möjligheterna att åstadkomma balans på arbetsmarknaden både på kort och lång sikt. Den avvägning mellan investeringsfrämjande insatser och direkt sysselsättningsstimulerande åtgärder, som förordas i motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723, ger sålunda vid en viss given effekt på statens budget ett betydligt större sysselsättningstillskott än den avvägning som föreslås i propositionen.

Mot denna bakgrund förordar utskottet, att det nuvarande 20-procentiga investeringsavdraget förlängs till den 31 mars 1973 i enlighet med vad som föreslagits i motion 1972: 1723 och att den i våras beslutade höjningen av den allmänna arbetsgivaravgiften från två till fyra procent inte sätts i kraft. Skulle yrkandet om att bibehålla arbetsgivarav-

giften på hittillsvarande nivå inte vinna riksdagens bifall, förordar utskottet en utvidgning av investeringsavdraget i enlighet med förslaget i propositionen, dvs. en höjning av avdragets storlek till 30 procent och en förlängning av gällighetstiden till den 31 juli 1973.”

dels utskottets hemställan under D bort ha följande lydelse:

”D. att riksdagen beträffande *särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier*

med bifall till motionen 1972: 1723, såvitt nu är i fråga, och med anledning av propositionen 1972: 125 samt med avslag på motionerna 1972: 1875, såvitt nu är i fråga, och 1972: 1882 antar bilagda förslag till *förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt (bilaga),”*

c) beträffande *särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten* av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 43 som börjar med ”Som redovisas” och slutar med ”denna uppfattning” bort ersättas med text av följande lydelse:

”Både av bostadspolitiska skäl och med hänsyn till arbetsmarknadsläget inom byggarbetskåren och bland hantverkarna är det angeläget att stimulera ombyggnads- och reparationsarbeten på äldre fastigheter.

I likhet med vad minoriteten i skatteutskottet anfört i detta utskotts yttrande (SkU 1972: 2 y) anser utskottet, att sådana åtgärder för att stimulera upprustnings- och ombyggnadsarbeten, som föreslås i motionerna 1972: 1721 och 1972: 1723, kan utgöra ett värdefullt komplement till redan vidtagna åtgärder.

För att stimulera fastighetsägarna att snabbt komma i gång med sådana arbeten bör ett investeringsavdrag beviljas för arbeten som sätts i gång fram till den 1 juli 1973. Avdraget bör beräknas på hela kostnaden för reparationsarbeten på flerfamiljshus, dvs. omfatta såväl bostadslägenheter som lokaler för butiker, kontor och hantverk.

I de fall arbetena utförs av svårplacerad arbetskraft, för vilken det utgår särskilt bidrag, kommer underlaget, på vilket investeringsavdraget beräknas att sjunka i motsvarande mån. För att inte eliminera något av den stimulans att anställa äldre arbetskraft, som detta bidrag till lönekostnaden utgör, bör procentsatsen för investeringsavdraget i dessa fall höjas. I enlighet med vad som föreslås i motionen 1972: 1723 bör sålunda fastighetsägarna få göra ett investeringsavdrag för arbeten som sätts i gång fram till den 1 juli 1973 med 20 procent för de arbeten som utförts av arbetskraft för vilken särskilt sysselsättningsstöd utgår och för övriga arbeten med 10 procent.

Den rent lagtekniska utformningen bör enligt utskottets mening bli föremål för ytterligare beredning och förslag till lagstiftning bör föreläggas vårriksdagen 1973. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att reglerna kommer att tillämpas först vid 1974 års taxering."

dels utskottets hemställan under E 2 bort ha följande lydelse:

"2. i anledning av motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723, samtliga såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till 1973 års vårriksdag beträffande rätt till avdrag i vissa fall vid upprustning och ombyggnad av bostadsfastigheter i enlighet med vad utskottet anfört,"

d) beträffande *åtgärder för att förbättra de mindre och medelstora företagens situation* av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "På förslag" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

"Utskottet delar motionärernas uppfattning att åtgärder ägnade att förbättra i främsta rummet de mindre och medelstora företagens situation är nödvändiga. De senaste årens ekonomiska politik, som främst inriktats på selektiva åtgärder, har i betydande utsträckning missgynnat denna typ av företag trots deras stora betydelse för sysselsättningen i landet. Ofta torde de mindre och medelstora företagen därtill ha svårigheter att utnyttja de stimulansåtgärder, varom beslut fattats. Detta gäller t. ex. investeringsavdragen. De mindre företagens försörjning med riskkapital måste ägnas ökad uppmärksamhet."

dels utskottets hemställan under F bort ha följande lydelse:

"F. att riksdagen beträffande *åtgärder för att förbättra de mindre och medelstora företagens situation* med anledning av motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga hemställer att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag till åtgärder i enlighet med vad utskottet anfört,"

e) beträffande *tilläggsdirektiv till 1972 års skatteutredning* av herrar Burenstam Linder (m) och Brundin (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Vid behandlingen" och på s. 47 slutar med "annat ståndpunktstagande" bort ha följande lydelse:

"Utskottet delar motionärernas uppfattning att direktiven för 1972 års skatteutredning bör vidgas. Det är en allvarlig begränsning av dess arbetsmöjligheter att utredningen endast kan diskutera olika alternativ inom ramen för ett oförändrat skattetryck. Det faller därigenom utanför utredningens uppdrag att t. ex. studera de effekter på den ekonomiska tillväxten som en sänkning av skattetrycket genom exempelvis en reduktion av de orimligt höga marginalskatteerna skulle medföra.

Motionärernas förslag om en femårig skattesänkingsplan är också värt att beaktas. Enligt utskottets bedömning vore det av utomordentligt värde för den ekonomisk-politiska debatten och skattedebatten om utredningen utarbetade förslag till en sådan och undersökte dess konsekvenser. Utskottet vill i detta sammanhang också framföra som sin uppfattning, att redan ett beslut i riksdagen av denna innebörd sannolikt skulle få icke obetydliga psykologiska effekter genom att det skulle uppfattas som ett nytänkande på skattepolitikens område avsett att stimulera till arbete, initiativ och företagande. Det skulle därigenom bidra till en eftersträvd uppgång i den ekonomiska aktiviteten i samhället."

dels utskottets hemställan under G bort ha följande lydelse: .

"G. att riksdagen beträffande *tilläggsdirektiv till 1972 års skatteutredning* med bifall till motionen 1972: 1721 såvitt nu är i fråga hos Kungl. Maj:t hemställer om tilläggsdirektiv till 1972 års skatteutredning i enlighet med vad utskottet anfört."

*Bilaga
(till reservation 5 b)*

Förslag till

Förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 1—5 §§ förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt skall ha nedan angivna lydelse.

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

1 §

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under *någon av följande anskaffningsperioder, nämligen år 1971, den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller den 1 november 1972—den 30 juni 1973* anskaffar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, får vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla vari verksamheten ingår.

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under *år 1971 eller 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973* anskaffar maskiner eller andra döda inventarier avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten, får vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för den förvärvskälla vari verksamheten ingår.

Avdraget göres ————— års taxering.
Fysisk person ————— återstående bruttointäkt.

2 §

Anskaffning anses ske när skriftligt avtal om förvärv träffas eller, om sådant avtal icke träffas, när leveransen sker. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under *period som avses i 1 § första stycket* och sker leverans *under denna period*, men hänför sig avtalet och leveransen till skilda beskattningsår, anses anskaffningen ha skett vid leveransen.

Anskaffning anses ske när skriftligt avtal om förvärv träffas eller, om sådant avtal icke träffas, när leveransen sker. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under *år 1971 eller 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973* och sker leverans *samma år som avtalet träffats*, men hänför sig avtalet och leveransen till skilda beskattningsår, anses anskaffningen ha skett vid leveransen.

Maskin eller ————— på tillverkningen.

3 §

Särskilt investeringsavdrag utgör tjugo procent av anskaffningskost-

Särskilt investeringsavdrag utgör tjugo procent av anskaffningskost-

(Kungl. Maj:ts förslag)

naden för inventarier anskaffade under år 1971 eller under perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 och trettio procent av anskaffningskostnaden för inventarier anskaffade under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under år 1971 eller under perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 för leverans efter det år, under vilket avtalet träffats, utgör dock avdraget tjugo procent av det avtalade priset. Om skriftligt avtal träffas under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973 för senare leverans utgör avdraget trettio procent av det avtalade priset.

Särskilt investeringsavdrag ————— år 1973, inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1974.

Föreligger synnerliga ————— andra stycket.
Föreligger särskilda ————— icke föras.
För inventarier ————— år 1971.
Särskilt investeringsavdrag ————— av Kungl. Maj:t.

(Utskottets förslag)

naden. Träffas skriftligt avtal om förvärvet under år 1971 eller 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973 för leverans under det år, under vilket avtalet träffats, utgör dock avdraget tjugo procent av det avtalade priset.

inventarier, om vars anskaffande skriftligt avtal träffas under år 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973 och som enligt avtalet skall levereras efter utgången av år 1974.

4 §

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes endast om den skattskyldige framställer yrkande om sådant avdrag i allmän självdeklaration och företer tillfredsställande utredning om den anskaffningskostnad på vilken avdrag skall beräknas. Avdrag åtnjutes endast om sådan kostnad i förvärvskällan under respektive anskaffningsperiod uppgått till minst 5 000 kronor.

Särskilt investeringsavdrag åtnjutes endast om den skattskyldige framställer yrkande om sådant avdrag i allmän självdeklaration och företer tillfredsställande utredning om den anskaffningskostnad på vilken avdrag skall beräknas. Avdrag åtnjutes endast om sådan kostnad i förvärvskällan under respektive år uppgått till minst 5 000 kronor.

5 §

Åtnjutes särskilt investeringsavdrag i fall då skriftligt avtal om

Åtnjutes särskilt investeringsavdrag i fall då skriftligt avtal om

(Kungl. Maj:ts förslag)

förvärv träffas under *anskaffningsperiod* men leverans icke sker före utgången av *denna period*, gäller följande.

Sker icke leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973*, före utgången av år 1974, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, som omfattar den 31 december 1973 respektive den 31 december 1974, tillägg göras med belopp som motsvarar en och en halv gång investeringsavdraget. Överlättes eller nedlägges den förvärvskälla, vari avdraget åtnjutits, före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973*, före utgången av år 1974 och innan leverans skett, skall sådant tillägg göras vid taxeringen för det beskattningsår då förvärvskällan överläts eller nedlädes. Sker leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under *perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 eller under perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973*, före utgången av år 1974 och är den slutliga anskaffningskostnaden lägre än det belopp på vilket investeringsavdraget beräknats, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, då leveransen skedde, tillägg göras med trettio procent av skillnaden eller, i fråga om avtal som träffas under *perioden den 1 november 1972—den 30 juni 1973*, med *fyrtiofem procent av skillnaden*. Tillägg enligt detta stycke göres vid inkomstberäkningen för förvärvskällan i fråga.

(Utskottets förslag)

förvärv träffas under år 1971 eller 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973 men leverans icke sker före utgången av *det år*, under vilket avtalet träffats, gäller följande.

Sker icke leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under år 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973, före utgången av år 1974, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, som omfattar den 31 december 1973 respektive den 31 december 1974, tillägg göras med belopp som motsvarar en och en halv gång investeringsavdraget. Överlättes eller nedlägges den förvärvskälla, vari avdraget åtnjutits, före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas under år 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973, före utgången av år 1974 och innan leverans skett, skall sådant tillägg göras vid taxeringen för det beskattningsår då förvärvskällan överläts eller nedlädes. Sker leverans före utgången av år 1973 eller, i fråga om avtal som träffas år 1972 eller den 1 januari—den 31 mars 1973, före utgången av år 1974 och är den slutliga anskaffningskostnaden lägre än det belopp på vilket investeringsavdraget beräknats, skall vid taxering till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, då leveransen skedde, tillägg göras med trettio procent av skillnaden eller, i fråga om avtal som träffats under *tiden den 1 januari—den 31 mars 1973* med *fyrtiofem procent av skillnaden*. Tillägg enligt detta stycke göres vid inkomstberäkningen för förvärvskällan i fråga.

Andra stycket ————— tredje stycket.
Föreligger särskilda ————— icke föras.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

6) vid *punkten 18* (Bidrag till miljövardande åtgärder inom industrin m. m.) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 58, som börjar med "Socialutskottet, som" och slutar med "existerande anslag" bort ha följande lydelse:

"Utskottet delar den uppfattning, som kommer till uttryck i motionerna 1972: 1722 och 1972: 1873, att bidragen till miljövardande åtgärder bör få utnyttjas såväl för bidrag till vatten- och luftreningsanläggningar som för bidrag till investeringar i arbetslokaler, maskiner och andra anordningar som leder till bättre arbetsmiljöer.

Det råder ett nära samband mellan industrins omgivningsmiljöer och dess arbetsmiljöer. I båda fallen måste man givetvis förutsätta att miljövardningskostnaderna normalt och för framtiden skall ingå i produktionskostnaderna. Men mycket har försummats under en följd av år i miljöpolitiken. Med den vikt som man måste fästa vid kravet på förbättrade arbetsmiljöer, anser utskottet i likhet med motionärerna det särskilt i nuvarande sysselsättningsläge angeläget att stimulera till förbättringar av olika arbetsmiljöer.

Med hänsyn till att arbetsmiljöfrågorna inte handläggs i samma departement som miljöfrågorna i övrigt är det önskvärt, att statsbidraget till miljövardande åtgärder inom industrin i framtiden delas upp på två olika anslag. Tills detta kan ske bör bidrag utgå ur det nu befintliga anslaget till både vatten- och luftreningsanläggningar och arbetsmiljöfrämjande åtgärder inom industrin.

Utskottet tillstyrker sålunda — i likhet med vad minoriteten i socialutskottet och i jordbruksutskottet har anfört i dessa utskotts yttranden (SoU 1972: 1 y och JoU 1972: 1 y) — förklarande yrkanden i motionerna 1972: 1722 och 1972: 1873."

dels utskottets hemställan under C bort ha följande lydelse:

"C. att riksdagen beträffande *medgivande att ta i anspråk anslaget till Bidrag till miljövardande åtgärder inom industrin m. m. för bättre arbetsmiljöer inom industrin* med bifall till motionerna 1972: 1722 och 1972: 1873, båda såvitt nu är i fråga, beslutar, att medlen får tas i anspråk till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar efter samma grunder som i övrigt gäller för anslaget."

7) vid *punkten 19* (Motion om bidrag till miljövardande åtgärder inom jordbruket) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Jordbruket har fr. o. m. innevarande budgetår fått i princip samma bidragsmöjligheter som industrin när det gäller miljövårdande åtgärder. Statsbidraget, som också gäller investeringar inom trädgårdsnäringen, utgår med högst 25 procent av godkänd kostnad. Den i propositionen 1972: 125 föreslagna tillfälliga höjningen av bidraget till miljövårdande åtgärder avser däremot endast industrin.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det inte finns några sakliga skäl, att i detta avseende upprätthålla någon skillnad mellan industrin och jordbruket. Behovet av miljövårdsinvesteringar inom jordbruket är väl dokumenterat. Sysselsättningseffekten är likaså densamma. Utskottet tillstyrker därför — i likhet med vad minoriteten i jordbruksutskottet anfört i detta utskotts yttrande (JoU 1972: 1 y) — hemställa i motionen 1972: 1877 om en tillfällig höjning av bidraget till miljövårdande åtgärder inom jordbruket så att bidrag kan utgå med upp till 50 procent av den godkända kostnaden för investeringar som påbörjas och till huvudsaklig del färdigställs under tiden 1 september 1972—30 april 1973.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1877 beslutar, att bidraget till miljövårdande åtgärder inom jordbruket får utgå med upp till 50 procent av godkänd kostnad för investeringar som påbörjas och till huvudsaklig del färdigställs under tiden 1 september 1972—30 april 1973 i enlighet med vad utskottet anfört.”

8) vid *punkten 23* (Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att *dels* det avsnitt i utskottets yttrande på s. 66 som börjar med ”Inrikesutskottet framhåller” och slutar med ”inrikesutskottets bedömningar” bort ha följande lydelse:

”Utskottet vill — i likhet med vad minoriteten i inrikesutskottet anfört i detta utskotts yttrande (InU 1972: 2 y) — framhålla, att tidigare riksdagsbeslut i år förutsatt en inte oväsentlig breddning av beredskapsarbetena till nya yrkesområden och yrkesgrupper inom det då beslutade anslagets ram. Med hänsyn till den avsevärda utökning av anslagen för beredskapsarbeten som nu föreslås, bör det vara möjligt att tillgodose såväl den önskvärda breddningen av beredskapsarbetena till nya områden som det stora behovet av ytterligare medel för vägbyggandet. En viss utökning av beredskapsarbetena till vägsektorn innebär att dessa arbeten får en synnerligen meningsfull inriktning. Utskottet vill också framhålla att den angivna avräkningen mot automobilskattemedlen inte är en fixerad summa utan närmast en riktpunkt för planeringen.”

dels utskottets hemställan under H bort ha följande lydelse:

”H. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972: 1872 till *Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 000 000 kr., varav förslagsvis 325 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.”

9) vid *punkten 29* (Motion om investeringsbidrag) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Som framhålls i motion 1972: 1880 är det uppenbart, att ett system med avdrag på maskin- och byggnadsinvesteringar har sina givna begränsningar, då det gäller att åstadkomma den eftersträvade ökningen av näringslivets investeringar. Den väsentligaste faktorn i detta sammanhang är att rätten till avdrag bara kan utnyttjas av företag med relativt god lönsamhet, dvs. sådana företag som kan uppvisa en vinst på den nuvarande verksamheten som svarar mot avdragen. I dagens pressade läge innebär detta att många företag i praktiken inte kan utnyttja vare sig de redan existerande eller de föreslagna avdragsmöjligheterna. Detta gäller i synnerhet många mindre och medelstora företag. Det bör i detta sammanhang framhållas, att de små och medelstora företagen svarar för bortåt 60 % av den totala sysselsättningen i industrin och för nästan samma andel av produktionen.

De föreslagna avdragen bör därför, som motionärerna föreslår, kombineras med ett direkt bidrag till investeringsvilliga företag, framför allt sådana som inte har möjligheter att utnyttja något avdrag. Utskottet vill — i likhet med vad minoriteten i näringsutskottet anfört i detta utskotts yttrande (NU 1972: 1 y) — framhålla att förslaget i motionen närmast innebär en vidareutveckling av en redan etablerad metod för stöd till företag.

Bidragsprövningen bör kunna ske efter i stort sett samma principer, som redan tillämpas inom företagarföreningarna i fråga om bl. a. lån ur hantverks- och industrilånefonden. För att uppnå överensstämmelse med avdraget för maskininvesteringar bör bidragen i regel begränsas till högst 15 procent av anskaffningskostnaden, dvs. ett belopp som motsvarar den skattevinst som ett företag uppnår, då det kan utnyttja det föreslagna avdraget på 30 procent.

Stödets tekniska utformning behöver enligt utskottets uppfattning bli föremål för viss utredning. Utskottet vill därför förordna att riksdagen nu i princip beslutar om ett investeringsstöd av den typ, som föreslås i motionen 1972: 1880, samt hemställer hos Kungl. Maj:t om förslag snarast då det gäller stödets närmare utformning. Tidsmässigt bör

stödet avse investeringar, som görs under samma period, som det särskilda investeringsavdraget avser.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av motionen 1972: 1880

1. beslutar i princip att det särskilda investeringsavdraget skall kompletteras med ett investeringsbidrag i enlighet med vad utskottet anfört,
2. hemställer att Kungl. Maj:t utarbetar och snarast förelägger riksdagen förslag om utformningen av ett sådant investeringsstöd.”

Särskilda yttranden

1) vid *punkten 8* (Motion om avgiftsfinansierade trafikleder) av herrar Löfgren (fp), Burenstam Linder (m), Wirtén (fp) och Brundin (m) som anfört:

”Byggande av vägar och broar under perioder av arbetslöshet är ett av de instrument som står till förfogande för en sysselsättningsbefrämjande politik. Om ett ökat byggande av trafikleder kunde ske genom bl. a. finansiering med vägavgifter skulle ytterligare sysselsättningseffekter åstadkommas utan att betunga statskassan. Enligt vad utskottet kunnat inhämta är regeringen inte främmande för principen med avgiftsfinansiering, så skall exempelvis en planerad bro över Öresund finansieras genom broavgifter.

Mot denna bakgrund anser utskottet det motiverat att regeringen vidtar de åtgärder som erfordras för att — bl. a. med tanke på det sannolikt även på längre sikt minskade byggandet — pröva en sysselsättningsmotiverad försöksverksamhet med byggande av avgiftsfinansierade broar och sammanhängande motorvägssträckor.”

2) vid *punkten 12* (Skattepolitiska åtgärder m. m.) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anfört:

”De upprepade höjningarna av mervärdesskatten har lett till betungande prisökningar, inte minst i fråga om viktiga livsmedel. Möjlighet föreligger att införa ett särskilt konsumtionsstöd, som eliminerar eller väsentligt reducerar mervärdesskattens prishöjande effekter på viktiga livsmedel. Ett sådant system innebär, att hela eller en del av mervärdesskatten restitueras. Varken en differentiering av skatten eller ett konsumtionsstöd påverkar jordbruksavtalet. I likhet med vad minoriteten i skatteutskottet uttalat i detta utskotts yttrande (SkU 1972: 2 y), anser vi det angeläget att man förutsättningslöst undersöker möjligheterna att komma tillrätta med de problem, som hänger samman med mer-

värdeskattens fördröjande verkan på livsmedel. Vi vill också erinra om att 1972 års skattcutredning i sina direktiv fått i uppdrag att undersöka bl. a. frågan om en differentiering av mervärdeskatten.”

3) vid *punkten 15* (Byggnadsarbeten vid universiteten m. m.) av herrar Löfgren (fp) och Wirtén (fp) som anförde:

”Planeringen för nybyggnad av lokaler för lärarhögskolan i Umeå har avancerat så långt att byggnadsstyrelsen genom skrivelse den 18 juli 1972 underställt Kungl. Maj:t kompletta förslagshandlingar och hemställt om uppdrag att inom en kostnadsram av 35 milj. kr. utföra nybyggnaden för lärarhögskolan.

Detta byggnadsprojekt skulle snabbt kunna påbörjas och skulle vara av stor betydelse för att förbättra sysselsättningsläget i Umeå-regionen. Enda hindret för att snabbt igångsätta detta objekt synes vara vissa överväganden inom utbildningsdepartementet beträffande dimensioneringen av lärarutbildningen och förslag beräknas komma att redovisas för nästa års riksdag.

Då sysselsättningsläget i Umeå-regionen inger allvarliga betänkligheter vill vi starkt betona önskvärdheten av att ett slutgiltigt ställningstagande redovisas så snart att ett påbörjande av nybyggnaderna för lärarhögskolan i Umeå snabbt kommer i gång.”

4) vid *punkten 23* (Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m) som anförde:

”Inrikesutskottet anför i sitt yttrande (InU 1972: 2 y) i fråga om de i motionen 1972: 1723 framförda yrkandena rörande särskilda åtgärder mot ungdomsarbetslösheten att det är ytterst viktigt att kraftfulla åtgärder sätts in för att minska arbetslösheten bland ungdomen. Motionen, som väcktes innan förevarande proposition lades fram, har delvis tillgodosetts genom de åtgärder som senare föreslagits eller vidtagits.

Vi förutsätter att arbetet med att bearbeta KSA-utredningens förslag forceras och att förslag om en allmän sysselsättningsförsäkring föreläggs riksdagen.”

Yttranden från andra utskott

Skatteutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1972: 125 och motioner angående konjunkturstimulerande åtgärder.

Till finansutskottet

Genom beslut den 25.10, den 9.11 och den 22.11.1972 har finansutskottet hemställt om skatteutskottets yttrande dels över de under höst-sessionen väckta motionerna 1972: 1713 av herr Hermansson m. fl. (vpk), 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. (m), 1972: 1722 av herr Fällidin m. fl. (c) och 1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) i vad motionerna avser yrkanden rörande beskattningen, dels över propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m. (bil. 5) samt de med anledning av propositionen väckta motionerna 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk), 1972: 1876 av herrar Johansson i Växjö (c) och Gustavsson i Alvesta (c) samt 1972: 1882 av herrar Wiklund i Stockholm (fp) och Larsson i Umeå (fp), i vad avser beskattningsfrågor.

Med anledning härav får skatteutskottet anföra följande.

Förslagen i propositionen 1972: 125 och i motionerna får ses mot bakgrunden av det samhällsekonomiska läget och syftar till att åstadkomma en förbättring av sysselsättningen och produktionsutvecklingen inom landet. De i propositionen föreslagna konjunkturstimulerande åtgärderna på beskattningsområdet är inriktade på att genom särskilda avdrag främja näringslivets investeringar i maskiner, inventarier och byggnader samt att ge företag inom branscher med hög relativ energiförbrukning nedsättning av eller befrielse från energiskatt. Förslagen i motionerna avser dels att stimulera investeringsverksamheten genom åtgärder av i stort sett samma slag som förordas i propositionen, dels att påverka konjunkturutvecklingen genom generellt verkande åtgärder och dels att främja utvecklingen inom näringslivet på längre sikt.

Det ankommer i första hand på finansutskottet att göra en bedömning av de olika åtgärder, som erfordras för att uppnå de eftersträlvade konjunkturpolitiska effekterna, och av det samhällsekonomiska utrymme, som står till buds härför. Skatteutskottet behandlar därför i sitt yttrande förslagen i propositionen och motionerna från i huvudsak rent skattetekniska utgångspunkter.

Energiskatten

Genom beslut vid 1971 års höstriksdag antogs en förordning om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten, varigenom Kungl. Maj:t bemyndigades att förordna härom för tiden 1.12.1971—31.12.1972. Med stöd av förordningen har Kungl. Maj:t fastställt riktlinjer för skattnedsättningen dels beträffande energiskatt på elkraft och annat bränsle än bensin eller gasol, som förbrukas vid industriell tillverkning, dels beträffande bränslen, som förbrukas för drivhusuppvärmning.

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:ts bemyndigande enligt förordningen (1971: 928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten förlängs till utgången av år 1973.

Propositionen har i denna del utformats i enlighet med skatteutskottets förslag förra året i yttrande till finansutskottet, SkU 1971: 2 y, och föranleder inga erinringar från utskottets sida.

Särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier

För att stimulera företagen till investeringar i maskiner och inventarier föreskrivs i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt att skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under åren 1971 eller 1972 anskaffar maskiner och andra döda inventarier för stadigvarande bruk i verksamheten, får åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt med belopp motsvarande 20 % av anskaffningskostnaden. Rätt till investeringsavdrag föreligger också för maskiner och inventarier, som beställts under 1971 eller 1972 för leverans senast vid utgången av 1973 resp. 1974. När synnerliga skäl föreligger kan Kungl. Maj:t medge att investeringsavdrag får åtnjutas för inventarier, som beställts under 1971 eller 1972 men som skall levereras först efter utgången av 1973 resp. 1974.

I propositionen föreslås att särskilt investeringsavdrag skall medges med 30 % av kostnaden för inventarier, som anskaffas under tiden 1.11.1972—30.6.1973 eller som beställs under nämnda tidsperiod för leverans före utgången av 1974.

Motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. innehåller ett yrkande om upphävande av förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt. Motionärerna anser bestämmelserna alltför gynnsamma för företagen.

Det ligger i sakens natur att skattereglerna måste göras förhållandevis gynnsamma, om sådana effekter som eftersträvas i propositionen skall kunna uppnås. Avdrag av ifrågavarande slag innebär onekligen avsevärd stimulans, även om lagstiftningens generella karaktär givetvis medför skattelättnader även för normala investeringar. Med hänvisning till vad utskottet inledningsvis anfört har utskottet från rent skattetekniska

utgångspunkter i princip inte något att erinra mot den i propositionen föreslagna höjningen och förlängningen av det särskilda investeringsavdraget för maskiner och inventarier. I det följande återkommer utskottet till vissa detaljfrågor.

Ett yrkande att nuvarande bestämmelser om särskilt investeringsavdrag skall utsträckas att omfatta maskin- och inventarieinvesteringar under första kvartalet 1973 framställs i motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl.

Genom förslaget i propositionen torde berörda yrkande i motionen vara tillgodosett.

Enligt 3 § andra stycket förordningen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt medges sådant avdrag vid anskaffning av personbil endast om bilen används i yrkesmässig trafik eller i uthyrningsrörelse.

I motionen 1972: 1882 av herrar Wiklund i Stockholm och Larsson i Umeå yrkas att särskilt investeringsavdrag skall medges vid trafikskolas anskaffning av övningsbil. Motsvarande yrkande har framförts i en till utskottet ingiven skrivelse från Sveriges trafikskolors riksförbund.

I fråga om personbil, som skattskyldig anskaffar som inventarium i sin verksamhet, föreligger onckligen betydande svårigheter att avgöra om bilen i verkligheten används i verksamheten eller huvudsakligen för privat bruk. Endast om den skattskyldige visar, att personbil anskaffats för att användas för yrkesmässig personbefordran eller uthyrningsverksamhet medges därför avdrag. Den i motionen aktualiserade frågan prövades senast vid årets värriksdag. I sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1972: 14 fann skatteutskottet inte anledning förorda ändring av lagstiftningen på denna punkt. Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas om investeringsavdrag över huvud taget bör medges vid anskaffning av personbil. Utskottet har emellertid inte funnit tillräckliga skäl att förorda att personbilar undantas helt. Å andra sidan skulle bifall till motionen innebära att även andra skulle kunna ställa krav på samma förmånliga behandling. Utskottet avstyrker därför förslaget i motionen 1972: 1882.

Vid en granskning av författningsförslaget har utskottet funnit anledning till följande uttalanden.

Bortsett från risken för omdatering av redan ingångna leveransavtal i syfte att erhålla största möjliga investeringsavdrag vid taxeringen vill utskottet framhålla, att bestämmelsen i 4 § kan medföra vissa svårigheter vid taxeringen. Skattskyldiga, vilkas räkenskapsår avslutas under tiden 1.11.1972—28.2.1973, skall redan år 1973 deklarerera för en del av investeringsperioden 1.11.1972—30.6.1973, som ligger till grund för beräkningen av det 30-procentiga investeringsavdraget. I speciella fall kan det bli svårt att redan i 1973 års deklaration styrka att investeringen under hela sistnämnda period kommer att uppgå till ett sammanlagt be-

lopp av minst 5 000 kr., som är den lägsta anskaffningskostnad, som berättigar till sådant avdrag. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att taxeringsnämnderna för att undvika onödiga besvär till länsrätterna i så stor utsträckning som möjligt bör bereda de skattskyldiga tillfälle att före taxeringsarbetets avslutande den 30.6.1973 inkomma med kompletterande uppgifter angående sina inventarieinvesteringar efter beskattningsårets utgång.

Till de angivna svårigheterna kommer de problem som hänger samman med skriftliga avtal för senare leverans. Enligt huvudregeln i 2 § skall i dessa fall inventarierna anses anskaffade när skriftligt avtal om förvärv träffas. Om emellertid såväl avtal som leverans hänför sig till en och samma anskaffningsperiod men till olika beskattningsår, skall anskaffningen anses ha skett först vid leveransen. Bestämmelsen har hittills haft betydelse endast för den som haft brutet räkenskapsår. Eftersom den nya anskaffningsperioden 1.11.1972—30.6.1973 innefattar två kalenderår, kommer dessa regler i fortsättningen att få betydelse även för det flertal, som har kalenderår som beskattningsår och som i november eller december 1972 träffat skriftligt avtal för senare leverans. Sker leveransen under första halvåret 1973 skall avdrag yrkas i 1974 års deklARATION men i annat fall, dvs. om leverans sker före den 1.1 eller efter den 30.6.1973, redan i 1973 års deklARATION. Bestämmelsen tillkom på sin tid i förenklings syfte. Som framhållits bl. a. i en till utskottet inkommen skrivelse från Industriens skattesakkunnige medför således dessa regler i kombination med de nu föreslagna anskaffningsperioderna vissa komplikationer. Det kan emellertid enligt utskottets mening inte komma i fråga att genomföra ändringar i detta hänseende med tillbakaverkande kraft. Av flera skäl är det också olämpligt att ha olika principer för avtal träffade före respektive efter den 1.11.1972 eller att ändra de i propositionen föreslagna anskaffningsperioderna. Därtill kommer att de svårigheter, som onekligen kan uppkomma i praktiken, inte bör överdrivas. Utskottet förutsätter att de blanketter och anvisningar som riksskatteverket kommer att utfärda rörande avdraget blir till god vägledning för de skattskyldiga i dessa frågor.

Den föreslagna lagstiftningen får — som Industriens skattesakkunnige också framhållit — i viss mån retroaktiva verkningar. På grund av stadgandet i 4 §, att avdrag endast får åtnjutas om kostnaden under respektive anskaffningsperiod uppgår till minst 5 000 kr., kan en skattskyldig förlora en avdragsrätt som han skulle varit berättigad till enligt 1972 års lagstiftning. En skattskyldig, som gjort inventarieanskaffningar före den 1.11.1972 till belopp understigande 5 000 kr. och som efter nämnda datum gör ytterligare anskaffningar, går så som författningsförslaget utformats förlustig rätten till avdrag för de investeringar som gjorts före den 1.11.1972. För att undvika sådana konsekvenser av lagstiftningen föreslår utskottet en övergångsbestämmelse av innebörd att skatt-

skyldig, som under 1972 anskaffat inventarier för sammanlagt minst 5 000 kr., äger åtnjuta särskilt investeringsavdrag med 20 % av kostnaden för under tiden 1.1—31.10.1972 anskaffade inventarier, även om anskaffningskostnaden för sistnämnda period inte uppgår till 5 000 kr. Författningsförslaget är fogat som *bilaga 1* till utskottets yttrande.

Särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten

I syfte att stimulera vissa byggnadsinvesteringar föreslås i propositionen att skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under tiden 1.11.1972—30.6.1973 sätter i gång ny-, till- eller ombyggnad på fastighet för användning i förvärvskällan, vid taxeringen till statlig inkomstskatt år 1974 skall få åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag, motsvarande 10 % av byggnadskostnad för arbete, som utförs under tiden 1.11.1972—31.12.1973. Enligt förslaget skall sådant avdrag dock inte medges för bostadsbyggnad, hotell- eller restaurangbyggnad eller för s. k. oprioriterade byggnadsarbeten såsom bensinstation, parkeringshus, butiks-, kontors- eller banklokaler. Till skillnad från vad som gäller i fråga om investeringsavdraget för maskininvesteringar får investeringsavdraget för byggnadsarbeten åtnjutas även om investeringsfond för konjunkturutjämning tagits i anspråk för investeringen.

I motionen 1972: 1875 av herr Hermanssom m. fl. yrkas av samma skäl som åberopas i fråga om inventaricinvesteringarna avslag på förslaget i propositionen.

Som tidigare anförts är förslaget i propositionen motiverat av konjunkturpolitiska skäl, som det ankommer på finansutskottet att bedöma. Från skatteteknisk synpunkt har utskottet i princip inte något att invända mot förslaget. Vid sin granskning av författningsförslaget har utskottet emellertid funnit anledning att göra vissa uttalanden och förorda en mindre ändring i förtydligande syfte.

Frågan om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten har också uppmärksammats i vissa av motionerna. Således yrkas i motionen 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. att ett sådant avdrag skall införas för den, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under tiden 1.11.1972—30.6.1973 påbörjar byggnadsarbete på fastighet i förvärvskällan, med 10 % av kostnad för byggnadsarbete — dock ej för oprioriterade byggnadsarbeten — som utförs före den 31.12.1973. Även i motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. yrkas att ett särskilt investeringsavdrag på 10 % skall införas för sådana byggnadsinvesteringar inom näringslivet, som påbörjas före den 1.10.1973.

Genom förslaget i propositionen torde de ovannämnda yrkandena i motionerna 1972: 1722 och 1972: 1723 i allt väsentligt vara tillgodosedda.

I motionen 1972: 1876 av herrar Johansson i Växjö och Gustavsson i Alvesta yrkas att särskilt investeringsavdrag skall medges för ny-, till- eller ombyggnad av reparationsverkstad för motorfordon.

Förslaget i propositionen bygger på en vedertagen uppdelning i prioriterat och icke prioriterat byggande. Att i detta sammanhang ompröva denna indelning bör icke komma i fråga. Utskottet avstyrker därför motionen 1972: 1876.

I motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. framställs också ett lagstiftningsyrkande av innebörd att fastighetsägare, som före den 1.7.1973 påbörjar upprustnings- eller ombyggnadsarbeten, skall medges ett särskilt investeringsavdrag med 20 % av kostnad för arbete, som utförts av svårplacerad arbetskraft, anvisad av arbetsförmedling, och med 10 % av kostnad för arbeten i övriga fall. I motionen 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. begärs förslag till 1973 års riksdag om investeringsavdrag för att uppmuntra förbättrings- och renoveringsarbeten på äldre fastigheter.

Som antyds i motionen 1972: 1723 har Kungl. Maj:t i avsikt att främja sysselsättningen under vinterhalvåret för huvudsakligen äldre byggnadsarbetare redan beslutat att statsbidrag får utgå med belopp motsvarande 40 % av lönekostnaderna för sanerings- och upprustningsåtgärder i äldre bostadsområden, när dessa arbeten bedrivs som enskilt beredskapsarbete. Vidare har i propositionen 1972: 124 föreslagits ändrade grunder för förbättringslån för upprustning av lägenheter i omödrarna flerfamiljshus, som ägs av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag, och en väsentlig höjning av inkomstgränsen för förbättringslån till enskild person. Med hänsyn härtill är utskottet för sin del inte berett tillstyrka, att ett särskilt investeringsavdrag också införs för förbättringsarbeten på äldre fastigheter.

Enligt förslaget i propositionen skall avdraget göras vid taxeringen till statlig inkomstskatt för det beskattningsår, för vilket taxering i första instans sker år 1974.

I en till utskottet ingiven skrivelse från Svenska byggnadsentreprenörföreningen har framhållits att skattskyldig, som lägger om räkenskapsåret, helt eller delvis kan förlora rätten till avdrag, eftersom avdrag får åtnjutas endast vid 1974 års taxering.

Utskottet har viss förståelse för synpunkterna i skrivelsen, eftersom det inte utan olägenheter av skilda slag är möjligt för företag med brutet räkenskapsår att enbart med hänsyn till investeringsavdraget ändra redovisningsperioden. Förslaget i propositionen har emellertid tillkommit av praktiska och administrativa skäl. Med hänsyn främst till kontrollsvårigheterna är utskottet inte berett förorda någon ändring i berörda avscende.

Föreningen har i sin skrivelse också påtalat att det inte klart framgår att byggnadsarbeten, som utförs av entreprenör, berättigar till investeringsavdrag.

Av departementschefens uttalande framgår att med byggnadskostnad avses bl. a. kostnader för underentreprenader. För undvikande av miss-

förstånd förordar utskottet ett förtydligande i 2 § av innebörd att med byggnadskostnad förstås kostnad för arbete som utförts av den skattskyldige eller för dennes räkning på byggnad och för material som fogats in i byggnad. Ett förslag till ändring av 2 § har fogats som *bilaga 2* till utskottets yttrande.

Enligt föreningens mening bör vidare avdragsrätt föreligga endast för vad den skattskyldige *utbetalat* för entreprenadarbete på byggnad under tiden 1.11.1972—31.12.1973.

Med anledning härav vill utskottet framhålla att för avdragsrätt givetvis bör fordras att byggnadskostnaden kan styrkas med fakturor på arbeten, infogat material o. d. som lagts ned på byggnad under den ifrågavarande tidsperioden. Däremot bör inte krävas att kostnaderna betalats av byggherren före den 31.12.1973.

Mervärdeskatten på livsmedel

Skatt enligt förordningen (1968: 430) om mervärdeskatt utgår fr. o. m. år 1971 med 15 % av beskattningsvärdet, vilket normalt utgörs av priset inklusive skatt. Skattesatsen 15 % motsvarar 17,65 % av priset exklusive skatt. I vissa fall utgår skatten på reducerade beskattningsvärden.

I motionen 1972: 1713 av herr Hermansson m. fl. yrkas att mervärdeskatten på livsmedel slopas fr. o. m. den 1.1.1973. Som motivering för yrkandet åberopas främst de ökande priserna på livsmedel bl. a. till följd av prisregleringen av jordbruksprodukter.

Förslag om differentiering av mervärdeskatten till förmån för livsmedel har avvisats av riksdagen vid upprepade tillfällen, senast vid årets vårriksdag (SkU 1972: 32). Mot en sådan åtgärd har främst åberopats statsfinansiella skäl samt administrativa och kontrolltekniska svårigheter. Ett bifall till motionärernas förslag kan beräknas medföra ett årligt skattebortfall på ca 4,5 miljarder kr. För budgetåret 1972/73 kan skattebortfallet uppskattas till ca 1,5 miljarder kr. I detta sammanhang bör också framhållas att den i år tillsatta jordbruksutredningen enligt sina direktiv bl. a. skall pröva valet av metod för att finansiera jordbruksstödet och därvid även undersöka möjligheterna att gå över till en lågprislinje. Om en sänkning av mervärdeskatten kan anses motiverad av konjunkturpolitiska skäl bör således skatten enligt utskottets uppfattning sänkas generellt och inte enbart för livsmedel. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet yrkandet i motionen 1972: 1713.

Den allmänna arbetsgivaravgiften

Enligt nuvarande bestämmelser i förordningen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift skall arbetsgivare erlägga sådan avgift med belopp motsvarande 2 % av utgivna löner i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. Vidare skall fysisk person, som haft inkomst av här i riket bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfas-

tighet som brukas av honom, erlägga allmän arbetsgivaravgift — s. k. egenavgift — med belopp motsvarande 2 % av denna inkomst i den mån arbetsgivare inte skall erlägga sådan avgift för inkomsten. Även staten och kommunerna är skyldiga att erlägga allmän arbetsgivaravgift.

Enligt beslut vid 1972 års vårriksdag höjs den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1.1.1973 till 4 %. Enligt riksdagsbeslutet skall staten kompensera primärkommuner och landsting för den merkostnad som höjningen av arbetsgivaravgiften innebär i förhållande till den i propositionen 1972: 95 föreslagna men av riksdagen avvisade höjningen av mervärdeskatten.

Ett upphävande av beslutet om höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1.1.1973 anses som ett väsentligt inslag i de konjunkturpolitiska åtgärderna i flera av motionerna. Yrkanden härom framställs i motionerna 1972: 1721 av herr Bohman m. fl., 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. och 1972: 1723 av herr Helén m. fl. I motionen 1972: 1721 yrkas dessutom att den allmänna arbetsgivaravgiften skall slopas inom det allmänna stödområdet.

1970 års skattereform syftade bl. a. till att åstadkomma en omfördelning av skattebördan till förmån för låginkomsttagarna och flertalet barnfamiljer. På grund av de senaste årens löne- och prisstegringar samt kommunalskattehöjningar har emellertid de skattesänkningar som åsyftades med skattereformen delvis eliminerats. Mot bakgrunden härav beslutades vid årets vårriksdag skattelättnader på sammanlagt 2,4 miljarder kr. genom sänkning av den statliga inkomstkatten för inkomsttagare med små och medelstora inkomster samt ytterligare förbättringar av stödet till barnfamiljerna. Enligt riksdagsbeslutet skall reformen finansieras genom höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften och vissa indirekta skatter.

Fördubblingen av den allmänna arbetsgivaravgiften, som utgör den väsentligaste finansieringskällan för sänkningen av den statliga inkomstkatten, kan enligt av utskottet inhämtade uppgifter från finansdepartementet beräknas medföra en årlig inkomstökning för staten med ca 2,2 miljarder kr., varav ca 900 milj. kr. belöper på budgetåret 1972/73. Som framgår av propositionen beräknas budgetunderskottet för innevarande budgetår komma att uppgå till i runt tal 6,5 miljarder kr. Därvid har hänsyn tagits till de utgifter för ytterligare sysselsättningsfrämjande åtgärder på drygt 1,5 miljarder kr., varom förslag framläggs i propositionen.

Bortsett från den budgetbedömning av motionärernas förslag, som ankommer på finansutskottet, kan skatteutskottet för sin del inte biträda yrkandena i motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723 om upphävande av vårriksdagens beslut om höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften fr. o. m. den 1.1.1973, eftersom detta skulle inne-

bära en omfördelning av skattebördan, som strider mot de överväganden som ligger till grund för värriksdagens skatterreform.

Beträffande yrkandet i motionen 1972: 1721 om slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften inom det allmänna stödområdet vill utskottet endast erinra om att riksdagen nyligen på förslag av skatteutskottet i betänkande SkU 1972: 47 avslagit ett motsvarande motionsyrkande.

Övriga frågor

Utskottet behandlar slutligen vissa i motionen 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. på nytt aktualiserade förslag, som först på längre sikt är ägnade att påverka konjunkturutvecklingen.

Bl. a. begärs i motionen förslag till 1973 års riksdag till åtgärder för att förbättra mindre och medelstora företags situation och underlätta deras försörjning med riskvilligt kapital. De åtgärder på beskattningsområdet som motionärerna åsyftar är skattefria avsättningar till självfinansierings-, omställnings- och utbildningsfonder.

På förslag av skatteutskottet i betänkande SkU 1972: 22 har riksdagen tidigare i år avstyrkt liknande motionsyrkanden med hänvisning till att frågan om företagares rätt att avsätta medel till självfinansieringsfond faller inom företagskatteberedningens (Fi 1970: 77) utredningsuppdrag och bör prövas först i samband med beredningens allmänna översyn av företagsbeskattningen. I beredningens utredningsuppdrag ingår också sådana frågor som utvidgning av det nuvarande investeringsfunds-systemet och avdrag för avsättning till riskfonder m. m. Utskottet vill också erinra om att regeringen enligt uttalande i propositionen har för avsikt att dels vidta åtgärder för att öka svenska företags möjligheter att i speciella fall lämna krediter för exportleveranser, dels till 1973 års värriksdag framlägga förslag om ett generellt extra skatteavdrag och utökat direkt stöd till forsknings- och utvecklingsarbete inom industrin.

I motionen 1972: 1721 begärs också att 1972 års skatteutredning får i uppdrag att skyndsamt framlägga förslag om ändringar i skattesystemet ägnade att stimulera arbete, företagande och initiativ. Av motiveringen till yrkandet framgår bl. a. att utredningen bör utarbeta en femårig skattesänkingsplan.

Enligt direktiven för 1972 års skatteutredning skall utredningen — inom ramen för oförändrade skatteinkomster — konstruera ett skatte- och avgiftssystem, som på ett tillfredsställande sätt beaktar skattebördornas fördelning, avvägningen mellan direkt och indirekt skatt och graden av progressivitet vid den statliga inkomstbeskattningen. Dessutom skall utredningen pröva de margineffekter som uppstår vid stigande inkomster, när progressiviteten i beskattningen kombineras med avtrappningen av de inkomstprövade sociala bidragen. Utredningen skall också pröva frågan om faktisk sambeskattnings och söka åstadkomma förenklingsregler av beskattningsreglerna.

Vid behandlingen av liknande motionsyrkanden under vårriksdagen i samband med skattereformen framhöll skatteutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1972: 32 att det för en samlad bedömning av skatte- och avgiftssystemet fordrades en noggrann planering av utredningsarbetet och omfattande ekonomiska och tekniska utredningar. Det borde givetvis ankomma på utredningen att själv planlägga och bedöma arbetsuppgifterna. Med hänsyn härtill kunde utskottet inte biträda motionsyrkandena att vissa speciella frågor skulle behandlas med förtur av utredningen. Vad som anförs i motionen 1972: 1721 har inte givit utskottet anledning till ändrat ståndpunktstagande.

Stockholm den 28 november 1972

På skatteutskottets vägnar

ERIK BRANDT

Närvarande: herrar Brandt (s), Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), fru Nettelbrandt (fp), herrar Kristenson (s), Josefson i Arrie (c), Wärnberg (s), Sundkvist (c), Wikner (s), Nilsson i Trobro (m), Stadling (s), Westberg i Hofors (s), Hörberg (fp), Marcusson (s) och fru Normark (s).

Avvikande meningar

1. *Beträffande särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten*

av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), fru Nettelbrandt (fp), herrar Josefson i Arrie (c), Sundkvist (c), Nilsson i Trobro (m) och Hörberg (fp), som ansett att det stycke i utskottets yttrande på s. 6, som börjar med "Som antyds" och slutar med "äldre fastigheter", bort ha följande lydelse:

"Utskottet finner att sådana åtgärder för att stimulera upprustnings- och ombyggnadsarbeten, som föreslås i motionerna 1972: 1721 och 1972: 1723, är tekniskt möjliga och kan bli ett värdefullt komplement till övriga stimulansmedel i syfte att öka sysselsättningsmöjligheterna, särskilt för den äldre arbetskraften."

2. *Beträffande mervärdesskatten på livsmedel*

av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru Nettelbrandt (fp), herrar Josefson i Arrie (c), Sundkvist (c) och Hörberg (fp), som ansett att det stycke i utskottets yttrande på s. 7, som börjar med "Förslag om" och slutar med "motionen 1972: 1713", bort ha följande lydelse:

"Inflationen och de upprepade höjningarna av mervärdesskatten har lett till betungande prisökningar, inte minst i fråga om viktiga livsmedel. Möjlighet föreligger att införa ett särskilt konsumtionsstöd, som elimi-

nerar eller väsentligt reducerar mervärdes kattens prishöjande effekter på viktiga livsmedel. Ett sådant system innebär, att hela eller en del av mervärdeskatten restitueras. Varken en differentiering av skatten eller ett konsumtionsstöd påverkar jordbruksavtalet. Utskottet anser det angeläget, att man förutsättningslöst undersöker möjligheterna att komma till rätta med de problem, som hänger samman med mervärdeskattens fördyrande verkan på livsmedel.”

3. *Beträffande den allmänna arbetsgivaravgiften*

av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), fru Nettelbrandt (fp), herrar Josefson i Arrie (c), Sundkvist (c), Nilsson i Trobro (m) och Hörberg (fp), som ansett att det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 8 börjar med ”1970 års” och på s. 9 slutar med ”motsvarande motionsyrkande”, bort ha följande lydelse:

”Förslagen i propositionen 1972: 125 angående sysselsättningskappande åtgärder, har — i likhet med den hittills förda ekonomiska politiken — sin tyngdpunkt i arbetsmarknadspolitiska insatser och andra punktåtgärder. Som framhålls i motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723 kan man emellertid inte räkna med att sådana insatser i nuvarande läge är tillräckliga vare sig för att komma till rätta med arbetslösheten, prisstegringarna eller den långsamma produktionstillväxten.

Det är i en sådan situation nödvändigt att kombinera arbetsmarknadspolitiska åtgärder med generella ekonomisk-politiska åtgärder. Målsättningen måste vara att så långt möjligt förebygga arbetslöshet och inte vänta med åtgärder tills arbetslösheten är ett faktum. Om man lyckas med detta, minskar också behovet av insatser i efterhand i form av beredskapsarbeten, omskolning m. m.

Det är oundvikligt att en fördubbling av arbetsgivaravgiften i nuvarande läge får allvarliga konsekvenser för sysselsättningen. Utskottet delar därför den i motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723 framförda uppfattningen att man av sysselsättningskäl inte nu kan låta det tidigare beslutet om att höja arbetsgivaravgiften träda i kraft.

Utskottet vill i detta sammanhang rikta uppmärksamheten på att statens inkomster av skatt på inkomst och kapital nu beräknas bli 1,4 miljarder kr. lägre än vad som upptagits i riksstaten (riksrevisionsverkets budgetprognos 1.11 för budgetåret 1972/73). En fortsatt hög arbetslöshet kommer givetvis att leda till en ytterligare minskning av både statens och kommunernas inkomster.

Skatteutskottet tillstyrker således för sin del yrkandena i motionerna 1972: 1721, 1972: 1722 och 1972: 1723 om upphävande av värriksdagens beslut om en höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften från två till fyra procent fr. o. m. den 1.1.1973. Beträffande yrkandet i motionen 1972: 1721 om slopande av den allmänna arbetsgivaravgiften inom det allmänna stödområdet vill utskottet framhålla, att ett sådant slo-

pande från skatteteknisk synpunkt är tekniskt möjligt men att det ankommer på finansutskottet att göra den konjunkturpolitiska bedömningen. Det är enligt utskottets mening önskvärt att frågan om skattepolitikens utnyttjande som regionalpolitiskt instrument blir föremål för allsidig utredning.”

4. Beträffande åtgärder för att förbättra de mindre och medelstora företagens situation

av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att det stycke i utskottets yttrande på s. 9, som börjar med ”På förslag” och slutar med ”inom industrin”, bort ha följande lydelse:

”Från skatteutskottets synpunkt är införande av de i motionen påtalade åtgärderna tekniskt möjligt och skulle vara av stort värde för att stimulera konjunkturer, då den mindre företagsamheten spelar en mycket stor roll för sysselsättningen i vårt land.”

5. Beträffande tilläggsdirektiv till 1972 års skatteutredning

av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 9 börjar med ”Enligt direktiven” och på s. 10 slutar med ”ändrat ståndpunktstagande”, bort ha följande lydelse:

”Utskottet finner det synnerligen angeläget att 1972 års skatteutredning skyndsamt framlägger förslag om ändringar i skattesystemet ägnade att stimulera arbete och företagande. Utskottet finner att ett fullföljande av de riktlinjer som angivits i motionen 1972: 1721 skulle leda till önskat resultat och utgöra en stimulans till ökad aktivitet och därmed högre sysselsättning.”

*Bilaga 1***Skatteutskottets förslag till ändring av ikraftträdandebestämmelserna i förslaget till förordning om ändring i förordningen (1971: 50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt***Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Skattskyldig, som under år 1972 anskaffat inventarier för sammanlagt minst 5 000 kronor, får, trots bestämmelserna i 4 §, åtnjuta särskilt investeringsavdrag med tjugo procent av kostnaderna för under perioden den 1 januari—den 31 oktober 1972 anskaffade inventarier, även om anskaffningskostnaden för nämnda period icke uppgår till 5 000 kronor.

*Bilaga 2***Skattenskottets förslag till ändring av 2 § i förslaget till förordning om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten***Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

2 §

Särskilt investeringsavdrag utgör tio procent av byggnadskostnad för arbete, som avses i 1 § första stycket och som utföres under perioden den 1 november 1972—den 31 december 1973. Med byggnadskostnad förstås enligt denna förordning kostnad för arbete som utförts på byggnad och för material som fogats in i byggnad under denna period.

Särskilt investeringsavdrag utgör tio procent av byggnadskostnad för arbete, som avses i 1 § första stycket och som utföres under perioden den 1 november 1972—den 31 december 1973. Med byggnadskostnad förstås enligt denna förordning *skattskyldigs* kostnad för arbete som utförts *av den skattskyldige eller för dennes räkning* på byggnad och för material som fogats in i byggnad under denna period.

Har statsbidrag — — — — — av bidraget.

Särskilt investeringsavdrag — — — — — för fritidsändamål.

**Justitieutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1972: 125
angående konjunkturstimulerande åtgärder.**

Till finansutskottet

Genom beslut den 9 november 1972 har finansutskottet hemställt att justitieutskottet avger yttrande över propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m., såvitt avser Kungl. Maj:ts i propositionen, bilaga 1, framlagda förslag.

Justitieutskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Stockholm den 28 november 1972

På justitieutskottets vägnar
ASTRID BERGEGREN

Närvarande: fröken Bergegren (s), herr Dockered (c), fröken Mattson (s), herrar Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), fru Hjelm-Wallén (s), herr Måbrink (vpk), fru Bergander (s), herrar Fransson (c), Petersson i Röstånga (fp), Wijkman (m) och Leuchovius (m).

**Försvarsutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1972: 125
angående konjunkturstimulerande åtgärder.**

Till finansutskottet

Genom beslut den 9 november 1972 har finansutskottet hemställt att försvarsutskottet avger yttrande över propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m., såvitt avser bilaga 2 och bilaga 8 jämte eventuella följdmotioner.

Med anledning härav får försvarsutskottet anföra följande.

1. Prop. 1972: 125 bil. 2

Kungl. Maj:t (försvarsdepartementet) har föreslagit riksdagen att på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 under Försvarets fastighetsfond anvisa investeringsanslag av sammanlagt 60 860 000 kr. Medlen behövs under innevarande budgetår för att täcka en ökad investeringsverksamhet.

Genom beslut den 30 juni 1972 har Kungl. Maj:t uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att i konjunkturstimulerande syfte tidigarelägga vissa investerings- och iståndsättningsobjekt till ett belopp av högst 75 milj. kr. Enligt föreliggande beräkningar kommer utgifterna att fördela sig med 14 140 000 kr. på iståndsättningsarbeten m. m. och 60 860 000 kr. på byggnadsobjekt under kapitalbudgeten. Iståndsättningsarbetena belastar förslagsanslag, som får överskridas. Utgifterna för den ökade investeringsverksamheten fördelar sig på följande anslag.

Arméförband: Anskaffning av anläggningar	33 750 000
Marinförband: Anskaffning av anläggningar	10 950 000
Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar	13 560 000
Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar	2 000 000
Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	600 000
	<hr/>
	60 860 000

Utgifterna för de konjunkturstimulerande åtgärderna avses belasta utgiftsramen för det militära försvaret. Meningen är att utfallet av åt-

gärderna under budgetåret 1972/73 skall regleras genom att utgiftsramarna för budgetåren 1973/74 och 1974/75 minskas.

Försvarsutskottet tillstyrker att medel på tilläggsstat anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

2. Prop. 1972: 125 bil. 8

Kungl. Maj:t (handelsdepartementet) har föreslagit riksdagen att till Förrådsanläggningar m. m. på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 under Diverse kapitalfonder, Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap, anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kr. Medlen behövs för att under innevarande budgetår utföra förbättringsåtgärder vid ytterligare en bergrumsanläggning för oljelagring.

Försvarsutskottet tillstyrker att medel på tilläggsstat anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Stockholm den 28 november 1972

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Enskog (fp), Gustavsson i Ängelholm (s), Pettersson i Kvänum (c), Öhvall (fp), Brännström (s), Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Hedström (s) och Runesson (s).

Särskilt yttrande

beträffande åtgärder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde av herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustafsson i Stenkyrka (c), Enskog (fp), Pettersson i Kvänum (c), Öhvall (fp) och Gernandt (c), som anförts:

Vi anser det vara angeläget att stimulera sysselsättningen genom anvisning av medel enligt Kungl. Maj:ts förslag. Enligt vår mening bör emellertid utgiftsramen för det militära försvaret inte belastas med andra utgifter för den ökade investeringsverksamheten än sådana som kan hänföras till åtgärder vilka eljest skulle ha utförts senast under budgetåret 1974/75.

Socialförsäkringsutskottets yttrande över viss del av propositionen 1972: 125 angående konjunkturstimulerande åtgärder jämte motioner.*Till finansutskottet*

Genom beslut den 19 november 1972 har finansutskottet hemställt att socialförsäkringsutskottet avger yttrande över propositionen 1972: 125, såvitt avser Bilaga 3 Socialdepartementet, punkten 3 ATP-avgiften för år 1973. Vidare har finansutskottet den 25 oktober 1972 beslutat inhämta yttrande från socialförsäkringsutskottet över motionen 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. (m), såvitt avser yrkandet under punkten A 3 om sänkning av ATP-uttaget fr. o. m. den 1 januari 1973 med två procentenheter. Slutligen har finansutskottet den 22 november 1972 beslutat inhämta yttrande över en med anledning av propositionen väckt motion, 1972: 1875, av herr Hermansson m. fl. (vpk), såvitt avser yrkandet under punkten 1 om avslag på propositionens förslag om oförändrat avgiftsuttag.

Försäkringen för tilläggspension finansieras genom avgifter på inkomster av förvärsarbete. Avgift för inkomst av anställning erläggs av arbetsgivaren och avgift för inkomst av annat förvärsarbete av den försäkrade själv. I båda fallen utgår avgift med samma procentsats av avgiftsunderlaget. Denna fastställs av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt och skall vara så avvägd att avgifterna i förening med andra tillgängliga medel förslår till bestridande av pensionsutbetalningar, förvaltningskostnader m. m. och till den fondering som är erforderlig. Avgifterna inflyter till de allmänna pensionsfonderna. Beslut om den procentsats som skall tillämpas under ett kalenderår skall fattas senast ett år dessförinnan.

Avgiftsuttaget för den allmänna tilläggspensioneringen har hittills bestämts för tre femårsperioder. Uttaget för de första fem åren 1960—1964 fastställdes efter en skala som började med 3 % för år 1960 och därefter steg med 1 % om året till 7 % för år 1964. Uttaget fastställdes därefter till 7,5 % för år 1965 för att sedan öka med 0,5 % om året till 9,5 % för år 1969. För den nu löpande perioden åren 1970—1974 fastställdes genom beslut av 1968 års riksdag avgiftsuttaget till 10 % för år 1970. Detta uttag skulle öka med 0,25 % om året till periodens slut och för år 1974 alltså utgöra 11 %.

I propositionen föreslås som en bland flera sysselsättningsfrämjande åtgärder att ATP-avgiften för år 1973 skall bibehållas på nuvarande nivå, dvs. 10,5 %.

I motionen 1972: 1875 har yrkats avslag på propositionen i denna del. Motionärerna menar att i propositionen inte redovisats någon bärande motivering för att ändra redan fastställda regler för ATP-uttag under perioden 1970—1974.

I motionen 1972: 1721 har yrkats att ATP-uttaget fr. o. m. den 1 januari 1973 sänks med två procentenheter till 8,75 %. Motionärerna anser ett uttag av angiven storlek fullt tillräckligt för att garantera utfästa pensionsförpliktelser och framhåller att en sådan sänkning — förutsatt att den inte tillåts skapa utrymme för löncökningar — skulle leda till direkta lönsamhetsförbättringar för företagen.

Socialförsäkringsutskottet, som anser sig i första hand ha att ta ställning till propositionen och motionerna från socialpolitiska utgångspunkter, vill erinra om att i den principproposition (nr 55 till 1958 års A-riksdag) som låg till grund för lagstiftningen om tilläggs pensionering uttalades, att en betydande fondering var motiverad i pensioneringens eget intresse och av samhällsekonomiska skäl. Fondmedlen skulle med beaktande av bortfall av annat sparande medverka till en snabbare utbyggnad av produktionsapparaten och därmed till en produktionsökning. Det framhölls också att pensionsfonden skulle möjliggöra en utjämning av kostnaderna för tilläggs pensioneringen så att avgifterna för utgående pensioner inte behövde bli så stora i framtiden som de måste bli om avsättningarna blev otillräckliga.

Den sålunda redovisade inställningen till fondbildningen har bekräftats av riksdagen i samband med bestämmandet av avgiftsuttag för såväl perioden 1965—1969 som perioden 1970—1974.

Enligt utskottets mening bör man under löpande avgiftsperiod inte utan vägande skäl frånga det beslut angående avgiftsuttagets storlek riksdagen fattade 1968 och som innebar att avgiftsuttaget för år 1973 skulle utgöra 10,75 % och för år 1974 11 % på avgiftsunderlaget. Med hänsyn till att förslaget om oförändrat avgiftsuttag för år 1973 enligt utskottets mening kan vara ägnat att bidra till att det syfte man vill uppnå med propositionen tillgodoses har utskottet i nuvarande konjunkturpolitiska läge ansett sig böra biträda propositionen i förevarande del. Utskottet har därvid särskilt beaktat förslaget om utredningsförslag om att vissa sociala reformer delvis bör finansieras med arbetsgivaravgifter och att förslag om det fortsatta ATP-uttaget kan väntas till 1973 års vårriksdag.

Av det anförda framgår att utskottet inte kan biträda vare sig yrkandet i motionen 1972: 1875 om avslag på propositionens förslag om oförändrat avgiftsuttag för år 1973 eller yrkandet i motionen 1972: 1721 om nedsättning av avgiftsuttaget fr. o. m. den 1 januari 1973 med två procentenheter.

Med hänvisning till det anförda får socialförsäkringsutskottet för sin del tillstyrka bifall till förslaget i propositionen 1972: 125 om att ATP-uttaget för år 1973 skall utgöra 10,5 % och avstyrka bifall till motioner-

na 1972: 1721 och 1972: 1875 i vad de hänvisats till utskottet för yttrande.

En teknisk granskning av de i propositionen föreslagna ändringarna av lagen (1962: 381) om allmän försäkring och lagen (1968: 243) om procentatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggs pension har inte gett anledning till erinran.

Stockholm den 22 november 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar
TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Jons-son i Mora (fp), fröken Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ron-neby (s), Magnusson i Nennesholm* (c), Persson i Stockholm (s), Mun-debo* (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Björck i Nässjö (m), Olsson i Stockholm (vpk) och Signell (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Avvikande meningar

1. av herrar Ringaby (m) och Björck i Nässjö (m), som ansett

att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 2 med "Social-försäkringsutskottet, som" och slutar på s. 3 med "till erinran." bort ha följande lydelse:

Socialförsäkringsutskottet delar motionärernas uppfattning att syssel-sättningsläget och den mycket svaga produktionsökningen är oroande och att det krävs kraftåtgärder för att häva den ekonomiska stagnation som nu råder.

En sänkning av ATP-avgiften med två procentenheter till 8,75 % för 1973, som föreslås i motionen, skulle vara en kraftigt sysselsättnings-främjande åtgärd, då den innebär att näringslivet utan ökade kostnader skulle kunna nyanställa omkring 50 000 helårsarbetande.

ATP-avgifterna uppgick till 7 101,2 milj. kr. från och med den 1 ja-nuari till den 1 november 1972, vilket är över 1 000 milj. kr. mer än mot-svarande tid i fjol. Detta avgiftsbelopp kunde i sin helhet tillföras ATP-fonden, som nu uppgår till 54 561,2 milj. kr. En sänkning av ATP-avgif-ten med två procentenheter skulle bara innebära en något långsammare ökningstakt av fondtillväxten.

Utskottet vill även betona att grundförutsättningen för att ATP-syste-mets förpliktelser skall kunna infrias är att Sverige har ett konkurrens-kraftigt näringsliv med hög sysselsättning.

Av det anförda framgår att utskottet anser sig böra biträda yrkandet i motionen 1972: 1721 att det av 1968 års riksdag beslutade avgiftsuttaget för år 1973 nedsätts med två procentenheter till 8,75 %. Utskottets ställningstagande, som innebär att utskottet avstyrker bifall till motionen 1972: 1875, i vad den hänvisats till utskottet, föranleder ändring av förslaget till ändring i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggs pension. Utskottet tillstyrker alltså att sistnämnda förslag — med bifall till motionen 1972: 1721 i berörda del — erhåller följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse.

Kungl. Maj:ts förslag

Härigenom förordnas, med ändring av vad som föreskrivits i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggs pension, att den i 19 kap. 5 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring nämnda procentsatsen för uttag av avgift till försäkringen för tilläggs pension skall för år 1973 utgöra *tio och en halv* procent.

Motionärernas förslag

Härigenom förordnas, med ändring av vad som föreskrivits i lagen (1968: 243) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggs pension, att den i 19 kap. 5 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring nämnda procentsatsen för uttag av avgift till försäkringen för tilläggs pension skall för år 1973 utgöra *åtta och tre fjärdedels* procent.

2. av herr Olsson i Stockholm (vpk), som anförde följande:

Förslaget i propositionen att ATP-avgiften för år 1973 skall bibehållas på 1972 års nivå innebär en sänkning i förhållande till den plan för ATP-avgiftens uttagande som riksdagen tidigare fastställt. I propositionen redovisas inte några försäkringsmatematiska beräkningar som visar att det skulle vara acceptabelt från försäkringstekniska utgångspunkter att minska avgiftsuttaget. Tidigare riksdagar har med skärpa avvisat krav om sänkning av avgiftsuttaget och understrukit att försäkringstagarerna måste ha fullgoda garantier för att fonderna är tillräckligt stora för att trygga pensionssystemet. Den målsättningen synes man ha frångått i propositionen. I stället framhålls att åtgärden skulle vara sysselsättningsfrämjande och att en höjning av avgiftsuttaget bör anstå i avvaktan på att man tar ställning till föreliggande utredningsförslag om arbetsgivarfinansiering av vissa sociala reformer och till den långsiktiga utvecklingen av ATP-avgiften. Uttalandet att man bör avvakta vissa utredningsförslag skulle med förlängning av perspektivet innebära att kommande sociala reformer, där arbetsgivarna skall bidra till finansieringen, för med sig motsvarande minskning av ATP-avgiften och därmed försvagning av AP-fonderna. En sådan politik innebär att nödvän-

diga sociala reformer genomförs på de ATP-berättigades bekostnad och bör därför avvisas av riksdagen. Ställning till den långsiktiga utvecklingen av ATP-avgiften har riksdagen tagit redan 1968 för tiden t. o. m. 1974, och någon risktagning med utlovade förmåner kan inte accepteras.

Propositionsförslaget är en av de gåvor till företagen som regeringen föreslår i vad man kallar sysselsättningsfrämjande syfte. Detta visar att regeringen godtagit de borgerliga partiernas inställning att vägen ur den ekonomiska krisen är att höja företagens vinster.

Den av riksdagen tidigare fastställda planen för ATP-uttaget bör fullföljas. En ökad sysselsättning kan säkras genom att fondmedlen investeras i samhällsägda basindustrier som placeras främst i sysselsättningssvaga orter. Därmed undviker man att utsätta pensionsfonderna för de påfrestningar — till men för försäkringstagarna — som kan bli följderna om propositionen antas.

Jag anser således att socialförsäkringsutskottet bort avstyrka bifall till propositionen 1972: 125, i vad den hänvisats till utskottet.

**Socialutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1972: 125
angående konjunkturstimulerande åtgärder jämte motion.**

Till finansutskottet

Genom beslut den 25 oktober 1972 har finansutskottet hemställt att socialutskottet skyndsamt avger yttrande över motionen 1972: 1722 av herr Fälldin m. fl. (c) om sysselsättningsstimulerande åtgärder, såvitt avser hemställan om stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljö inom industrin (punkt 4 i hemställan). Vidare har finansutskottet — genom beslut den 9 november 1972 — hemställt om socialutskottets yttrande över propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m., såvitt avser Bilaga 3 Socialdepartementet, med undantag för punkten 3.

Med anledning härav får utskottet anföra följande.

Statsbidrag till vatten och luftvårdande åtgärder inom industrin utgår för närvarande från reservationsanslaget *Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.* Riksdagen har för innevarande budgetår på hemställan av jordbruksutskottet i betänkande JoU 1972: 34 anvisat medel under anslaget. I propositionen 1972: 125 föreslås en förstärkning av stödet till miljövårdande åtgärder för att ytterligare stimulera industrins investeringar och därigenom öka sysselsättningen. För tiden den 1 september 1972—den 30 april 1973 föreslås det statliga bidraget bli höjt från högst 25 % till högst 50 % av kostnaden.

I motionen 1972: 1722, som väcktes innan propositionen avlämnats till riksdagen, yrkas att riksdagen skall besluta medge att stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar får utgå ur ovannämnda anslag enligt samma grunder som i övrigt gäller för detta, samt att riksdagen skall hemställa hos Kungl. Maj:t om utfärdande av erforderliga tillämpningsföreskrifter. I anslutning härtill bör nämnas följande. I anledning av propositionen har väckts bl. a. motionen 1972: 1873 av herr Fälldin m. fl. I motionen framställs ett yrkande om att de medel till Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m., som äskas i propositionen, skall få tas i anspråk även för sådana åtgärder för bättre arbetsmiljöer som avses i motionen 1972: 1722. Finansutskottet har hemställt om jordbruksutskottets yttrande över propositionen och motionen 1972: 1873 i nämnda delar.

Socialutskottet har flera gånger under åren 1971 och 1972 och senast i betänkandet 1972: 9 behandlat motionsyrkanden om utredning eller åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin till arbetsmiljöinsatser. Yrkandena har avstyrkts under hänvisning till arbetsmiljöutredningens arbete. Utskottet har inte funnit anledning till ändrat ställningstagande i denna fråga. Utskottet avstyrker därför att statsbidrag beviljas till stöd för sådana åtgärder som avses i motionen 1972: 1722 i här aktuell del. Ställningstagandet innebär att utskottet inte går in på frågan om dispositionen av medel, vilka anvisats av riksdagen på hemställan av jordbruksutskottet.

I Bilaga 3 till propositionen föreslås, såvitt bilagan remitterats till socialutskottet, att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar dels till *Lån till anordnande av barnstugor* ett investeringsanslag av 10 000 000 kr., dels till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* ett investeringsanslag av 3 000 000 kr. Utskottet tillstyrker de föreslagna medelsanvisningarna.

Stockholm den 22 november 1972

På socialutskottets vägnar

GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s), Hamrin (fp), Dahlberg (s), Carlshamre (m), fru Skantz (s), herr Larsson i Öskevik (c), fru Sigurdsen (s), herrar Hyltander (fp), Johnsson i Blentarp (s), Andreasson (c), Nordberg (s), Åkerlind (m) och fru Marklund (vpk).

Avvikande mening

av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Carlshamre (m), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c) och Åkerlind (m), som ansett att den del av utskottets yttrande på denna sida som börjar med "Socialutskottet har" och slutar med "av jordbruksutskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det vara motiverat att man genom ekonomiska stimulansåtgärder snabbt söker få till stånd investeringar för förbättring av arbetsmiljön. Detta bör i första hand ske genom att statsbidrag tills vidare får utgå till sådana investeringar efter motsvarande grunder som gäller för bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Då det gäller frågan huruvida det är lämpligt att på längre sikt genom statsbidrag eller på annat sätt ekonomiskt stimulera industrin till arbets-

miljöinvesteringar får utskottet framhålla att denna fråga bör prövas vid det fortsatta utredningsarbetet på arbetsmiljöområdet. I enlighet med utskottets ställningstagande tillstyrker utskottet att statsbidrag beviljas till stöd för sådana åtgärder som avses i motionen 1972: 1722 i här aktuell del. Frågan om medelsanvisning bör tas upp vid behandlingen av propositionen 1972: 125 och motionen 1972: 1873 i motsvarande delar.

**Kulturutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1972: 125
angående konjunkturstimulerande åtgärder.**

Till finansutskottet

Genom beslut den 9 november 1972 har finansutskottet hemställt att kulturutskottet avger yttrande över propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m., bilaga 6, punkten 2.

Kulturutskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Stockholm den 22 november 1972

På kulturutskottets vägnar

LENNART MATTSSON

Närvarande: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Björk i Göteborg (s), Larsson i Vänersborg (s), Källstad (fp), fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), fru Fränkel (fp), herrar Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), fru Mogård (m), fru Ryding (vpk), herr Norrby i Gunnarskog (c) och fru Johansson (s).

Utbildningsutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1972: 125 angående konjunkturstimulerande åtgärder jämte motion.

Till finansutskottet

Genom beslut den 9 och den 22 november 1972 har finansutskottet hemställt att utbildningsutskottet avger yttrande över propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m., bilaga 6 punkterna 1 och 3 jämte motionen 1972: 1878.

1. Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. I riksstaten för innevarande budgetår är under denna anslagsrubrik uppfört ett reservationsanslag av 72 milj. kr. (prop. 1972: 28, UbU 1972: 13, rskr 1972: 130).

Kungl. Maj:t har i propositionen 1972: 125 (bilaga 6 punkten 1) föreslagit riksdagen att godkänna vad föredragande statsrådet förordat angående bestridande av utgifterna för viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

Kungl. Maj:t uppdrog den 28 januari 1972 åt byggnadsstyrelsen att projektera nya lokaler på södra lasarettområdet i Lund för icke-laborativa institutioner och förvaltningen vid universitetet samt för socialhögskolan. Som ett led i åtgärderna att stimulera sysselsättningen inom byggnadssektorn har byggnadsstyrelsen fått i uppdrag att till vintermånaderna 1972—1973 tidigarelägga arbeten med ombyggnad av äldre byggnader på området. För att inredning skall kunna anskaffas till det tidigarelagda objektet föreslås att ifrågavarande i investeringsplanen upptagen kostnadsram räknas upp till 2,1 milj. kr. samt att de ökade utgifterna får bestridas av tillgängliga medel under förevarande anslag.

Utbildningsutskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

2. Byggnadsarbeten vid universiteten m. m. I riksstaten för innevarande budgetår är under denna anslagsrubrik uppfört ett investeringsanslag av 180 milj. kr. (prop. 1972: 28, UbU 1972: 13, rskr 1972: 130).

Kungl. Maj:t har i propositionen 1972: 125 (bilaga 6 punkten 3) föreslagit riksdagen att godkänna vad föredragande statsrådet förordat angående bestridande av utgifterna för vissa byggnadsarbeten vid universiteten m. m. Förslaget avser nybyggnad för institutionerna för hygien

och för naturvetenskaplig mikrobiologi i Lund samt för matsal m. m. inom medicinarområdet i Göteborg. För att dessa byggnadsarbeten skall kunna påbörjas bör enligt förslaget i gällande investeringsplan föras upp för nybyggnaden i Lund en kostnadsram av 10 600 000 kr. och för nybyggnaden i Göteborg en kostnadsram av 10 950 000 kr., allt enligt prisläget den 1 april 1972. Vidare förordas att de ökade utgifter som hänger samman med de två objekten får bestridas av tillgängliga medel under förevarande anslag.

I motionen 1972: 1878 av herr Larsson i Umeå (fp) har framställts yrkande om beslut om nybyggnad för lärarhögskolan i Umeå m. m.

Byggnadsstyrelsen redovisade den 23 november 1970 byggnadsprogram för nybyggnad för lärarhögskolan m. m i Umeå och för ett beteendevetenskapligt centrum där. Kungl. Maj:t uppdrog den 7 maj 1971 åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för lärarhögskolan m. m. t. o. m. förslagshandlingar samt att därefter underställa ärendet Kungl. Maj:ts förnyade prövning. Enligt beslutet skulle de närmaste utbyggnadsetapperna inom universitetsområdet inte omfatta nybyggnad för beteendevetenskapligt centrum. Sedermera har byggnadsstyrelsen genom skrivelse den 18 juli 1972 för prövning underställt Kungl. Maj:t kompletterande förslagshandlingar och därvid hemställt bl. a. om uppdrag att inom en kostnadsram av 35 milj. kr. utföra nybyggnaden för lärarhögskolan.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot vad Kungl. Maj:t anfört och föreslagit i fråga om nybyggnader i Lund och Göteborg.

Vad därefter beträffar motionen 1972: 1878 har skolöverstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 april 1972 redovisat vissa beräkningar av intagningen till lärarutbildning under de närmaste fem åren. I skrivelsen presenteras tre skilda alternativ för intagning till mellanstadielärrarlinjen och lågstadielärrarlinjen. Utskottet har inhämtat att frågan om dimensioneringen av lärarutbildningen f. n. övervägs inom utbildningsdepartementet i det nu pågående budgetarbetet och att förslag i ämnet torde komma att redovisas för nästa års riksdag. Med hänsyn härtill anser utskottet att riksdagen inte nu bör ta ställning till frågan om nybyggnad för lärarhögskolan i Umeå, varför utskottet för sin del avstyrker bifall till motionen 1972: 1878.

Stockholm den 22 november 1972

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorps (c), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s) och Stålhammar (fp).

Särskilt yttrande

beträffande *nybyggnad för lärarhögskolan i Umeå* av herrar Richardson (fp) och Stålhammar (fp):

Lärarhögskolans i Umeå behov av bättre lokaler är på skilda sätt dokumenterat. Då en mindre revidering av programhandlingarna eventuellt kan bli erforderlig har vi ansett att det slutliga ställningstagandet till nybyggnadsobjektet bör anstå. Huruvida objektet från sysselsättnings-synpunkt är så angeläget att det ändå bör påbörjas första halvåret 1973 måste bedömas i ett vidare sammanhang.

Trafikutskottets yttrande*Till finansutskottet*

Genom beslut den 25 oktober 1972 har finansutskottet hemställt att trafikutskottet avger yttrande över motionen 1972: 1721 av herr Bohman m. fl. (m) såvitt avser yrkandet att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att möjliggöra byggandet av speciella trafikleder genom enskilda entreprenörer och finansierade med avgifter samt motionen 1972: 1723 av herr Hclén m. fl. (fp) såvitt avser yrkandena att riksdagen beslutar att på tilläggsstat anslå erforderliga medel för drift av statliga, kommunala och enskilda vägar och att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att de av statens järnvägar planerade investeringarna prövas med förtur för att så långt möjligt tidigarelägga igångsättningen.

Finansutskottet har vidare — genom beslut den 9 november 1972 — hemställt om trafikutskottets yttrande över propositionen 1972: 125, bil. 4 jämte eventuella motioner.

Med anledning härav får trafikutskottet anföra följande.

Vad först beträffar yrkandet i motionen 1972: 1721 vill utskottet framhålla att förslag om *avgiftsfinansierade trafikleder* under en lång rad av år prövats och avvisats av riksdagen. Så skedde senast under riksdagens vårsession (TU 1972: 1, s. 16—17, rskr 1972: 64). Under hänvisning till vad utskottet därvid anförde avstyrks även det nu aktuella motionsyrkandet.

Beträffande yrkandet i motionen 1972: 1723 om ytterligare anslagsmedel för *drift av statliga, kommunala och enskilda vägar* kan utskottet i och för sig vitsorda behovet av ytterligare anslagsmedel för dessa ändamål. I bilaga 9 till propositionen 1972: 125 har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisa dels till Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa ett reservationsanslag av 645 000 000 kr., varav förslagsvis 225 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen, dels till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning ett reservationsanslag av 320 000 000 kr., varav förslagsvis 75 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i dessa delar synes också innebära ett tillgodoseende av syftet med motionärernas yrkande.

I anledning av den i sistnämnda motion upptagna frågan om *prövning med förtur* av de i SJ:s petita redovisade investeringsobjekten må framhållas att den beredning härav som naturligen måste ske f. n. pågår inom Kungl. Maj:ts kansli. Vidare må erinras om den anslagsteknik som tillämpas bl. a. på detta område och som innebär att på resp. kollektivanslag utöver ramen en marginal om ca 10 procent beräknas just

för att möjliggöra en av främst konjunkturmässiga skäl påkallad höjning av medelsförbrukningen under löpande budgetår.

Under hänvisning till det anförda och då utskottet även eljest förutsätter att investeringsplaneringen inom SJ är sådan att i mån av sysselsättningsbehov tidigareläggning av arbeten i tillräcklig omfattning kan ske synes motionsyrkandet inte böra påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I bilaga 4 till propositionen 1972: 125 föreslås att riksdagen på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 dels till Posthus m. m. anvisar ett investeringsanslag av 3 000 000 kr., dels till Byggnadsarbeten för meteorologiska observationsstationer m. m. ett investeringsanslag av 400 000 kr. De sålunda föreslagna medelsanvisningarna tillstyrks av utskottet.

Stockholm den 22 november 1972

På trafikutskottets vägnar
SVEN GUSTAFSON

Närvarande: herrar Gustafson i Göteborg (fp), Mellqvist (s), Dahlgren (c), Lindahl (s), Lothigius (m), Hjorth (s), Persson i Heden (c), Hugosson (s), Sellgren (fp), Rosqvist (s), Håkansson (c), Lindberg (s), Clarksson (m), Magnusson i Kristinehamn (vpk) och Karlsson i Malung (s).

Avvikande meningar

1. beträffande *avgiftsfinansierade trafikleder* av herrar Lothigius (m) och Clarksson (m) som ansett att den del av utskottets yttrande på s. 1 som börjar med "Vad först" och slutar med "aktuella motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

"Avgiftsfinansierade trafikleder byggda av enskilda företag skulle kunna ge en betydande sysselsättningsstimulans utan att fördenskull anstränga statskassan. Byggnad av sådana leder bidrar till en förbättrad transportkapacitet, minskad arbetslöshet och ökad effektivitet inom hela samhällsekonomin, vilket i sin tur tillför såväl kommuner som staten ökade inkomster. Samtidigt minskar kostnaderna för arbetsmarknadspolitik. Ett system med avgiftsfinansiering efter de principer som ligger till grund för motionärernas yrkanden skulle stimulera enskilda företag eller konsortier att genom utnyttjande av svensk eller utländsk kapitalmarknad igångsätta arbeten av denna karaktär. Även om införandet av det system varom här är fråga bör ses ur ett mera långsiktigt perspektiv kommer sålunda ett omedelbart beslut härom att ge berörda företag möjligheter att behålla den arbetskraft som nu finns tillgänglig och annars skulle friställas. Åtgärder i det av motionärerna angivna syftet bör därför vidtas."

2. beträffande ytterligare anslagsmedel för *drift av statliga, kommunala och enskilda vägar* samt *prövning med förtur* om SJ:s investeringsobjekt av herrar Gustafson i Göteborg (fp), Dahlgren (c), Lothigius (m), Persson i Heden (c), Sellgren (fp), Håkansson (c) och Clarkson (m) som ansett att den del av utskottets yttrande som på s. 1 börjar med "Beträffande yrkandet" och på s. 2 slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

"Beträffande berörda yrkanden i motionen 1972: 1723 vill utskottet understryka att ytterligare medel till underhåll av vägnätet är ytterst angelägna. Det nuvarande tillståndet med en fortgående kapitalförstöring på grund av otillräckligt underhåll av vägarna borde ha lett till att den verksamheten starkare expanderat för att öka sysselsättningstillfällena. Inte minst eftersläpningen av upprustningen av enskilda vägar hade bort föranleda ökade anslag. Inför den stundande vintern med befarad fortsatt hög arbetslöshet är det viktigt att ytterligare medel tilldelas vägsektorn för att därigenom skapa fler arbeten.

Detsamma gäller järnvägstrafiken. Den långa rad av angelägna investeringsprojekt som SJ redovisar i sina *petita* bör prövas med förtur inom departementet för att så långt möjligt tidigarelägga igångsättningen. Det gäller såväl om- och nybyggnad av järnvägslinjer som diverse husbyggnader och säkerhetsanordningar utefter järnvägarna etc.

Under hänvisning till det anförda finner utskottet motionärernas yrkanden böra tillstyrkas."

Särskilt yttrande

beträffande *avgiftsfinansierade trafikleder* av herrar Gustafson i Göteborg (fp) och Sellgren (fp) som anförde:

"Som framgår av betänkandet TU 1972: 1 anser vi att man försöksvis bör kunna pröva avgiftsfinansiering av större broar och sammanhängande motorvägssträckor. Vi avser också att i lämpligt sammanhang på nytt aktualisera denna fråga."

Jordbruksutskottets yttrande över vissa delar av propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder m. m. jämte motioner.

Till finansutskottet

Genom beslut den 9 och 22 november 1972 har finansutskottet hemställt att jordbruksutskottet avger yttrande över propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m., bilaga 7, jämte motionerna 1972: 1873, 1972: 1875 mom. 4 och 1972: 1877. Med anledning härav får jordbruksutskottet anföra följande.

Förslagen i propositionen 1972: 125, bilaga 7, avser bl. a. uppförande i inredningsplanen för jordbrukets högskolor av en delram av 500 000 kr. för inredning av vissa byggnadsobjekt som tidigare lagts av sysselsättningskäl. För vissa tidigare lagda byggnadsobjekt föreslås vidare att kostnadsramar om tillsammans 1 810 000 kr. förs upp i innevarande budgetårs investeringsplan för ifrågasvarande högskolor. Samtidigt hemställs om att på tilläggsstat I anvisas ett investeringsanslag av 2 milj. kr. för nyssnämnda objekt.

Jordbruksutskottet har inte funnit anledning till erinran mot nu angivna förslag. Inte heller har utskottet något att invända mot vad i propositionen förordats rörande tillfälligt höjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.

Vad härefter gäller i propositionen framlagt förslag om tillfälligt höjda statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin innefattande bl. a. en medelsanvisning för ändamålet av 100 milj. kr. får utskottet framhålla, att förslaget motsvarar från miljövårdssynpunkt angelägna önskemål. Utskottet vill därför för sin del förorda att detsamma godtas av riksdagen. Detta innebär bl. a. att utskottet ej biträder i motionen 1972: 1875 under punkten 4 framfört avslagsyrkande avseende propositionen 1972: 125 i förevarande del.

I motionen 1972: 1873 föreslås att medel under anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin får tas i anspråk till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, ma-

skiner och andra arbetsanordningar efter samma grunder som i övrigt gäller för nämnda anslag. I anledning härav vill utskottet erinra om att denna fråga i sak ligger inom socialutskottets ämnesområde. Socialutskottet har i sitt yttrande den 22 november 1972 till finansutskottet (SoU 1972: 1 y) i anledning av ett yrkande i den vid höstsessionens början väckta motionen 1972: 1722 under hänvisning till arbetsmiljöutredningens arbete avstyrkt att statsbidrag beviljas till stöd för åtgärder i syfte att ekonomiskt stimulera industrin till arbetsmiljöinsatser. Jordbruksutskottet finner mot bakgrund av det anförda och utifrån de synpunkter utskottet har att anlägga motionen 1972: 1873 inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1972: 1877 erinras om att jordbruket fr. o. m. innevarande budgetår fått i princip samma bidragsmöjligheter som industrin när det gäller miljövärdande åtgärder. Statsbidraget, som också gäller investeringar inom trädgårdsnäringsen, utgår med högst 25 procent av godkänd kostnad. Medel för ifrågavarande ändamål utgår från anslagen till bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. resp. bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering m. m. I motionen påtalas att i propositionen 1972: 125 framlagt förslag om tillfällig höjning av bidraget till miljövärdande åtgärder endast avser industrin. Enligt motionärernas mening finns det inga sakliga skäl att i förevarande avseende upprätthålla någon skillnad mellan industrin och jordbruket. Motionen utmynnar därför i en hemställan om en tillfällig förhöjning av bidraget till miljövärdande åtgärder inom jordbruket upp till 50 procent av kostnaden för investeringar, som påbörjats och till huvudsaklig del färdigställs under tiden den 1 september 1972—den 30 april 1973. Utskottet vill i anledning härav erinra om att utskottet föregående år när det gällde motsvarande anslagsanvisning till miljövärdande åtgärder i sysselsättningssyfte fann att bidragsgivningen borde koncentreras till industrisektorn (JoU 1971: 1 y). Finansutskottet delade denna uppfattning som jämväl biträdades av riksdagen. Utskottet finner ingen anledning för riksdagen att i dagens läge frångå sagda ståndpunkt. Motionen 1972: 1877 avstyrks därför.

Stockholm den 28 november 1972

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), Augustsson (s), Larsson i Borrbj (c), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Takman (vpk), Berndtsson i Bokenäs (fp) och Leuchovius (m).

Avvikande meningar

1. av herr Takman (vpk) som anser att utskottet bort med bifall till motionen 1972: 1875, yrkande 4, avstyrka i propositionen framlagda förslag om bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.

2. av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp), Jonasson (c), Larsson i Borrby (c), Krönmark (m), Berndtsson i Bokenäs (fp) och Leuchovius (m) som anser att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 1 med "I motionen" och slutar på s. 2 med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

"I motionen — — — (lika med utskottet) — — — socialutskottets ämnesområde. Socialutskottet har i sitt yttrande den 22 november 1972 till finansutskottet (SoU 1972: 1 y) i anledning av ett yrkande i motionen 1972: 1722 avstyrkt att statsbidrag beviljas till stöd för åtgärder i syfte att ekonomiskt stimulera industrin till arbetsmiljöinsatser. En betydande minoritet inom socialutskottet anser dock att det är motiverat att man genom ekonomiska stimulansåtgärder snabbt söker få till stånd investeringar för förbättring av arbetsmiljön. Detta avses i första hand böra ske genom att statsbidrag t. v. får utgå till sådana investeringar efter motsvarande grunder som gäller till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Jordbruksutskottet vill i förevarande sammanhang för sin del uttala att det från anslagstekniska synpunkter inte synes finnas något att invända mot den i motionen 1972: 1873 förordade kompletteringen av bidragsändamålen.

I motionen 1972: 1877 erinras om att jordbruket fr. o. m. innevarande budgetår fått i princip samma bidragsmöjligheter som industrin när det gäller miljövårdande åtgärder. Statsbidraget, som också gäller investeringar inom trädgårdsnäringen, utgår med högst 25 procent av godkänd kostnad. Medel för ifrågavarande ändamål utgår från anslagen till bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. resp. bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. I motionen påtalas att i propositionen 1972: 125 framlagt förslag om tillfällig höjning av bidraget till miljövårdande åtgärder endast avser industrin. Enligt motionärernas mening finns det inga sakliga skäl att i förevarande avseende upprätthålla någon skillnad mellan industrin och jordbruket. Motionen utmynnar därför i en hemställan om en tillfällig förhöjning av bidraget till miljövårdande åtgärder inom jordbruket upp till 50 procent av kostnaden för investeringar, som påbörjats och till huvudsaklig del färdigställs under tiden den 1 september 1972—den 30 april 1973. Enligt utskottets mening kan övervägande skäl anföras för angivna ståndpunkt. Sysselsättningseffekten av miljövårdande investeringar inom jordbruket och trädgårdsnäringen

torde sålunda vara ungefär densamma som av investeringar inom industrin. Utskottet tillstyrker i enlighet härmed yrkandet i motionen 1972: 1877.”

Näringsutskottets yttrande över motioner om konjunkturstimulerande åtgärder, m. m.

Till finansutskottet

Genom beslut den 25 oktober och den 22 november 1972 har finansutskottet hemställt om yttrande av näringsutskottet över motionen 1972: 1710 punkten 1 samt motionerna 1972: 1874 och 1972: 1880.

Med anledning härav får näringsutskottet anföra följande.

Projektering av statliga basindustrier

I motionen 1972: 1710 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall uttala sig för skyndsamt projektering av statliga basindustrier, finansierade med medel ur allmänna pensionsfonden och med ett avgörande inflytande för de anställda.

Motionsyrkanden med liknande innebörd har på senare tid årligen behandlats av riksdagen. Senast skedde detta i maj i år. Utskottet hänvisar till sitt då avgivna betänkande 1972: 36, vari bl. a. redogörs för tidigare behandling av motioner i ämnet. Vid föregående tillfällen har utskottet erinrat om det åt 1968 års kapitalmarknadsutredning givna uppdraget att göra en översyn av reglerna för allmänna pensionsfondens förvaltning och därvid bl. a. pröva de skäl som kan tala för ett mera direkt — enligt nu gällande regler icke tillåtet — engagemang i näringslivet från fondens sida. Utredningen har nyligen avgivit betänkandet (SOU 1972: 63) Näringslivets försörjning med riskkapital från allmänna pensionsfonden, vari föreslås att fondens medel i viss utsträckning skall få placeras i aktier och konvertibla skuldebrev.

Utskottet har vid sina ställningstaganden hösten 1971 och våren 1972 till här avsedda motionsyrkanden erinrat om ett av riksdagen godkänt uttalande av bankoutskottet 1968 (BaU 1968: 64), vari detta utskott underströk "önskemålet att ökad uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att genom ytterligare satsning på statliga företag tillgodose kravet på ett växande antal arbetstillfällen i Norrland" och anförde att ytterligare åtgärder på den statliga företagsamhetens område kunde tänkas vara motiverade från samhällsekonomisk utgångspunkt. Under hänvisning till att detta principuttalande alltjämt ägde giltighet har näringsutskottet (NU 1971: 1 y, 1972: 36) avstyrkt förslag om nya uttalanden i ämnet från riksdagens sida. I sammanhanget har utskottet framhållit att en om-

fattande utbyggnad av den statliga företagsamheten uppenbarligen måste vara en långsiktig process och grundas på ingående planering samt att frågor om kapitalinvesteringar i statliga företag torde böra prövas inom ramen för en totalbedömning av statens ekonomiska resurser. Vänsterpartiet kommunisternas representant i utskottet har reserverat sig till förmån för tillstyrkande av motionerna. Riksdagen har avslagit dessa.

En utbyggnad av den statliga företagssektorn enligt motionärernas förslag måste — som utskottet i tidigare sammanhang betonat — vara en långsiktig process och grundas på ingående planering. Någon metod för sådan konjunkturstimulans på kort sikt som de aktuella övervägandena gäller kan inte sägas ha anvisats genom motionsyrkandet. Vid sitt nyss återopade ställningstagande tidigare i år underströk utskottet att berörda instanser kan förutsättas utan ytterligare påpekande från riksdagens sida beakta möjligheterna att åstadkomma ett ökat antal arbetstillfällen genom satsning på statliga företag. Frågan om utsträckning av allmänna pensionsfondens placeringsrätt till att även omfatta aktier torde komma att få prövas av 1973 års riksdag på grundval av en proposition. Med hänvisning till det sagda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Främjande av teknisk utveckling

I motionen 1972: 1874 av herr Gernandt (c) hemställs att riksdagen i syfte att snarast komma till rätta med den besvärliga konjunktursituationen skall vid behandlingen av propositionen 1972: 125 uttala sig för

1. regionala åtgärder av typen "innovationscentra",
2. [tillgodoscende av] behovet av för småföretagare lättillgängliga, snabba och prisbilliga utprovningsresurser såsom befintliga anstalter och institutioner,
3. inrättandet av en idébank (eller [institution med] annan lämplig benämning) i avsikt att snabbt och effektivt kunna återfinna och hantera tekniska idéer och projekt till nytta för svenskt näringsliv,
4. inrättandet av en effektiv dokumentationscentral för patentfrågor och [frågor i] övrigt [av] teknisk och vetenskaplig art i nära anknytning till patent- och registreringsverket, samt
5. ytterligare utökande av den planerade utlandsrepresentationen med tekniskt inriktad personal av hög kapacitet för att i uppsökande syfte undersöka vad svenskt näringsliv kan producera och leverera till aktuella marknader.

Motionären berör först den av honom i början av året väckta motionen 1972: 1316, vari hemställs att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t an hålla om skyndsamt utredning om möjligheterna att bättre utnyttja kreativa personer som en påtaglig produktionsfaktor. Denna motion behandlas i utskottets betänkande 1972: 52, som i dagarna avlämnas till kammaren.

Motionärens förslag avser åtgärder som kan genomföras först efter

visst utredningsarbete och som knappast kan få påtagliga verkningar på kort sikt. Till en del har samma förslag framförts i en tidigare motion, som riksdagen inom få dagar skall ta ställning till; en förnyad prövning efter ytterligare någon veckas förlopp synes omotiverad. Härutöver presenteras flera nya uppslag. Dessa synes i och för sig intresseväckande men hör enligt utskottets mening inte hemma inom ramen för ett ärende som gäller omedelbara åtgärder i konjunkturstimulerande syfte. Det kan i detta sammanhang antecknas att i propositionen 1972: 125 aviseras förslag till 1973 års vårriksdag rörande åtgärder avsedda att ytterligare och mera långsiktigt stimulera forsknings- och utvecklingsarbete inom industrin. Med hänvisning till vad här anförts avstyrker utskottet motionen.

Investeringsbidrag

I motionen 1972: 1880 av herr Sjönell m. fl. (c) hemställs att riksdagen skall på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 till Investeringsbidrag för maskininvesteringar i rörelse, jordbruk och skogsbruk anvisa 20 000 000 kronor i enlighet med vad som anförts i motionen samt att vederbörande utskott skall utarbeta förslag till härför erforderlig lagtext.

Motioner med motsvarande innebörd har tidigare väckts dels hösten 1971 i anledning av propositionen 1971: 140 om konjunkturstimulerande åtgärder, dels under allmänna motionstiden i år. Utskottet hänvisar till sitt betänkande 1972: 13, där den i år väckta motionen — avseende en utredning i ämnet — behandlas och där också en redogörelse för frågans behandling hösten 1971 lämnas. I detta betänkande erinrade utskottet om att direkta statliga bidrag till företag förekommer i vissa fall, bl. a. inom ramen för den regionalpolitiska stödverksamheten, och att det bidragsmottagande företaget i sådana fall har att tillhandahålla en av samhället särskilt önskad motprestation. Utskottet anförde att en ordning med generella investeringsbidrag, grundade enbart på kriteriet att vederbörande företag inte uppvisar överskott på sin rörelse, syntes kunna medföra olägenheter som inte gjorde sig gällande i samma grad när det var fråga om ett specialdestinerat stöd. En utredning i det syfte som angivits i motionen fann utskottet inte skäl att förordas. Reservanter från centerpartiet och folkpartiet ville ha ett positivt ställningstagande. Riksdagen avslög motionen.

Med hänvisning till sitt här åberopade ställningstagande tidigare i år avstyrker utskottet motionen.

Stockholm den 23 november 1972

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Andersson i Storfors (s), Rask (s), Blomkvist (s), Wååg (s), Gustafsson i Säffle (c), Jonsson i Husum (s), fru Hambracus (c), fru Hansson (s), herrar Hallgren (vpk) och Fridolfsson i Stockholm (m).

Avvikande mening

1. beträffande *projektering av statliga basindustrier* (motionen 1972: 1710 punkten 1) av herr Hallgren (vpk), som anser att det stycke i yttrandet som börjar med "En utbyggnad av" och slutar med "avstyrker utskottet motionsyrkandet" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

Liksom för ett år sedan kan konstateras att en ekonomisk kris råder som ställer krav på en helt ny inriktning av näringspolitiken. En full och effektiv sysselsättning i varje län är därvid ett självklart mål. För att detta skall uppnås fordras bl. a., som motionärerna framhåller, att statliga basindustrier i avfolkningsområdena skyndsamt projekteras och kommer till stånd. Dessa basindustrier skall ha sin produktion inom expansiva grenar: verkstadsindustri, elektronisk industri, kemisk och petrokemisk industri osv. Ökad malmbrytning i det inre Norrland och en mera omfattande vidareförädling av skogsprodukter inom skogs länen krävs också. Den nödvändiga utvidgningen av den statliga företagssektorn bör, såsom föreslås i motionen, ske med hjälp av medel ur allmänna pensionsfonden, vilket förutsätter en ändring av det gällande reglementet angående fondens förvaltning. Utskottet anser följaktligen att riksdagen bör göra en framställning till Kungl. Maj:t om åtgärder enligt motionsyrkandet. För ett år sedan uttalade utskottet att en omfattande utbyggnad av den statliga företagssektorn måste vara en långsiktig process och grundas på ingående planering. I dagens läge framstår detta uttalande som ett krav på omedelbar åtgärd.

2. beträffande *investeringsbidrag* (motionen 1972: 1880) av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Säffle (c), fru Hambracus (c) och herr Fridolfsson i Stockholm (m), som anser att det stycke i yttrandet som börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "avstyrker utskottet motionen" bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

Förslaget om direkta statliga bidrag till företag i vissa fall går inte ut på någonting principiellt nytt utan på en vidareutveckling av en redan etablerad metod för stöd till företag. Utskottet finner motionärernas argumentation bärande och tillstyrker motionen. Detta innebär att utskottet föreslår att erforderliga författningsbestämmelser utarbetas genom finansutskottets försorg.

**Inrikesutskottets yttrande över bilaga 9 till propositionen 1972: 125
angående konjunkturstimulerande åtgärder jämte motioner.**

Till finansutskottet

Genom beslut den 25 oktober och den 9 november 1972 har finansutskottet hemställt om inrikesutskottets yttrande över

dels följande med stöd av 55 § riksdagsordningen väckta motioner

1972: 1710 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om konjunkturstimulerande åtgärder, såvitt angår yrkandet 2,

1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) om sysselsättningsstimulerande åtgärder, såvitt angår yrkandet B 7,

dels propositionen 1972: 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m., såvitt angår bilaga 9, inrikesdepartementet,

dels ock följande i anledning av propositionen väckta motioner

1972: 1804 av herr Norrby i Gunnarskog (c),

1972: 1871 av herr Enlund (fp),

1972: 1872 av herr Fälldin m. fl. (c),

1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk), såvitt angår yrkandet 5,

1972: 1879 av herr Sellgren (fp),

1972: 1881 av herrrar Torwald (c) och Bengtsson i Göteborg (c).

Propositionen

I propositionen redovisas de åtgärder för att främja sysselsättningen som vidtagits under hösten och som planeras för den kommande vintern. Bland de åtgärder som redan vidtagits nämns att ett flertal statliga byggen tidigarelagts och att byggnadstillstånd lämnats för ett antal privata och kommunala oprioriterade byggen. Vidare har arbetsmarknadsutbildningen fått ökad omfattning, vilket beräknas medföra en i förhållande till riksstaten ökad kostnad av ca 80 milj. kr., något som dock inte anses böra föranleda tilläggsanslag, eftersom utgifterna belastar förslagsanslag. Arbetsförmedlingen bör enligt propositionen få möjlighet att anställa ytterligare 100 extra tjänstemän under innevarande budgetår för särskilda insatser för att bereda mer svårplacerad arbetskraft arbete i öppna marknaden. Därutöver avses ytterligare 25 personer bli anställda under vinterhalvåret 1972—1973 för att bistå arbetslös ungdom. I syfte att underlätta ungdomens utträde i arbetslivet har ordnats möjlighet för

arbetslösa i åldern 18—19 år att genomgå en särskild sexveckorskurs, kallad Arbetsmarknadsinformation med praktik, för vilken bidrag utgår till deltagarna med högst 100 kr. per vecka. För att motverka ungdomsarbetslösheten har regeringen också uppdragit åt arbetsmarknadsstyrelsen att inom den statliga sektorn anordna tillfälliga praktikarbeten för ungdom och att i samråd med kommunerna genomföra ytterligare beredskapsarbeten med speciell inriktning på att skapa sysselsättning för arbetslös ungdom. Vidare planeras särskilda insatser för utbildning inom vårdsektorn.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner bestämmelser om ett särskilt utbildningsstöd under budgetåret 1972/73. Dessa innebär att företag som efter anvisning från arbetsförmedlingen utöver normal rekrytering anställer och utbildar arbetslösa skall erhålla 5 kr. per elev och närvarotimme i högst sex månader under förutsättning att de anställda får avtalsenlig lön och att utbildningen sker under facklig tillsyn. Utbildningsstödet skall inte vara förbehållet någon viss ålderskategori men bör särskilt inriktas på ungdomar och kvinnor. Det föreslås kunna utgå till arbetsgivare inom alla näringsgrenar utom statlig och kommunal förvaltning.

I syfte att förbättra arbetsmarknadsläget för byggnadsarbetare har Kungl. Maj:t genom beslut den 13 oktober 1972 föreskrivit att statsbidrag får utgå till sanerings- och upprustningsåtgärder i äldre bostadsområden när arbetet bedrivs som enskilt beredskapsarbete. Bidraget har — i anslutning till vad som gäller för statsbidrag till halvskyddad sysselsättning — konstruerats så att det utgår med belopp motsvarande 40 % av löne-kostnaderna. Bidrag utgår endast för kostnader som upparbetas under tiden t. o. m. första halvåret 1973. Som allmän riktpunkt skall enligt Kungl. Maj:ts föreskrifter dessutom gälla att till arbetena skall anvisas företrädesvis lokalt bundna byggnadsarbetare över 55 år.

För att uppmuntra kommuner till extra insatser begärs riksdagens godkännande av att det nuvarande statsbidraget till kommunala beredskapsarbeten, som normalt utgör 33 %, höjs till högst 50 % för sådana arbeten som till huvudsaklig del utförs under tiden den 1 september 1972 t. o. m. den 30 april 1973. Konstruktionen är densamma som föregående år frånsett att statsbidraget då fastställdes till 75 %.

Kungl. Maj:t föreslår att riksdagen till *Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 milj. kr., varav förslagsvis 225 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. Av det begärda anslaget hänför sig 630 milj. kr. till allmänna beredskapsarbeten och 15 milj. kr. till industribeställningar.

Slutligen föreslås i propositionen att riksdagen till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 320 milj. kr., varav förslagsvis 75 milj.

kr. att avräknas mot automobilskattemedlen. Av det begärda anslaget avser 270 milj. kr. särskilda beredskapsarbeten och 50 milj. kr. arkivarbeten.

Motionerna

I motionen 1972: 1710 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamma förslag till samhällsnyttiga arbeten på framför allt vissa angivna områden och att erforderliga förslagsanslag föreläggs riksdagen. De åsyftade åtgärderna gäller följande:

1. åtgärder för att rädda miljön,
2. utbyggnad av barnstugor och annan service för hushållen,
3. åtgärder för att bekämpa krisen inom vårdsektorn,
4. åtgärder för att skapa ökad trafiksäkerhet, framför allt genom utbyggnad av den kollektiva trafiken,
5. ökad inriktning på ombyggnad och reparationer av bostäder,
6. byggande av lokaler för hantverk och småindustrier samt
7. ökad yrkesutbildning, särskilt av kvinnor och ungdom.

I motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder av det slag som anges i motionen vidtas mot ungdomsarbetslösheten.

I motionen 1972: 1804 av herr Norrby i Gunnarskog (c) yrkas att riksdagen vid sin behandling av propositionen 125, bilaga 9, beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa att medel ställs till förfogande för en upprustning av SJ:s järnvägsstationer inom ramen för anslaget B 2. Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motionen 1972: 1871 av herr Enlund (fp) yrkas att riksdagen uttalar att i motionen anförda önskemål beaktas vid arbetsmarknadsverkets fördelning av medel för beredskapsarbeten i Västmanlands län.

I motionen 1972: 1872 av herr Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen till Sysselsättningskapande åtgärder för arbetslösa på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 milj. kr., varav förslagsvis 325 milj. kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen anvisar de medel, som inbcsparas vid bifall till de under punkterna 1—4 i motionen framställda yrkandena, till finansiering av samhällsnyttiga arbeten utförda i samhällelig regi på de områden som anges i motionen 1972: 1710.

I motionen 1972: 1879 av herr Sellgren (fp) yrkas att vid fördelningen av de i propositionen 125 föreslagna tilläggsanslagen måtte beaktas

i motionen framförda synpunkter beträffande behov av sådan förstärkning av broar och vägar med låg bärighet på vitala delar av det sekundära vägnätet, att bärigheten höjs till ett axel-/boggietryck av 10/16 ton.

I motionen 1972: 1881 av herrar Torwald (c) och Bengtsson i Göteborg (c) yrkas att riksdagen vid behandlingen av propositionen 125 beslutar uttala att det statliga stödet till ombyggnad och upprustning av bostadsfastigheter m. m. i äldre bostadsområden bör ges sådan utformning att det kan utnyttjas för upprustning av såväl småhus som flerfamiljshus i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottet

Mot bakgrund av konjunkturläget är det angeläget med fortsatta kraftfulla arbetsmarknadspolitiska insatser för att särskilt under vinterhalvåret stimulera sysselsättningen. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse de arbetsmarknadspolitiska förslag Kungl. Maj:t nu lägger fram.

Utskottet tillstyrker de i propositionen framlagda förslagen om särskilt utbildningsstöd och om ändrade grunder för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten. Likaså tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts begäran om ytterligare anslag till Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa och till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning med sammanlagt 965 milj. kr. Till frågan i vad mån de begärda anslagen bör avräknas mot automobilskattemedel återkommer utskottet nedan.

Det i motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) framförda yrkandet rörande *samhällsnyttiga arbeten* överensstämmer till sitt syfte med motsvarande yrkande i den vid höstsessionens början väckta motionen 1972: 1710 med samma undertecknare. Motionsyrkanden med likartat innehåll avslogs förra året i samband med behandlingen av den då framlagda propositionen angående konjunkturstimulerande åtgärder (prop. 1971: 140, FiU 1971: 47, rskr 293) med hänvisning till att det i propositionen föreslagits ökade insatser på så gott som alla de områden som berördes i motionerna. Samma bedömning kan göras nu. Utan att i detalj gå in på motionärernas förslag konstaterar utskottet att flertalet av de i motionerna angivna samhällsnyttiga arbetena tillhör de områden som berörs av redan igångsatta eller i propositionen 1972: 125 föreslagna åtgärder. Utskottet avstyrker därför motionerna 1972: 1710 och 1972: 1875 i ifrågavarande delar.

Kravet i motionen 1972: 1723 av herr Helén m. fl. (fp) på särskilda åtgärder mot ungdomsarbetslösheten preciserar i fem punkter. Motionärerna föreslår att fördubblingen av den allmänna arbetsgivaravgiften inte skall träda i kraft, att personalförstärkningar sker hos arbetsförmedlingarna, att fler praktikplatser inrättas, i första hand inom statliga

verk och myndigheter, samt att kompletterande yrkesanpassad utbildning för ungdom anordnas, exempelvis i den formen att kommunerna erhåller statsbidrag för att starta kurser med yrkesinriktning. Slutligen framhålls att en allmän sysselsättningsförsäkring skulle ge ifrågavarande ungdomar ett grundskydd vid arbetslöshet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är ytterst viktigt att kraftfulla åtgärder sätts in för att minska arbetslösheten bland ungdomen. Motionen, som väcktes före det Kungl. Maj:t lade fram förevarande proposition, har i väsentliga delar tillgodosetts genom de åtgärder Kungl. Maj:t föreslagit eller vidtagit. Frågan om arbetsgivaravgiftens höjd synes inte böra bedömas av inrikesutskottet och när det gäller en allmän sysselsättningsförsäkring noterar utskottet att bearbetning av KSA-utredningens förslag om en ny arbetslöshetsförsäkring pågår i Kungl. Maj:ts kansli. Motionen bör med hänsyn till det anförda inte föranleda någon åtgärd.

Motionen 1972: 1881 av herrar Torwald (c) och Bengtsson i Göteborg (c) anknyter till det i propositionen redovisade beslutet om *statsbidrag till sanerings- och upprustningsåtgärder i äldre bostadsområden*. Motionärerna konstaterar att bestämmelserna härom torde ha utformats främst med sikte på flerfamiljsbebyggelse och framhåller att det är angeläget att stödet kan utnyttjas också för upprustning av äldre småhus. Enligt motionärerna finns det ett påtagligt behov av förbättringsarbeten beträffande en- och tvåfamiljsfastigheter, inte minst i fråga om sådana som bebos av äldre. Motionärerna understryker också att sådana arbeten ofta lämpar sig för den typ av arbetskraft som man särskilt haft i åtanke vid utformningen av denna stödform.

Bestämmelserna om statsbidrag till saneringsåtgärder har getts en sådan utformning att möjligheten att erhålla bidrag inte begränsats till upprustning av flerfamiljshus utan i princip gäller alla typer av fastigheter, även andra än bostadsfastigheter, under förutsättning att de är belägna inom ett äldre bostadsområde. Något hinder för att statsbidrag skall kunna utgå för den typ av förbättringsarbeten som åsyftas i motionen föreligger således i och för sig inte. Samtidigt bör det emellertid understrykas att den avgörande förutsättningen för att bidrag skall erhållas är att arbetet är motiverat av sysselsättningsmässiga skäl. Det torde kunna förutses att upprustningsarbeten som avser en- och tvåfamiljshus mera sällan kommer att kunna anses motiverade från arbetsmarknadsmässiga synpunkter. Med det sagda avstyrker utskottet motionen 1972: 1881.

Med anledning av yrkandet i motionen 1972: 1804 av herr Norrby i Gunnarskog (c) att medel skall ställas till förfogande för *upprustning av SJ:s järnvägsstationer* vill utskottet — i enlighet med den ståndpunkt utskottet tidigare intagit till liknande krav — erinra om att utskottet inte har att ta ställning till hur anslag för beredskapsarbeten

skall användas i de särskilda fallen. Det ankommer i stället på arbetsmarknadsmyndigheterna att med utgångspunkt från en bedömning av föreliggande behov avgöra vilka projekt som bör prioriteras inom ramen för tillgängliga anslag. Något hinder att låta järnvägsstationer vara objekt för beredskapsarbeten finns dock inte. På grund av det anförda avstyrker utskottet motionen 1972: 1804.

I tre motioner tar man upp frågor som rör *vägarbeten*.

I motionen 1972: 1871 av herr Enlund (fp) begärs att riksdagen skall uttala sig till förmån för vissa angivna vägprojekt i Västmanlands län. Utskottet kan inte se det som sin uppgift att göra dylika prioriteringar och avstyrker därför motionen. Utskottet är inte heller berett att ta ställning till sakfrågan i motionen 1972: 1879 av herr Sellgren (fp) angående användningen av beredskapsmedlen till förstärkningar av vägar och broar med låg bärighet i vissa landsdelar. Utskottet vill i sammanhanget endast notera att motionären tidigare i år fått avslag i riksdagen på ett liknande yrkande (TU 1972: 1).

Av de medel som nu föreslås bli anvisade beräknas förslagsvis 300 milj. kr. bli avräknade mot automobilskattemedlen. I motionen 1972: 1872 av herr Fälldin m. fl. (c) anses detta belopp för litet och motionärerna begär att av de anvisade beloppen ytterligare 100 milj. kr. skall avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet vill först framhålla att den angivna avräkningen inte är en fixerad summa utan närmast en riktpunkt för planeringen av beredskapsarbetena. Om en annan fördelning skulle visa sig lämplig med hänsyn till arbetslöshetens struktur och tillgången på arbetsobjekt kan alltså det belopp som beräknas för vägarbeten över- eller underskridas. När det gäller att ta ställning till yrkandet om satsning på ytterligare vägarbeten måste det bedömas mot bakgrund av att utskottet tidigare i år (InU 1972: 3) uttalat sig till förmån för en breddning av området för beredskapsarbeten till andra typer av arbeten än de traditionella, bland vilka vägarbeten intagit en framträdande plats. Detta uttalande föreslogs för övrigt bli ytterligare skärpt i en fråga de borgerliga partierna avgiven reservation. Utskottet vill också erinra om att betydande belopp redan anslagits till vägarbeten under innevarande budgetår. Sålunda har, utöver ordinarie anslag till vägväsendet, av de medel som i riksstaten anslagits till allmänna och särskilda beredskapsarbeten 225 milj. kr. beräknats för vägarbeten, yartill kommer ytterligare 300 milj. kr. i föreliggande förslag till tilläggsstat. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet det i motionen 1972: 1872 framställda yrkandet att ytterligare 100 milj. kr. skall beräknas för vägarbeten.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att finansutskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1972: 1710, yrkandet 2, och motionen 1972: 1875, yrkandet 5,

2. att motionen 1972: 1723, yrkandet B 7, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 1804,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 1871,
5. att riksdagen avslår motionen 1972: 1879,
6. att riksdagen avslår motionen 1972: 1881,
7. att riksdagen godkänner de bestämmelser om särskilt utbildningsstöd under budgetåret 1972/73 som departementschefen förordat,
8. att riksdagen godkänner den ändring av grunderna för statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten under budgetåret 1972/73, som departementschefen förordat,
9. att riksdagen med avslag på motionen 1972: 1872 till *Sysselsättningskapande åtgärder för arbetslösa* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 000 000 kr., varav förslagsvis 225 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
10. att riksdagen till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 320 000 000 kr., varav förslagsvis 75 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Stockholm den 28 november 1972

På inrikesutskottets vägnar
KARL ERIK ERIKSSON

Närvarande: herrar Eriksson i Arvika (fp), Fagerlund (s), Nilsson i Tvärålund (c), Nilsson i Östersund (s), Andersson i Billingsfors (s), Nordgren (m), Fridolfsson i Rödeby (s), Peterson i Linköping (fp), Johansson i Simrishamn (s), Stridsman (c), fru Ludvigsson (s), herrar Oskarson (m), Lorentzon (vpk), Nilsson i Kalmar (s) och Mattsson i Skee (c).

Avvikande meningar

1. av herr Lorentzon (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Det i" och slutar med "ifrågavarande delar" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i den vid höstsessionens början väckta motionen 1972: 1710 av herr Hermansson m. fl. (vpk) måste de i rådande konjunkturläge uppkomna sysselsättningsproblemen angripas dels med långsiktiga åtgärder för att en varaktig lösning skall åstadkommas, dels med åtgärder som kan få omedelbar sysselsättningsfrämjande effekt. För att åtgärder

av det förstnämnda slaget skall få genomgripande verkan är det, som motionärerna understryker, nödvändigt att följa en målmedveten plan, som går ut på att uppföra statliga basindustrier finansierade med medel ur AP-fonderna. Detta skulle föra med sig etablering av service- och andra företag med kompletterande produktion och bidra till en allmän industriell uppblomstring. I fråga om åtgärder av mer kortsiktig karaktär vill utskottet framhålla att det är angeläget att i större utsträckning än vad som föreslås i propositionen vidta åtgärder av det slag som anges i motionen 1972: 1710 för att skapa omedelbara sysselsättningstillfällen.

I motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas bl. a. avslag på i propositionen framlagda förslag om olika åtgärder till stöd för företagen. Som motionärerna påpekar har dessa åtgärder karaktär av gåvor eller skattesubventioner. De kan på sin höjd bidra till att de berörda bolagens vinstförutsättningar ökar. Deras verkan från sysselsättningsskapande synpunkt är synnerligen ringa och dessutom av mycket kortsiktig karaktär. Enligt utskottets mening bör de medel som inbesparas genom ett avvisande av de föreslagna anslagen och subventionerna i stället användas till finansiering av samhällsnyttiga arbeten i enlighet med vad som anges i motionen 1972: 1710.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna 1972: 1710 och 1972: 1875 i förevarande delar.

dels att utskottet i sammanfattningen under 1 bort föreslå finansutskottet att hemställa

1. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1710, yrkandet 2, och motionen 1972: 1875, yrkandet 5, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

2. av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp) och Oskarson (m) som anser

dels att den sista meningen i det stycke som börjar på s. 5 med "Utskottet delar" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet förutsätter att arbetet forceras och att förslag om en allmän sysselsättningsförsäkring föreläggs riksdagen. Vad här anförts bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottet i sammanfattningen under 2 bort föreslå finansutskottet att hemställa

2. a) att riksdagen i anledning av motionen 1972: 1723, yrkandet B 7, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om framläggande av förslag om en allmän sysselsättningsförsäkring,
- b) att motionen 1972: 1723, såvitt angår yrkandet B 7, i den mån det inte behandlas under a), inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

3. av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Mattsson i Skee (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "för vägarbeten" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att riksdagsbeslutet i anledning av InU 1972: 3 förutsatte en inte oväsentlig breddning av beredskapsarbetena till nya yrkesområden och yrkesgrupper inom det då beslutade anslagets ram. Med hänsyn till den avsevärda utökning av anslagen för beredskapsarbeten, som nu föreslås, bör det vara möjligt att tillgodose såväl den önskvärda breddningen av beredskapsarbetena till nya områden som det stora behovet av ytterligare medel för vägbyggandet. Den vikande medelstildelningen till vägnätet under senare år har lett till en betydande kapitalförstöring. En viss utökning av beredskapsarbetena till vägsektorn innebär således att de får en synnerligen meningsfull inriktning. Den angivna avräkningen mot automobilskattemedlen är inte en fixerad summa utan närmast en riktpunkt för planeringen. Om medlen på nytt visar sig otillräckliga eller en annan fördelning skulle visa sig lämplig med hänsyn till arbetslösheten kan beloppen över- eller underskridas. Om ytterligare medel erfordras förutsättes att Kungl. Maj:t återkommer till riksdagen med förslag syftande till hävande av arbetslösheten.

Med hänvisning till det anförda biträdes motionen 1972: 1872.

dels att utskottet i sammanfattningen under 9 bort föreslå finansutskottet att hemställa

9. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1872 till *Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 645 000 000 kr., varav förslagsvis 325 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Civilutskottets yttrande över motion om hyresstopp.

Till finansutskottet

I den vid höstriksdagens början med stöd av § 55 1. fjärde stycket riksdagsordningen väckta motionen 1972: 711 av herr Hermansson m. fl. (vpk) har hemställts

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om skyndsamt utarbetande av förslag till sådan ändring av prisregleringslagen så att denna kan äga tillämpning även på hyresområdet,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer att — så snart formella möjligheter härtill föreligger — hyresstopp med omedelbar tillämpning utfärdas.

Finansutskottet, till vilket motionen hänvisats, har den 25 oktober 1972 beslutat inhämta civilutskottets yttrande över motionen. Enligt beslutet borde yttrandet avges skyndsamt.

Gällande ordning och tidigare riksdagsbehandling, m. m.

Lagen (1942: 429) om hyresreglering m. m. (*hyresregleringslagen*) innehåller bl. a. bestämmelser om hyrespriskontroll för bostadslägenheter. Från och med oktober 1972 gäller hyresregleringslagen på 43 orter och där endast i fråga om bostadslägenheter som färdigställda före utgången av år 1957. Lagen gäller till utgången av år 1974. Lagen gäller inte för bl. a. lägenhet som utgör del av upplåtarens egen bostad eller för lägenhet i av kommun eller allmännyttigt företag förvaltad hus.

En strängare hyrespriskontroll enligt 2—5 §§ hyresregleringslagen innebär för tiden fr. o. m. den 1 oktober 1972 att för i princip alla lägenheter som omfattas av regleringen skall gälla en bashyra. Som bashyra avses i regel den hyra som gällde den 30 september 1972 eller som fastställs särskilt. Bashyran får höjas om det är påkallat med hänsyn till att lägenhetens värde ökas genom ombyggnad m. m. eller till att förvaltningskostnaderna ökat. Bashyra fastställs och ändras primärt genom avtal mellan å ena sidan hyresvärd eller organisation av fastighetsägare, vari hyresvärden är medlem, och å andra sidan organisation av hyresgäster.

En mildare hyrespriskontroll enligt 6 § hyresregleringslagen innebär att avtalsfrihet i princip råder men att hyresnämnden kan i ett visst hyresförhållande nedsätta hyra som är ”avsevärt högre än lägenhetens beskaffenhet och övriga omständigheter föranleda” till skäligt belopp.

Sådan fråga kan tas upp av hyresnämnden på framställning av hyresgästen men i princip också utan att sådan framställning gjorts. Med hänsyn till att någon fixerad hyresnivå sålunda inte anges, finns inte något straff stadgat för att hyra fordras eller avtalas utöver den som kan prövas vara skälig. I samband med beslut om nedsättning av hyra kan nämnden föreskriva att lägenheten, även om det prövade avtalet upphör att gälla, skall vara underkastad den strängare hyresregleringen, dvs. gälla även för ett hyresförhållande som ersatt det prövade.

Mellan Sveriges fastighetsägareförbund och Hyresgästernas riksförbund träffades i november 1971 överenskommelse om den ersättning för ökade förvaltningskostnader som enligt 3 § andra stycket 2. hyresregleringslagen skall utgå för tiden 1 oktober 1972—30 september 1973. Överenskommelsen är så konstruerad att för hela landet större kostnadsökningar skall kompenseras med enhetliga schablonbelopp (riksschabloner) medan kostnadsökningar för kommunala taxor och löner skall kompenseras med s. k. lokalschabloner. Riksschablonerna framgår av nedanstående tabell.

Tabell 1. Mellan hyresmarknadens parter avtalade riksschabloner för ökade fastighetsomkostnader. Belopp uttryckta i kronor per m² lägenhetsyta och år.

	Stockholm	Landet i övrigt
Lägenheter i hus färdigställda före 1942		
Omoderna ¹	4: 50	4: —
Moderna	6: 50	6: —
Lägenheter i hus färdigställda 1942—1951	6: 50	6: —
Lägenheter i hus färdigställda 1952—1957	7: 50	6: —

¹ Lägenhet i hus utan centraluppvärmning betraktas som omodern.

Lokalschablonen uppgår i de flesta fallen till mellan 1: 50 och 2: 50 per m² lägenhetsyta och år.

Lagen (1956: 567) med vissa bestämmelser som skall iakttagas sedan hyresregleringen upphört (*övergångslagen*) innebär i huvudsak att vad som före avvecklingen gäller angående ett hyresförhållande skall gälla också efter avvecklingsdagen, även om hyresavtalet innehåller annat. Avtalsfrihet råder emellertid i princip efter avvecklingsdagen och det sagda gäller därför endast om parterna inte överenskommer om annat. Lagen (1968: 345) om ändring i nyssnämnda lag (*1968 års lag om ändring i övergångslagen*) ger Kungl. Maj:t rätt att förordna om viss begränsning under en övergångstid av det belopp med vilket hyran får höjas vid förlängning av hyresavtal.

I den mån hyresregleringslagen inte är tillämplig gäller reglerna om besittningsskydd och hyresprövning i 12 kap. jordabalken (*hyreslagen*).

Hyreslagen bygger i princip på avtalsfrihet beträffande hyresöverenskommelser. Dock kan hyresgäst enligt lagens 48 § påkalla prövning av ett mot honom riktat krav på högre hyra som villkor för förlängning av hyresavtal. Hyresgäst är inte skyldig att betala vad som väsentligt överstiger hyran för lägenheter som med hänsyn till bruksvärdet är likvärdiga. Enligt lagens 54 och 55 §§ föreligger vidare rätt till prövning av förstagångshyra i vissa orter. Prövning av förstagångshyra kan från den 1 oktober 1972 ske i kommun där hyresregleringslagen gällde vid utgången av september 1972.

Som ovan nämnts gäller hyresregleringslagen bl. a. inte för lägenheter i hus förvaltade av allmännyttiga företag. År 1957 träffades en överenskommelse mellan Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) och Hyresgästernas riksförbund om förhandlingsordning och inrättande av en gemensam hyresmarknadskommitté. 1957 års förhandlingsordning ersattes med en ny år 1971. Enligt 1971 års förhandlingsordning kan såväl hyror som boendeförhållanden tas upp till förhandlingar. Om enighet inte kan uppnås äger endera parten rätt att genom respektive huvudorganisation begära att få tvisten prövad i den av organisationerna bildade hyresmarknadskommittén. Till kommittén hänskjuts årligen ett varierande antal tvister från hyresförhandlingar.

Vid de förhandlingar mellan allmännyttiga bostadsföretag och hyresgäströrelsen, vid vilka bostadsföretagens centralorganisation (SABO) medverkat, har avtal träffats för 26 företag under första halvåret 1972 och för 34 företag under tiden juli—oktober 1972. De genomsnittliga hyreshöjningarna har därvid uppgått till 5,2 respektive 6,5 %. Dessa hyreshöjningar avser företagens hela bestånd och sålunda förutom bostäder även lokaler. Förändringar av bränsletillägg ingår inte. De större städerna ingår inte i materialet.

Hyresmarknadskommittén har den 7 november 1972 rekommenderat hyreshöjningar för de allmännyttiga bostadsföretagen i Stockholm fr. o. m. den 1 januari 1973 om 4: 35—6: 10 kr per m² lägenhetsyta.

Allmänna prisregleringslagen (1956: 236, ändrad senast 1971: 1160) är en fullmaktslag som ger Kungl. Maj:t möjlighet att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering. Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i dess 1 §. Första och andra styckena av denna paragraf avser krig eller krigsfara. I paragrafens tredje stycke föreskrivs att Kungl. Maj:t äger förordna om tillämpning av lagens bestämmelser om prisreglering även i det fall att av annan orsak än krig eller krigsfara "uppkommit betydande fara för allvarlig stegring av allmänna prisläget inom riket". Sådant förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Förordnandet skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksdagssession ej pågår, inom en månad från början av nästkommande session. Om underställning ej sker eller om riksdagen

inte inom två månader från det underställningen skedde gillar förordnandet, är detta förfallet.

Enligt lagens 2 § äger Konungen eller myndighet Konungen bestämmer föreskriva visst pris som prövas skäligt att gälla såsom högstpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller frivilligt utförande av viss tjänst.

Den officiella *hyresstatistiken* innefattar bl. a. bostads- och hyresundersökningar (BHU) i ett urvalsmaterial i flerfamiljshus och undersökningar av inflyttningshyror i statsbelånade flerfamiljshus. Vidare kan nämnas den i konsumentprisindex ingående posten för bostadskostnader avseende ett urval såväl flerfamiljs- som småhus. Vissa uppgifter ur statistiken redovisas i tabellerna 2—5 nedan.

Tabell 2. Genomsnittlig årlig bostadskostnad, inklusive alla obligatoriska tillägg, åren 1969, 1970 och 1971 för lägenhet om 3 rum och kök efter byggnadsperiod. Kostnad i kronor. (SCB—BHU)

Byggnadsperiod	1969	1970	1971
—1900	3 165	3 476	3 878
1901—1920	3 231	3 402	3 784
1921—1940	3 552	3 648	3 883
1941—1950	3 931	4 081	4 267
1951—1960	4 714	4 871	5 138
1961—1965	5 430	5 577	5 816
1966—1968	6 366	6 475	.
1966—1969	.	6 591	6 841
1966—1970	.	.	6 867
Samtliga lägenheter	4 874	5 161	5 531

. = uppgift saknas

Tabell 3. Årshyra i kronor, inklusive alla obligatoriska tillägg, per m² åren 1969, 1970 och 1971 för lägenhet om 3 rum och kök efter byggnadsperiod. (SCB—BHU)

Byggnadsperiod	1969	1970	1971
—1900	39	44	48
1901—1920	39	41	45
1921—1940	46	47	50
1941—1950	56	58	61
1951—1960	65	68	71
1961—1965	72	74	77
1966—1968	79	80	.
1966—1969	.	81	84
1966—1970	.	.	85
Samtliga lägenheter	64	68	72

. = uppgift saknas

Tabell 4. Genomsnittliga — till största delen preliminära — inflyttningshyror inkl. bränsle i nyproducerade lägenheter om 3 rum och kök i statsbelånade hus, färdigställda åren 1969—1971, fördelade efter byggherrekategori. (SCB)

	1969	1970	1971
<i>Allmännyttiga företag</i>			
Yta/lägenhet (m ²)	81	79	79
Hyra/m ² (kr)	81	83	88
Årshyra/lägenhet (kr)	6 523	6 582	6 894
<i>Kooperativa företag</i>			
Yta/lägenhet (m ²)	81	80	79
Avgift/m ² (kr)	74	79	84
Årsavgift/lägenhet (kr)	6 043	6 305	6 667
Insats/lägenhet (kr)	7 310	6 795	6 946
<i>Enskilda företag</i>			
Yta/lägenhet (m ²)	82	80	79
Hyra/m ² (kr)	84	87	100
Årshyra/lägenhet (kr)	6 903	6 959	7 927

Tabell 5. Konsumentprisindex. 1949 = 100. (SCB)

	Total-index	Bostads-del	Livsmedels-posten
1969	221	253	261
1970	236	278	283
1971	254	283	309
1972 sept.	272	297	345

Utskottet

Förslaget i motionen har ytterst aktualiserats av de hyreshöjningar som avtalas under innevarande år. En samlad bild av dessa hyreshöjningar kan självfallet ännu inte ges. Enligt utskottets mening kan emellertid vare sig överenskommelserna mellan hyresmarknadens organisationer på den hyresreglerade sektorn eller hittills kända förhandlingsresultat i fråga om hyrorna i allmännyttiga företag anses tyda på en hyresutveckling som skulle kunna motivera en principiell ändring av gällande hyresprövningsregler. Förslaget i motionen torde närmast få uppfattas som ett avståndstagande från av riksdagen godkända riktlinjer för hyrespolitiken.

Den föreslagna metoden att undgå hyreshöjningar är — även om hyresutvecklingen varit en annan — enligt utskottets mening olämplig. Retroaktiv tillämpning på ingångna avtal synes inte ens förutsatt. Ett hyresstopp som endast drabbade de fall där nya avtal ännu inte hunnit träffas skulle få rent godtyckliga konsekvenser.

Utskottet, som med hänvisning till det anförda anser att hyresutvecklingen bör diskuteras ur andra och mer grundläggande utgångspunkter, avstyrker ett bifall till förslagen i motionen.

Stockholm den 16 november 1972

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

Närvarande: herrar Grebäck (c), Bergman (s), Almgren (s), Tobé (fp), Kristiansson i Örkelljunga (s), fröken Ljungberg (m), herrar Andersson i Knäred (c), Lindkvist (s), Henrikson (s), fru Olsson i Hölö (c), herrar Högström (s), Clacson (vpk), Franzén (s), Strömberg (fp) och Adolfs-son (m).

Avvikande mening

av herr Clacson (vpk) som anser att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

”Förslagen i motionen har ytterst aktualiserats av de stora hyreshöjningar som skett från den 1 oktober 1972 eller som kommer att ske senast vid årsskiftet 1972—1973.

Även om någon samlad bild av dessa hyreshöjningar ännu inte kan ges är det nu klart att det i de allra flesta fall handlar om hyreshöjningar från ca 500 kronor per år och lägenhet till ca 1 200 kronor eller mera. Till detta skall läggas att hyrorna i nyproduktionen mer än fördubblats under de senaste 10—15 åren.

Avsikten med motionen är inte att införa ett permanent hyresstopp utan att hyresstopp skall införas i avvaktan på olika åtgärder i syfte att snabbt bryta den nuvarande hyresstegringsvågen och anvisa vägar för att i stället sänka hyrorna. Åtgärder i denna riktning måste bl. a. vara en totalfinansiering av bostadsbyggandet och dess följdinvesteringar via en statlig bostads- eller samhällsbyggnadsbank, som tillhandahåller kapital till en låg och fast ränta, ett ingripande mot monopoliseringen inom byggnadsmaterialindustrin och ytterligare åtgärder mot markspekulationen.

Utskottet får med hänvisning till det anförda tillstyrka ett bifall till förslagen i motionen.”

Civilutskottets yttrande över motion i anledning av propositionen 1972: 125, i vad motionen avser översyn av bostadspolitiken m. m.

Till finansutskottet

I den i anledning av propositionen 1972: 125 väckta motionen 1972: 1875 av herr Hermansson m. fl. (vpk) har bl. a. hemställts

att riksdagen uttalar sig för en skyndsam översyn av bostadspolitiken, dess sociala innehåll, omedelbara åtgärder för att sänka bostadsbyggnadskostnaderna samt för att trygga genomförandet av det av riksdagen antagna bostadsbyggnadsprogrammet med målsättningen en miljon nya bostäder på tio år.

Finansutskottet, till vilket motionen hänvisats, har den 22 november 1972 beslutat inhämta civilutskottets yttrande över motionen i här upptagen del.

Utskottet

Boendeutredningens och bostadsfinansieringsutredningens uppdrag täcker i allt väsentligt de frågor som aktualiserats i motionen. Vidare har särskilda åtgärder vidtagits bl. a. genom användning av arbetsmarknadsmedel på bostadsområdet. Förslag om vidgad användning av förbättringslån för upprustning av bostadshus har lagts fram i propositionen 1972: 124. Ytterligare förslag i anledning av betänkanden bl. a. från saneringsutredningen och byggkonkurrensutredningen har aviserats till 1973 års riksdag.

Enligt utskottets mening kan någon riksdagens åtgärd enligt motionsyrkandet inte anses erforderlig eller lämplig.

Stockholm den 28 november 1972

På civilutskottets vägnar

ERIK GREBÄCK

Närvarande: herrar Grebäck (c), Bergman (s), Almgren (s), Tobé (fp), Kristiansson i Örkelljunga (s), Petersson i Nybro (s), Andersson i Knäred (c), Lindkvist (s), Ullsten (fp), Henrikson (s), fru Olsson i Hölö (c), herrar Högström (s), Wennerfors (m), Claeson (vpk) och Adolfsson (m).

Avvikande mening

av herr Claeson (vpk) som anförde:

Vissa av de i motionen berörda frågorna faller inom tillsatta eller slutförda utredningars arbetsområden. Vissa begränsade förslag har förts fram till riksdagen. Eftersom emellertid utredningarnas direktiv inte kan anses leda arbetet i önskvärd riktning och med önskvärd snabbhet och vidare förslag i anledning av slutförda utredningar inte lagts fram finns goda skäl att riksdagen genom ett uttalande i enlighet med motionsförslaget ger sin mening till känna. Det får anses uppenbart att hyresutvecklingen och nedgången i bostadsbyggandet kräver omedelbara och kraftiga åtgärder för att inte bostadspolitikens sociala syften helt skall gå om intet. Riksdagen bör därför föreslås uttala sig enligt motionsförslaget.

Innehåll

Översikt	1
Motionerna väckta med stöd av 55 § riksdagsordningen	2
Yrkanden	2
Motivering	5
Propositionen 1972: 125	13
Motionerna väckta med anledning av propositionen	18
Den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken	18
Justitiedepartementet	27
Försvarsdepartementet	28
Socialdepartementet	29
Kommunikationsdepartementet	34
Finansdepartementet	37
Utbildningsdepartementet	55
Jordbruksdepartementet	57
Handelsdepartementet	60
Inrikesdepartementet	61
Övriga frågor	69
Reservationer	72
Särskilda yttranden	92
Yttranden från andra utskott	95
Skatteutskottets yttrande nr 2	97
Justitieutskottets yttrande nr 1	111
Försvarsutskottets yttrande nr 2	112
Socialförsäkringsutskottets yttrande nr 1	114
Socialutskottets yttrande nr 1	119
Kulturutskottets yttrande nr 2	122
Utbildningsutskottets yttrande nr 3	123
Trafikutskottets yttrande nr 1	126
Jordbruksutskottets yttrande nr 1	129
Näringsutskottets yttrande nr 1	133
Inrikesutskottets yttrande nr 2	137
Civilutskottets yttrande nr 1	146
Civilutskottets yttrande nr 2	152